

Trädgårdsantikvarisk undersökning 2008

# Ulla Molins trädgård

INVENTERING AV TRÄDGÅRDENS VÄXTMATERIAL  
SAMT VÅRD- OCH SKÖTSELPLAN

Fastigheten Spättan 1 i Höganäs kommun  
Skåne län



Malmö Kulturmiljö  
Enheten för Kulturmiljövård  
Rapport 2008:020

**Anna Andréasson**



Trädgårdsantikvarisk undersökning 2008

# Ulla Molins trädgård

INVENTERING AV TRÄDGÅRDENS VÄXTMATERIAL  
SAMT VÅRD- OCH SKÖTSELPLAN

Fastigheten Spättan 1 i Höganäs kommun  
Skåne län

## **Malmö Kulturmiljö**

Box 406

201 24 Malmö

Tel: 040-34 44 75

Besöksadress: Malmöhusvägen 3

[www.malmo.se/kulturmiljo](http://www.malmo.se/kulturmiljo)

**Trädgårdsantikvarisk undersökning 2008**

**Ulla Molins trädgård – Inventering av trädgårdens växtmaterial samt vård- och skötselplan**

**Fastigheten Spättan 1 i Höganäs kommun, Skåne län**

Enheten för Kulturmiljövård Rapport 2008:020.

Författare: Anna Andréasson

Foto: Anna Andréasson där inget annat anges.

Grafisk form: Anders Gutehall

Sättning: Anna Andréasson

Omslagsbilder: Ulla Molins trädgård, överst foto av Christel Kvant sommaren 1999, nederst foto av Eva Gustavsson juni 1990.

ISSN: 1653-493x

© Malmö Kulturmiljö 2008

## Innehåll

Tekniska och administrativa uppgifter	4
Sammanfattning	6
Inledning	7
Syfte och metod	7
Historisk bakgrund	9
Utgångspunkter och övergripande mål	10
Trädgårdar som byggnadsminnen	10
Särskilda Restaureringsbehov	11
Några övergripande råd kring vård och skötsel	12
Trädgårdens delar	17
Trädgårdens avgränsningar	18
Målsättning och åtgärder	19
Del 1 – Entrén	21
Del 1 – Målsättning och åtgärder	25
Del 2 – Plommonlunden	26
Del 2 – Målsättning och åtgärder	29
Del 3 – Lusthuset	30
Del 3a – Målsättning och åtgärder	34
Del 3b – Målsättning och åtgärder	39
Del 4 – Scenen med det stora fågelbadet	40
Del 4 a&b – Målsättning och åtgärder	47
Del 4 c&d – Målsättning och åtgärder	56
Del 4 e – Målsättning och åtgärder	62
Del 5 – Norrsidan (vid husets sidor mot nordöst och öst)	63
Del 5 – Målsättning och åtgärder	71
Del 6 – Köksträdgården	72
Del 6 – Målsättning och åtgärder	77
Del 7 – Växthuset	78
Del 7 – Målsättning och åtgärder	79
Del 8 – Terrassen	80
Del 8 – Målsättning och åtgärder	89
Del 9 – Carporten	92
Del 9 – Målsättning och åtgärder	99
Referenser	101
Årets rapporter	103

## Tekniska och administrativa uppgifter

Län ..... Skåne  
Kommun ..... Höganäs  
Ort ..... Höganäs  
Fastighet ..... Spättan 1  
Ägare ..... Christina Ekman Ljungström & Hans Ljungström

Länsstyrelsens beslut ..... Lst Dnr 432-47059-03, 2008-02-26.  
Malmö Kulturmiljös projektplan/offert ..... KN-KFÖ 2008/532-723, 2008-01-25.

Arbetena påbörjades ..... 08-04-30  
Inventering avslutades ..... 08-08-20  
Rapportskrivningsarbetet avslutades ..... 09-02-28



Figur 1. Höganäs ligger i nordvästra Skåne, drygt 2 mil nordväst om Helsingborg.

## Sammanfattning

Föreliggande arbete omfattar en inventering av det befintliga växtmaterialet samt ett praktiskt orienterat förslag till vård- och skötselplan för Ulla Molins trädgård i Höganäs. Arbetet har utförts av trädgårdsantikvarie och arkeolog Anna Andréasson vid Malmö Kulturmiljö på uppdrag av länsstyrelsen i Skåne län. Arbetet utgör en komplettering till den byggnadsminnesutredning och kulturhistoriska analys som utfördes 2004 av Kristina Nilén, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne (Rapport 2005:16). Anledningen att studierna genomförts är att fråga väckts om byggnadsminnesförklaring av Ulla Molins trädgård.

Intresset för Ulla Molin som trädgårdsskapare, och trädgården på Tallgatan som ett exempel på hennes fullt utvecklade trädgårdskonst, är idag stort både bland allmänhet och yrkesverksamma, inom Sverige och internationellt. Ett viktigt skäl till detta är att det moderna samhällets kulturarv har börjat diskuteras mer och värderas högre under det senaste decenniet. Ulla Molin började utveckla trädgården 1978 när hon flyttade in. Hon avled 1997. Fastigheten är idag privatägd. Den viktigaste källan till kunskap om trädgården är förutom de rent fysiska lämningarna, hennes bok *Leva med trädgård* (1986). Hon skrev också många ytterligare böcker, och arbetade från 1944 till 1966 som skribent och redaktör för tidskriften *Hem i Sverige*. Ulla Molin har de senaste decennierna också uppmärksammats i flera större studier och böcker, bland annat Agr. Dr. Eva Gustavssons avhandling (2001), landskapsarkitekt Ulla Rylanders examensarbete (1988) och i en biografi av docent Anna-Maria Blennow (1998). Ulla Molins privata ritningar och privata bibliotek donerades 2007 till Höganäs bibliotek, där det idag finns tillgängligt som Ulla Molinsamlingen.

För en trädgårdsanläggning är huvudsyftet med en byggnadsminnesförklaring att säkra att de viktigaste trädgårdsarkitektoniska dragen, strukturen och de rumsliga sammanhangen bevaras och att inga irreversibla förändringar sker. Som "levande arkitektoniska byggnadsverk" kräver parker och trädgårdar speciella hänsynstaganden och speciell kunskap för att skyddas och bevaras. Trädgårdens beståndsdelar är till stor del levande material som av naturen är föränderligt, och arbetet med att bevara den kan beskrivas som att vårda en dynamisk och levande process, där man dock hela tiden arbetar mot fastställda syften och mål. Det stora arkitektoniska värdet finns när det gäller Ulla Molins trädgård naturligtvis i själva trädgården, snarare än i någon byggnad, men det är samtidigt viktigt för trädgården skull att byggnaderna, inklusive t.ex. garage och lusthus, underhålls och bevaras.

När det gäller Ulla Molins trädgård har alltså byggnadsminnesutredning med kulturhistorisk analys redan publicerats av Kristina Nilén. Föreliggande arbete är tänkt att fungera som en komplettering till hennes studie. Först diskuteras de övergripande målen när det gäller bevarandet av Ulla Molins trädgård. Huvuddragen i planen liksom mer övergripande mål och råd diskuteras och områden med särskilda restaureringsbehov presenteras. Därefter följer en redogörelse för trädgårdens olika delar, där varje del tas upp för sig med karaktärsbeskrivning, målsättning, problem och möjligheter, samt förslag på åtgärder. Även den inventering av växtmaterialet som genomförts under växtsäsongen 2008 redovisas under respektive trädgårdsdel.



## Inledning

På uppdrag av länsstyrelsen i Skåne län, och med anledning av att fråga väckts om byggnadsminnesförklaring av Ulla Molins trädgård i Höganäs, har en inventering av det befintliga växtmaterialet samt ett förslag till plan för trädgårdens vård- och skötsel utarbetats av trädgårdsantikvarie och trädgårdsarkeolog Anna Andréasson vid Malmö Kulturmiljö. Vid arbetet med att ta fram vård- och skötselplanen har också Agr. Dr. Eva Gustavsson, vid Sveriges Lantbruksuniversitet Alnarp, varit en ovärderlig diskussionspartner med stor betydelse för slutresultatet.

Fastigheten där Ulla Molins trädgård ligger är privatägd. Ulla Molin avled 1997 och trädgården köptes då av Yvonne Fröman och Jan-Åke Lemholt som hade ett stort intresse för den och dess bevarande. År 2003 väckte Höganäs kommun tillsammans med ägarna frågan om byggnadsminnesförklaring, med syftet att bevara trädgården för eftervärlden som ett konsekvent uttryck för modernistisk trädgårdskonst. År 2007 såldes fastigheten till Christina Ekman Ljungström och Hans Ljungström som också har ett stort intresse, och är beredda att förvalta trädgården som byggnadsminne.

Intresset för Ulla Molin som trädgårdsskapare, och trädgården på Tallgatan som ett exempel på hennes fullt utvecklade trädgårdskonst, är idag stort både bland allmänhet och yrkesverksamma. Trädgården används som studieobjekt av så väl blivande landskapsarkitekter som trädgårdsamatörer.

Föreliggande arbete är en komplettering till den byggnadsminnesutredning och kulturhistoriska analys som utfördes på uppdrag av länsstyrelsen i Skåne 2004 av Kristina Nilén, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne. För formell kulturhistorisk värdering och mer ingående motiv för byggnadsminnesförklaring hänvisas till denna utredning.

## Syfte och metod

År 2004 utförde Kristina Nilén, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne, en utredning och kulturhistorisk analys inför eventuell byggnadsminnesförklaring av Ulla Molins trädgård (Rapport 2005:16) på uppdrag av Länsstyrelsen i Skåne län. Syftet med den utförda kulturhistoriska analysen var att:

”beskriva och tydliggöra de kulturhistoriska värden Ulla Molins trädgård i Höganäs idag besitter. För sådana utredningar använder sig Regionmuseet av den modell för kulturhistorisk värdering, som utarbetats av Axel Unnerbäck vid RAÄ. Underrubrikerna anpassas givetvis beroende på typ av anläggning.”<sup>1</sup>

Enligt Axel Unnerbäckens modell identifieras först anläggningens dokumentvärde och upplevelsevärden. Därefter identifieras aktuella förstärkande och övergripande motiv och slutligen görs en sammanvägd bedömning utifrån den information som tagits fram. Ett kompletterande syfte med utredningen var även att sammanställa ett kunskapsunderlag inför framtida handläggning.

I samband med Niléns utredning 2004 gjordes också en inventering tillsammans med dåvarande ägare Yvonne Fröman. Trädgårdens struktur med rumsindelning, byggnader, gångar, marktäckning, och inventarier dokumenterades. Även växtmaterialet inventerades, men på grund av tidsbrist kunde detta endast göras översiktligt.

Syftet med föreliggande arbete är att komplettera Niléns rapport med dels en mer djuplodande inventering av växtmaterialet, dels en praktiskt orienterad vård- och skötselplan. Dokumentationen av växtmaterialet utfördes under växsäsongen 2008. Trädgården har kunnat besökas och fotodokumenteras vid tre tillfällen, den 30 april, den 25-26 juni och den 20 augusti. Mellan besöken har Christina Ekman Ljungström också fotograferat och bidragit med bilder till projektet. Själva skrivarbetet har framförallt pågått under hösten 2008. Agr. Dr. Eva Gustavsson har bistått med bilder och synpunkter, och bildmaterial har också tillhandahållits av författaren Christel Kvant.

Samtliga växtnamn följer namnsättningen i Svensk kulturväxtdatabas (SKUD). Även de namn Ulla Molin använde anges, då dessa inte är desamma som idag.

---

<sup>1</sup> Nilén, 2005, s. 5.

## Litteratur och källor

Intresset för Ulla Molin har fått stort uppsving de senaste decennierna. Hon har bland annat uppmärksammats i biografier och avhandlingsarbete, liksom i reportage i en rad tidskrifter, både svenska och internationella. Ett skäl är att 50-talets estetik och uttryck, och det moderna samhällets kulturarv, har börjat diskuteras mer och värderas högre under det senaste decenniet<sup>2</sup>. Ett annat skäl är säkert också det just nu stora intresset för trädgård i allmänhet.

Den kanske viktigaste källan till kunskap om Ulla Molins trädgård i Höganäs, och hennes intentioner och arbete med den, är hennes egen bok *Leva med trädgård* (1986). Boken uttrycker, som Eva Gustavsson formulerade sig i sin doktorsavhandling 2001: ”en estetiskt medveten trädgårdsmänniskas hela livsfilosofi”<sup>3</sup>.

Andra huvudkällor är Eva Gustavssons doktorsavhandling *Trädgårdsideal och kunskapssyn. En studie av meningens uttryck, med exempel från Gösta Reuterswärd och Ulla Molins handling* (2001) och landskapsarkitekt Ulla Rylanders examensarbete *Ulla Molin och villaträdgården under 1900-talet. Inspiration, principer, växtuttryck* (1988), samt docent Anna-Maria Blennows biografi *Ulla Molin – trädgårdsarkitekt* (1998).

Även Ulla Molins övriga böcker, liksom hennes gärning som skribent och redaktör för tidskriften *Hem i Sverige* (1944–66) ger viktig kunskap och insikt när det gäller hennes åsikter och sätt att arbeta. År 2007 donerades dessutom Ulla Molins privata bibliotek med ca 800 böcker och ritningar till Höganäs bibliotek där den nu finns tillgänglig under benämningen Ulla Molinsamlingen. En registrering och analys av Ulla Molins bibliotek har utförts av Eva Gustavsson, som även diskuterar biblioteket i sin avhandling.

När det gäller växtmaterialet är en huvudkälla, utöver *Leva med trädgård*, en lista sammanställd inför en visning av trädgården 1996-09-08 medan Ulla Molin fortfarande levde. Listan återges i Niléns utredning, kompletterad med uppgifter framtagna tillsammans med förre ägaren Yvonne Fröman angående växtmaterial som tillkommit mellan 1996 och 25 maj 2004 då Niléns lista reviderades sista gången.

Ytterligare en viktig källa till kunskap om trädgården och dess skötsel är personer som stått trädgården nära, kanske framförallt Gunvor och Torsten Andersson i Bjuv, som hjälpte Ulla Molin med trädgårdsarbetet under många år. De var med vid intervjuerna inför den första försäljningen, och kom sedan en gång i veckan under ett par år för att lära de nya ägarna trädgården. Därefter fortsatte de ge råd och de är beredda att göra samma sak för de nya ägarna.<sup>4</sup> Det finns också många andra personer som har personliga minnen och fotografier från trädgården vilka borde insamlas och dokumenteras medan tid är. Tyvärr finns inte möjlighet att göra mer inom ramarna för föreliggande projekt, men förhoppningsvis kan framtida projekt ta vid där detta slutar.

---

<sup>2</sup> Nilén, 2001, s. 6.

<sup>3</sup> Gustavsson, 2001, s. 92.

<sup>4</sup> Andersson, G. muntligen. 090217.

## Historisk bakgrund

Ulla Molin började som 18-åring utbilda sig till trädgårdslärlarinna på Fredrika Bremerförbundets trädgårdsskola utanför Båstad. Hon praktiserade därefter på plantskola och arkitektkontor. År 1930 bodde hon i Stockholm, och upplevde personligen Stockholmsutställningen, där den svenska modernismen fick sitt genombrott. Hon gifte sig 1932 och familjelivet satte stopp för vidare utbildning, men hennes make KG Molin uppmuntrade henne att fortsätta skriva. Sin största insats som pionjär inom trädgårdsarkitekturen gjorde hon som skribent och författare, och som redaktör för tidskriften *Hem i Sverige* 1942 – 1966.<sup>5</sup>

Ulla och KG Molin flyttade 1967 från Stockholm till Ingelstråde i Höganäs kommun. Ulla Molin hade då just lämnat tidskriften, som fått ett nytt namn och en ny orientering. Familjen startade samtidigt Gröna Gården i Helsingborg. Tanken var att tillhandahålla en ”idé-depå” och en plats där man kunde få tag i allt som kunde behövas för att skapa en egen trädgård, från möbler till redskap. Förutom en permanent utställning med uteplatser inbjöds olika arkitekter och journalister att göra utställningar. Man hade också samarbete med formgivare som Signe Persson-Melin, som gjorde krukor och fågelbad i keramik och eternit vilka visades och såldes på Gröna Gården. Ekonomiskt gick verksamheten tyvärr mindre bra och upphörde 1971. Ulla Molin fortsatte att skriva om trädgård, och under 1970-talet fick hon också flera uppdrag att anlägga trädgårdar, bland annat i Stockholm.<sup>6</sup>

År 1978 flyttade Ulla och KG Molin till Tallgatan i egnahemsområdet Månstorp, Höganäs. Här levde och verkade Ulla Molin tills hon avled 87 år gammal 1997. Ulla Molins arvingar var angelägna att huset och trädgården skulle komma i rätta händer, och intervjuade köparna. Man sålde slutligen till Yvonne Fröman och Jan-Åke Lemholt som hade ett stort intresse för trädgårdens historia och ville förvalta den på ett varsamt sätt. De nya ägarna fick hjälp från Gunvor och Torsten Andersson, som tidigare hjälpt Ulla Molin med trädgårdsarbete under många år.<sup>7</sup>

År 2003 väckte Höganäs kommun, genom stadsantikvarie Henrik Ranby, och trädgårdens dåvarande ägare Yvonne Fröman och Jan-Åke Lemholt, frågan om att byggnadsminnesförklara Ulla Molins trädgård på Tallgatan. Den skulle då få ett bättre juridiskt skydd samt skydds-föreskrifter. Länsstyrelsen i Skåne län var positivt inställda, och under 2004 utfördes en byggnadsminnesutredning och kulturhistorisk analys av Kristina Nilén på uppdrag av Länsstyrelsen i Skåne.<sup>8</sup>

I Niléns utredning konstaterades att viss igenväxning skett men att själva strukturen var välbevarad. I växtmaterialet noterades inga stora förändringar, även om vissa växter tagit över på bekostnad av andra, något som Ulla Molin för övrigt förutsett. Antalet formklippta buxboms- och idegransbuskar hade till exempel minskat, men samtidigt hade de förändringar som gjorts skett i samråd med Gunvor och Torsten Andersson, som arbetat sida vid sida med Ulla Molin, och intentionerna hade varit att alla nödvändiga förändringar skulle göras i Ulla Molins anda.<sup>9</sup>

I slutet av 2007 såldes fastigheten till Christina Ekman Ljungström och Hans Ljungström. Vid försäljningen söktes aktivt efter en ny ägare med intresse för trädgården, som var beredda att förvalta den som byggnadsminne.

---

<sup>5</sup> Lundahl, 1992, s. 94.

<sup>6</sup> Lundahl, 1992, s. 97.

<sup>7</sup> Andersson, G. muntligen. 090217.

<sup>8</sup> Nilén, 2005.

<sup>9</sup> Nilén, 2005, s. 50.

## Utgångspunkter och övergripande mål

När det gäller Ulla Molins trädgård är det inte byggnaden som är speciell arkitektoniskt sett, utan trädgården. Däremot är det av vikt för trädgården att byggnadens utseende, exempelvis fasader, fönster och tak, liksom garage och lusthus, underhålls och bevaras eftersom detta direkt påverkar trädgården och dess utseende.

En vård- och skötselplan för en park eller trädgård bör innehålla vissa specifika delar. Förutom historisk dokumentation och nulägesbeskrivning skall även finnas en kulturhistorisk analys (värdering) och en översiktlig bevarandestrategi (målsättningsdiskussion). Vård- och skötselplaner bör också revideras kontinuerligt, gärna med fem års intervall. När det gäller Ulla Molins trädgård har den kulturhistoriska analysen utförts och publicerats av Kristina Nilén (Regionmuseet Kristianstad/ Länsantikvarien i Skåne, Rapport 2005:16) på uppdrag av Länsstyrelsen i Skåne län.

I föreliggande arbete diskuteras först de övergripande målen när det gäller bevarandet av Ulla Molins trädgård. Därefter följer en redogörelse för trädgårdens olika delar, där varje del tas upp för sig med karaktärsbeskrivning, målsättning, problem och möjligheter, samt förslag på åtgärder. Även den inventering av växtmaterialet som genomförts under 2008 redovisas under respektive trädgårdsdel.

### TRÄDGÅRDAR SOM BYGGNADSMINNEN

Som "levande konstverk" eller "levande arkitektoniska byggnadsverk" kräver parker och trädgårdar speciella hänsynstaganden och speciell kunskap för att kunna skyddas och bevaras. Trädgårdens beståndsdelar är till stor del levande material, som av naturen är föränderligt, och arbetet med att bevara den kan beskrivas som att vårda en dynamisk och levande process, där man dock hela tiden arbetar mot fastställda och noggrant genomtänkta syften och mål.

### Det arkitektoniska verket

För en trädgårdsanläggning är huvudsyftet med en byggnadsminnesförklaring att se till att de viktigaste trädgårdsarkitektoniska dragen bevaras och att inga irreversibla förändringar sker. Den ursprungliga strukturen och de rumsliga sammanhangen måste bevaras.

För en trädgård som är byggnadsminne krävs också tillstånd från Länsstyrelsen för alla omfattande åtgärder, enligt 3 kap. Lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. Exempel på åtgärder som kommer att behöva tillstånd om/när Ulla Molins trädgård blir byggnadsminne är t.ex. mer omfattande beskärning, exempelvis av plommonlunden liksom andra träd och buskage, restaurering av "scenen" kring fågelbadet liksom mer omfattande restaurering av terrassen och de stenlagda ytorna.

Till grund för allt arbete med Ulla Molins trädgård måste ligga en djup kunskap om hennes ideal och tankar kring trädgård – själva grunden till varför de olika delarna anlagts och vårdats på det sätt de har.

Här kan det också vara på sin plats att nämna, att bevarande av trädgården som den var då Ulla Molin levde, inte är något som går emot hennes egna övertygelser. Tvärt om skrev hon själv bland annat i *Leva med trädgård* att hon tänkt att trädgården skulle kunna fungera som inspirationskälla och studieobjekt, och om bevarandet av gamla trädgårdar uttryckte hon sig exempelvis på följande sätt i Kullens hembygdsförenings årsskrift 1989:

"Idag är man rädd om hus av kulturhistoriskt värde och river inte lika oförbehållsamt som man länge gjort. Sorgligt nog är inte trädgårdarna lika lätta som hus att bevara i ursprungligt skick. Allt växande är i ständig förändring och måste med vård, sax och sekator i handen bevaras. Det fordras både kunskap och uthållighet. Men har en trädgård från början fått mening, en fungerande plan, innehåll, kan man kanske på nytt bygga upp en trädgårdskultur".

### Växtmaterialets betydelse

Trädgårdens byggstenar är dels materiella, som jord och sten, dels de levande växterna. En viss art och sort har valts ut för sin färg, storlek och form, och uttrycket blir inte detsamma om en annan sort används, även om det är samma art. Det finns alltid en samverkan mellan detaljer och helhet. Visserligen kräver det tid och kunskap att föryngra och föröka befintligt växtmaterial, men det är oftast den ur bevarandesynpunkt bästa vägen.

## Kunskapsgrunden och det viktiga, vardagliga skötselarbetet

Eftersom kunskapsgrunden måste vara utgångspunkten, är det också viktigt att de som skall ta hand om trädgårdens vardagliga skötsel – i detta fall ägarna – har tillgång till tillräcklig kunskap, både praktiskt och teoretiskt, för att utföra sitt arbete. För att trädgården skall bevaras i samma skick behöver i princip samma tid och kraft läggas på dess skötsel idag som då den var i gott skick under Ulla Molins livstid. Tid och kunskap är alltså de viktigaste ingredienserna.

Allt löpande arbete, liksom åtgärder och iakttagelser, bör dokumenteras kontinuerligt, med noggrann datering. Detta kan exempelvis ske i form av en trädgårdsdagbok. Ett önskemål är också att insamlingen av dokumentationsmaterial, som gamla fotografier från Ulla Molins trädgård, fortsätter eftersom den ännu är långt ifrån fullständig. Fortfarande finns personer som har bildmaterial, och som bör tillfrågas om de kan tänka sig att bidra med dem till en samling. Upprättandet av ett arkiv där inte minst bildmaterialet kunde förvaras skulle vara till stor nytta för framtida vård och forskning. Kanske kan detta ske i samarbete med Höganäs bibliotek som redan idag tar hand om Ulla Molinsamlingen.

## SÄRSKILDA RESTAURERINGSBEHOV

Sedan Ulla Molins död 1997 har trädgården blivit något vildvuxen. Det största problemet för många av växterna, speciellt i markskiktet, är idag brist på ljus och näring. Samtidigt har de nuvarande ägarna den uttalade ambitionen att återställa trädgården som den såg ut när Ulla Molin lämnade den. Detta är fortfarande i huvudsak möjligt, eftersom mycket av växtmaterialet finns kvar och de arkitektoniska huvuddragen ännu är mycket välbevarade. Det krävs dock att man:

- Bevarar och där så behövs återställer trädgårdens arkitektoniska former, liksom växternas form och placering. Detta innebär också att växternas ljus och näringskrav måste tillgodoses som under Ulla Molins tid.
- Föryngrar och vårdar befintligt växtmaterial.
- Ersätter befintligt växtmaterial som försvinner med samma arter och sorter så långt detta är möjligt.
- Inte inför nya växter och element i trädgården, åtminstone inte utan en grundlig konsekvensanalys.
- Regelbundet underhåller staket, byggnader, terrass, gångar, sten-läggningar etc.

Ett undantag är köksträdgården och växthuset som helt förändrats av tidigare ägare efter Ulla Molins tid. Köksträdgården har idag visserligen kvar sin funktion som köksträdgård, men formen är en annan. Växthuset har ersatts av ett uterum. Dessa delar varken kan eller bör knappast återställas. En möjlighet som däremot bör undersökas är att man i byggnadsminnesförklaringen kan göra ett undantag för köksträdgårdsdelen, och låta ägarna utforma och plantera denna del som de själva vill. Eftersom delen ligger avskild från övriga trädgården, bland annat genom en hög mur mot terrassen, kommer detta knappast att störa nämnvärt. Dessutom kan det göra det lättare för ägarna att vara helt renodlade och bevarandeinriktade i skötseln av den övriga trädgården.

Två restaureringsprojekt är större och kräver en mer omfattande insats, inte minst ekonomiskt. Det ena gäller en restaurering av planteringen på ”scenen” kring fågelbadet, det andra restaurering av terrassen och de stenlagda ytorna. Inför projekteringen av dessa arbeten skall länsstyrelsen kontaktas. Projekt av detta slag kräver länsstyrelsens tillstånd, och måste godkännas av länsstyrelsen innan start. Det är också viktigt att allt arbete dokumenteras.

### **”Scenen” kring fågelbadet**

När det gäller planteringarna är framförallt ”scenen” i trädgårdens mitt i behov av en speciell insats. Här finns stora delar av växtmaterialet kvar, men placeringen av dem har förändrats. Planteringarna har förlorat sina distinkta former. Ett restaureringsförslag bör tas fram av en landskapsarkitekt med lämplig kunskapsbakgrund och specialkompetens när det gäller trädgårdsrestaurering och den speciella dynamik som kännetecknar planteringar med perenna växter av det slag Ulla Molin var mästare på. Arbetet bör inkludera en närmare studie av området och dess växter, samt ytterligare insamling av bildmaterial. Det bör resultera i en detaljerad restaureringsplan med beskrivning och arbetsinstruktioner, som sedan kan genomföras.

### **Terrassen och de stenlagda ytorna**

När det gäller trädgårdens fasta arkitektoniska delar är terrassen och de stenlagda ytorna i behov av restaurering. Framförallt gäller detta terrassen, där man vid anläggningen gömde diverse skräp under ytan, något som idag orsakat sättningar och ojämnheter. Inför restaureringen av terrassen bör en speciell plan tas fram, förslagsvis av en lämplig landskapsingenjör med specialkunskap när det gäller trädgårdsrestaurering och den typ av terrasser Ulla Molin lät anlägga. Det är av stor vikt att samtliga stenar, plattor och andra detaljer kommer tillbaka på exakt samma plats, eftersom ytornas levande helhetsintryck är viktigt, och skapandet av sådana ytor var ett av Ulla Molins signum. Ytorna måste dokumenteras noggrant innan något arbete startas.

## **NÅGRA ÖVERGRIPANDE RÅD KRING VÅRD OCH SKÖTSEL**

### **Om att *Leva med trädgård***

Ulla Molin var en av den modernistiska trädgårdens främsta förespråkare. Hon var mycket intresserad av trädgårdens betydelse för ett bra boende, och genom sin verksamhet deltog hon i den bostadspolitiska debatten. Hon kom att spela viktig roll i utvecklingen av svensk trädgårdskonst. Inte minst genom sitt arbete som redaktör fick hon ett stort kontaktnätverk, och höll sig väl underättad om vad som hände även internationellt.<sup>10</sup>

Ulla Molin intresserade sig mycket för funktionalitet, enkelhet och anpassning till naturen. Samtidigt blev smakfullhet och elegans hennes signum. Hon skapade spänning i trädgården bland annat genom en raffinerad blandning av klippta och friväxande former. För henne var trädgården både en länk mellan hem och natur, och en integrerad del av hemmet – trivsamt, enkel, sinnlig och okonstlad. År 1961 skrev hon till exempel:

”Idag är trädgården liten, frestar varken till vida gräsmattor, slingrande gångar eller svårskötta rabatter. Huset har krupit ner från sina källargrunder, de ligger på marken med garage- och förrådsbyggnader som ger extra väggar och skyddande hörn. Det byggs plank och höga staket – det bildas rum. Det går dörrar ut från både kök och vardagsrum, ibland också från badrum och sovrum. Och det är varmt och skyddat mellan väggarna. Vi kan själva bestämma jordmån och jorddjup och låta oss lockas av exotiska odlardrömmar. [...] Trädgården börjar byggas kring människor, och med människans egna mått. Trädgårdar är inte längre uppvisning.”<sup>11</sup>

Den viktigaste källan till kunskap om trädgården på Tallgatan är utan tvekan Ulla Molins bok *Leva med trädgård*, som alltid kan rådfrågas som ett första steg när man stöter på frågor och problem som gäller trädgårdens skötsel. De viktigaste punkterna, när det gäller trädgårdens skötsel mer allmänt, sammanfattas nedan.

### **1. Om anläggning, jordförbättring och stommens betydelse**

Vid inflyttningen såg Ulla Molin huset och trädgården på Tallgatan som en utmaning. Huset var för litet, och källargrunden för hög för att stämma med hennes tankar om en nära koppling mellan ute och inne. Det behövdes förändring. En stor utbyggnad gjordes i väst, och i anslutning till den anlades en stor terrass. Ovanför källartrappan i sydöst byggdes ett växthus. Framför entrén i norr byggdes en rymligare trappa i trä ovanpå den gamla i betong.<sup>12</sup>

Ulla Molin betonade vikten av att börja med trädgårdens stomme.<sup>13</sup> Hon startade anläggningen av Höganästrädgården med en noggrann inventering av platsen och växtmaterialet, och funderade noga över hur olika ytor skulle användas, var sol och skugga fanns, och var det behövdes vindskydd. Den torra sandiga jorden, och de skarpa, salta vindarna från havet var verkliga problem som behövde adresseras. Därefter skapade hon en grundplan, med indelning av trädgården i olika rum, och började flytta växter. Ett stort arbete lades på att förbättra jorden. Trädgården grävdes upp och Ulla Molin hävde, som hon själv skriver, in massor av förmultnad kompost, gödsel, torvmull och barkmull, för att göra marken mindre torr och sandig.<sup>14</sup>

<sup>10</sup> Lundahl, 1992, s. 96.

<sup>11</sup> Lundahl, 1996, s. 96.

<sup>12</sup> Molin, 1986, s. 50f.

<sup>13</sup> Blennow, 1998, s. 55.

<sup>14</sup> Molin, 1986, s. 50f.

## 2. Om sittplatser, stigar och rum

Efter att hon noggrant analyserat förhållanden och användningsområden för olika delar av trädgården, delade Ulla Molin in den i åtta rum, som hon berättar om i *Leva med Trädgård*. För att lätt kunna komma åt att vattna, klippa, gödsla och rensa överallt valde hon trampåliga marktäckare. Istället för breda grusade eller stenlagda gångar trampade hon upp smala stigar.<sup>15</sup> Vissa gångar fick kanter, och flera ytor kom senare att plattläggas, men de flesta gångarna är än idag smala, hårt trampade jordgångar.

Ytterligare ett karaktäristiskt drag i Ulla Molins trädgård är de många sittplatserna. De finns överallt, platser att sitta och njuta av nya utsikter liksom sol eller skugga efter önskan under olika delar av dagen. De större ytorna, entrén och terrassen, fick beläggningar av marktegel i olika former och nyanser, som gav praktiska och dekorativa ytor. Mer om vart rum, dess sittplatser och ytbeläggningar följer under respektive trädgårdsdel.

## 3. Om form

Formerna i Ulla Molins trädgård är framförallt runda och mjukt buktande. Överallt återfinns den runda formen, i bågar, slutna klot, kubb i marken och så vidare. Samtidigt finns den enkla, fyrkantiga formen i marktegel, trappor, stenar, terrasshörn etc. och åstadkommer en sparsmakad balans:

”I Höganäs ingår det rundklippta ännu mer som ett genomgående tema i trädgården. Det blir i mångt och mycket stommen i olika kompositioner. Man skulle också kunna säga att de olika delarna i trädgården binds samman just med den runda formen. Scenbilden t.ex. avslutas successivt i höjdled med avrundade växter. Formen kan följas från malörtskuddarna (*Artemisia*) närmast marken, via lavendel- och buxbombsbollar över idegransklot till de rundade plummonkronorna. Som en lustig detalj kan nämnas att den runda formen även finns på skaft. Bortom dammen sticker bollökar [kiryglök] (*Allium aflatunense*) upp med sina skira blomstälningar.”<sup>16</sup>

## 4. Om färg och blommor

Ulla Molin excellerade aldrig i blomsterprakt. Istället utvecklade hon när det gäller färgkomposition en mycket återhållsam stil. Hennes vanligaste kombination var vitt och silvrigt grått med inslag av rosa och blå-lila. Ett talande exempel är hennes förhållande till trädgårdens hortensior (*Hydrangea macrophylla*). Efter mycket övertalning från Lisa Bauer skall hon i en diskussion ha gett med sig och medgivit att hortensior kunde vara ganska vackra. De fanns redan i många trädgårdar runt omkring i Höganäs och hon hade dem även i sin trädgård. Även hennes intresse för rosor i stort var svalt, med vissa undantag.<sup>17</sup>

Ulla Molin använde för det mesta milda färgtoner, och var förhållandevis restriktiv när det gällde blommande växter. Bladfärg och växternas former var minst lika viktiga för trädgårdens komposition, om inte viktigare. Samtidigt ville hon att någonting alltid skulle blomma i någon del av trädgården.<sup>18</sup> Blommor betraktades snarast som blickfång, och hon valde för det mesta harmoniserande färger – huvudsakligen lugna och diskreta, som vitt och blått. Ett exempel är den centrala scenen där grunden är den grå bladfärgen, kompletterad med blommor i vitt, blått och rosa.

## 5. Om vårblommande lökar

Samtidigt som Ulla Molin var restriktiv när det gällde färgglada blommande växter, förhöll hon sig lite annorlunda till vårens blommande lökväxter. Om dem skrev hon bland annat:

”Tillkonstlade blommor är inte mina favoriter, men vita, gula och rosa tulpaner, intensivdubbla som bonnrosor, är ganska härliga när trädgården i övrigt står i lite sparsam och avvaktande”<sup>19</sup>

Hon kombinerade gärna perenna marktäckande växter med lökväxter, eftersom de kompletterar varandra väl och blommar vid olika tid. Dessutom skyddar marktäckaren

<sup>15</sup> Molin, 1986, s. 56.

<sup>16</sup> Rylander, 1988, s. 54f.

<sup>17</sup> Gustavsson, Eva 081119: intervju med Lisa Bauer 1998-09-25.

<sup>18</sup> Gustavsson, 2001, s. III-10.

<sup>19</sup> Molin, 1986, s. 94.

ömtåligare lökar. I terrassens matta av skuggbräcka växte exempelvis dubbla rosa tulpaner, och mot idegransbollarna stod vita tulpaner. Vid lusthuset fanns vita och blå hyacinter som stack upp ur ormöga och murgröna. I närheten av den formklippta granen vid entrén stack pärlhyacinter upp ur en matta av murgröna och taggpimpinell. Med tiden trodde hon dock att marktäckarna antagligen skulle ta överhanden, vilket de också har gjort. Men med lite extra vård och näring kan man antagligen få många av lökarna att börja blomma igen, även om de idag bara visar några blad.<sup>20</sup>

## 6. Om växtväv

Växtväv är ett nyckelord i diskussionen om Ulla Molins trädgårdar. Uttrycket diskuteras såväl av Eva Gustavsson som Ulla Rylander. Ulla Molin använde sig gärna av låga, krypande växter, som dels växte in i fogarna på stenläggningar, dels bildade låga mattor som effektivt blandade sig med mellanhöga växter till en väv – som i scenens kattfots-mattor med ruggar av mjölkkllocka och drivor av silvrig malört. Ulla Rylander har jämfört detta sätt att arbeta med växter som att komponera en bildväv. Växterna behandlas snarast som färger i en målning, än som enskilda plantor. Sättet att låta marktäckande växter bilda rofyllda bakgrunder och mjuka övergångar var mycket karaktäristiskt för Ulla Molin.<sup>21</sup> För henne handlade marktäckare framförallt om estetik. Att de inte var skötselfria var hon mycket väl medveten om, även om det naturligtvis blev mindre ogräs när de odlade växterna tog upp nästan all plats.

## 7. Om ogräs och den "underhållsfria" trädgården

Redan från starten hade Ulla Molin en tanke om att hennes trädgård skulle vara lättskött när hon blev äldre. Men det är viktigt att betona, att med lättskött menade hon inte underhållsfritt. Sådant finns nämligen inte, skrev hon i *Leva med trädgård*, och fortsatte med att konstatera att väl är väl det, för då skulle ju hela glädjen med att odla gå förlorad:

”Lättskött, för att inte säga underhållsfritt står på mångas önskelistor. Lättskött för den ene, svårskött för den andre. [...] En förutsättning är under alla förhållanden bearbetad och i de flesta fall förbättrad jord, åtminstone punktvis, samt en grundlig upprepning av flerårigt ogräs.”<sup>22</sup>

Själv rekommenderade hon för ogräs den metod hon själv använt då hon anlade trädgården. Först grävdes jorden om för hand och alla stenar och rötter rensades bort. Därefter jordförbättrade hon med förmultnad kompost, gödsel, torvmull och barkmull. Ändå fick hon första året fortsätta att rensa, om och om igen, med utsikten att det en gång skulle bli lättskött, när hon fått bukt med ogräsen och marktäckarna spridit sig och kommit igång ordentligt.<sup>23</sup> Men helt slipper man aldrig undan ogrärens hävdade hon, och det är bäst att hålla efter kontinuerligt så att de inte får en chans att sprida sig:

”Skulle man få in något föregligt djuprotat ogräs i mattan eller fogen – ja, då kan det vara lika bra att lyfta upp alltsammans, rensa bort och plantera på nytt. Vitgröe sticker lätt upp i Cotulans matta. Det är bara att hålla efter”<sup>24</sup>

Ulla Molin var själv intresserad av det praktiska arbetet och mycket kunnig. Men genom åren hade hon också en rad medarbetare i trädgården som hjälpte henne. Dessa personer betydde mycket, och hon har nämnt att hon gärna hade velat skriva en bok om dem också.<sup>25</sup>

---

<sup>20</sup> Rylander, 1988, s. 44.

<sup>21</sup> Gustavsson, 2001, s. III-10.

<sup>22</sup> Molin, 1986, s. 56.

<sup>23</sup> Molin, 1986, s. 56.

<sup>24</sup> Molin, 1986, s. 71.

<sup>25</sup> Gustavsson, Eva 081119: intervju med Lisa Bauer 1998-09-25.



## 8. Om marktäckning

Innan de planterade växterna spridit sig och tagit över helt använde Ulla Molin marktäckning med barkmylla för att hålla undan ogräset. Hon drog paralleller med japansk trädgårdskonst, som var en av hennes stora inspirationskällor, och hur man där använder ytor täckta med olika material som kontraster i trädgården:

”Innan alla växter hade kommit igång ordentligt täcktes marken med brunsvart barkmylla – ett bra sätt att hålla ogräset borta.[...] Och ganska effektivt var det i min nya trädgård innan den grå Artemisian kom igång när jag täckte in den öppna marken med brunsvart barkmylla.”<sup>26</sup>

Detta kan vara bra att ha i minnet när det gäller ytor som måste grävas om mer grundligt. Ulla Molin hade sannolikt tagit upp och rotslagit plantorna, grävt om och jordförbättrat, och sedan satt tillbaka växterna igen. Under tiden det tog för dem att åter fylla ytan hade hon inte brytt sig om att den brunsvarta barkmyllan syntes mellan plantorna. Det måste dock speciellt påpekas att det Ulla Molin avser är näringsrik barkmylla, inte den svagt nedbrutna bark som idag ofta används som täckning. Den sistnämnda typen stjäl mycket näring från växterna då den bryts ner, och rekommenderas inte.

## 9. Om förökning

Kunskap om hur man själv förökar plantor genom sticklingar och delning är en förutsättning för att kunna åstadkomma frodiga planteringar enligt Ulla Molin:

”Plantor är dyra så det blev i rimligt antal. En gång under praktikåren hade jag lärt mig hur perenna växter förökas, hur man delar och skär sticklingar. Det kom väl till pass.”<sup>27</sup>

Samma princip kan sägas gälla idag – att bevara och föröka det befintliga växtmaterialet är ett sätt att behålla trädgårdens form, utseende och innehåll.

## 10. Om växtval

Att först studera förutsättningarna och därefter välja växter som kan trivas var självklart för Ulla Molin. Växter som finns på stränder borde kunna trivas bra även i trädgårdens sandiga jord, skrev hon i *Leva med trädgård*, och lät sig inspireras av promenader på stranden för sitt växtval. Malörten var ett exempel, liksom kattfotens grågröna mattor som klarar torka och sand bättre än gräs. Att välja växter som trivs med de förutsättningar som finns är bästa sättet att skaffa sig en lättskött trädgård, menade hon, även om man naturligtvis också måste vårda dem.<sup>28</sup> Hon blev själv med åren mycket kunnig när det gäller växter, både deras behov och hur de kan komponeras och formas:

”Hon fascinerades av det stora växtkunnande och konstnärliga djup som Gertrude Jekyll representerade. Det starkaste intrycket gjorde emellertid den mer sentida Vita Sackville-West med sina konsekventa färgsammansättningar med växter. Speciellt den silvrigt vita trädgården i Sissinghurst kom att stå Ulla Molin nära.”<sup>29</sup>

## 11. Om tidens gång i trädgården

Tiden var en aspekt som Ulla Molin hela tiden var medveten om. Hon infogade gärna äldre befintliga växter för att ge en större känsla av ålder, och planerade för hur trädgården skulle utveckla sig i framtiden:

”Att ta tillvara vad tiden har format och att på trädgårdsmästarvis se möjligheterna att forma för framtiden var kännetecknande för hennes syn på trädgårdens växande beståndsdelar. [...] Även i det nyskapande arbetet var tiden en viktig aktör. Ulla Molin hade förmågan att se den inneboende resursen i växters utveckling över tiden. Det som vanligtvis betraktas som skötsel var hos henne också ett aktivt formgivningsredskap.”<sup>30</sup>

---

<sup>26</sup> Molin, 1986, s. 67.

<sup>27</sup> Molin, 1986, s. 67.

<sup>28</sup> Molin, 1986, s. 56.

<sup>29</sup> Gustavsson, 2001, s. III-14.

<sup>30</sup> Gustavsson, 2001, s. III-5.

## 12. Om beskärning

Ulla Molin klippte och formade många växter med sax och sekator, även sådana som man inte så ofta ser klippta. Ett tips hon gav var till exempel att en grupp perenn mjölklocka (*Campanula lactiflora*) kan skäras ner precis innan blom. Detta försenar visserligen blomningen två veckor men igengäld blir växtsättet mer stadigt och balanserat. Ett annat tips var att man bör klippa luktviolens blad i juli, för att få nya späda blad och en extra blomning i september-oktober:<sup>31</sup>

”Klippta former och fri utveckling i inbördes samspel är ett sätt att som en lek med tid och form öka spänningen i en trädgård. Ulla Molin arrangerade sin scenografi för trädgårdens långsamma skådespel i Höganäs och satte därtill sin personliga signatur. Kontakten som genom ett par skjutbara dörrar fanns mellan trädgården och de inre rummen var avgörande för skådespelets upplevelse.”<sup>32</sup>

Ulla Molin kunde också vara väldigt otålig, och ville aldrig att något skulle stagnera och bli musealt. Under de sista åren, när Gunvor Andersson skötte hennes trädgård, kom Ulla ibland fortfarande ut och tog trädgårdssaxen själv, för att visa hur man djärvt kunde klippa till och omforma en buxbomsskulptur.<sup>33</sup>

## 13. Om städsegröna växter

När det gäller vintergröna växter ansåg Ulla Molin visserligen att de kunde ha en plats i trädgården, eftersom de lyste upp när allt annat var kallt och kallt, men hon efterlyste lite ”realism” i kontrast till samtidens vurm för allt städsegrönt. Själv tog hon vara på en gammal gran som hon klippte och formade efter eget tycke, men annars planterade hon bara idegran (*Taxus*) och olika sorters buxbom (*Buxus*), växter som traditionellt associeras med kulturlandskap och trädgård.<sup>34</sup> Både idegran och buxbom formades med sax, företrädesvis till klot och andra rundade former, men även figurer:

”Visst kan buskarna klippas till djur, men jag vill helst låta dem själva bestämma form, planterar dem ganska tätt till en bakgrund och klipper dem täta, gärna i runda former, och så att jag kan sticka något blommande, tulpaner, liljor eller något avvikande grönt framför och emellan.[...] Med buxbom är det lätt att undika att den ena trädgården blir den andra lik.”<sup>35</sup>

## 14. Om fåglar

Ulla Molin ville gärna ha fåglar i trädgården, och eftersom hon inte ansåg sig ha tid med tama valde hon att bjuda in de vilda. Det centrala fågelbadet och den funktionalistiska fågelmataren är bara två exempel på åtgärder för att få fåglarna att trivas. Se vidare under del 4 Fågelbadet.

## 15. Om frukt och fallfrukt

Det var ett gammalt äppelträd som fick Ulla Molin att fastna just för trädgården på Tallgatan, och i trädgården fanns redan vid inflyttningen också ytterligare något äppelträd. Även ett par plommonträd fanns från den gamla trädgården, upptill de många vildplommonträd som hon själv planterade i plommonlund. Hon tyckte om trädens former och de dekorativa frukterna, och tog gärna vara på en del frukt, men det var ingen nödvändighet ansåg hon. Äpplena kunde till exempel gärna få sitta kvar på trädet för att ge mat och sysselsättning åt koltrastarna.<sup>36</sup> Plommonen på träden i plommonlund var vackra i sig själv:

”Mitt i sommaren, tidigare än de ädla plommonen, hänger de små mogna plommonen som druvor utmed grenarna [...] Vackrast blir det kanske när de prickar in marken i sitt överflöd.”<sup>37</sup>

---

<sup>31</sup> Gustavsson, 2001, s. III-6f.

<sup>32</sup> Gustavsson, 2001, s. III-6.

<sup>33</sup> Gustavsson, Eva 081119: intervju med Lisa Bauer 1998-09-25.

<sup>34</sup> Molin, 1986, s. 97.

<sup>35</sup> Molin, 1986, s. 100.

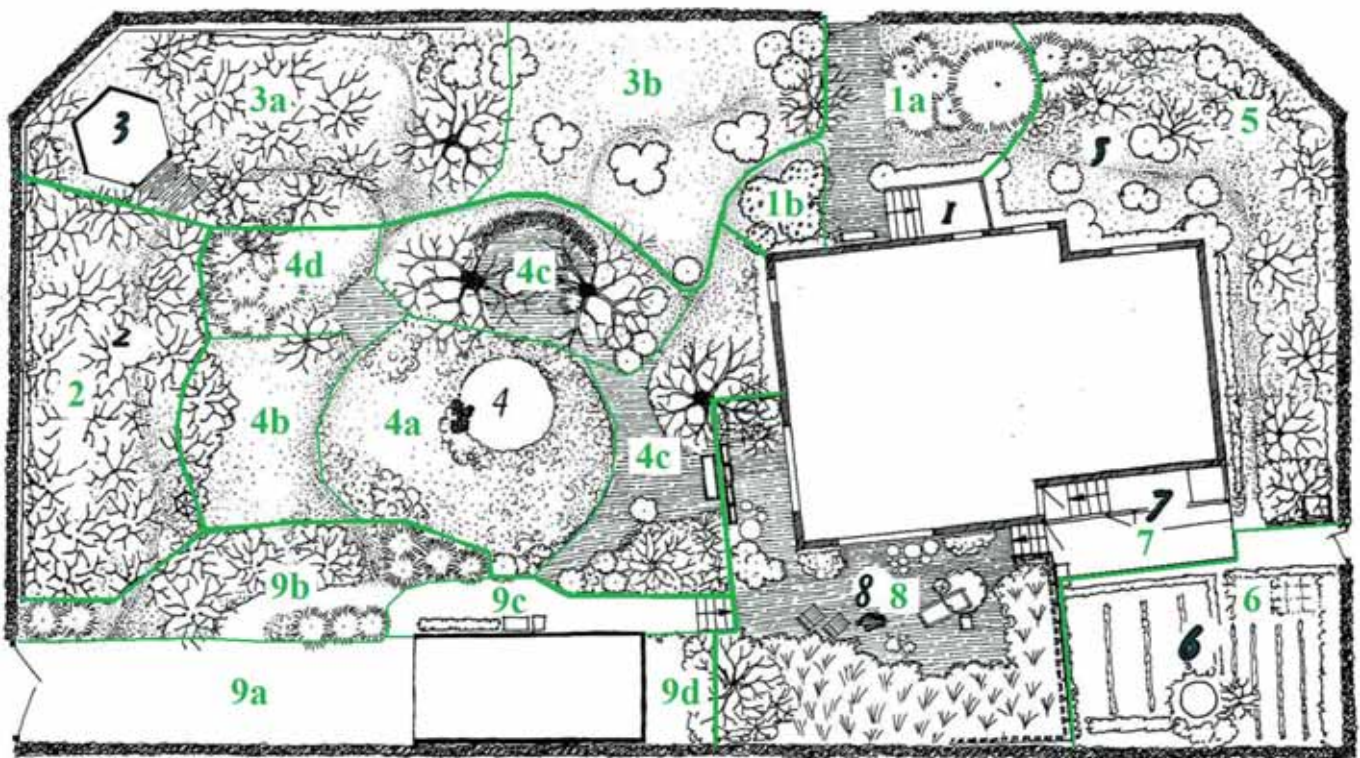
<sup>36</sup> Molin, 1986, s. 65.

<sup>37</sup> Molin, 1986, s. 59.

## Trädgårdens delar

Trädgården som Ulla Molin skapade på en vanlig egnahemstomt i dubbel storlek, fick en grundstruktur indelad i åtta rum, vilka beskrivs i *Leva med trädgård*. Den centrala västliga delen, väl synlig från den väl tilltagna terrassen, utformades som en scen, med träd och buskar som kulisser. Nära dess centrum finns ett stort fågelbad, omgivet av en väv av krypande och medelhöga växter. Dessa inramades av lavendel, klippt idegran och buxbom, och sedan högre och högre växtlighet ut mot sidorna. Bakom scenen planterades en plommonlund, som även fungerade som ett vindskydd mot havet. I det nordvästliga hörnet av lunden lät hon med tiden bygga ett lusthus. I sydväst placerades carport och förvaringsutrymme för trädgårdsredskap och trädgårdsmöbler. I sydöst lät hon bygga ett växthus och anlade en köksträdgård.

I *Leva med trädgård* publicerade Ulla Molin en detaljerad plan över trädgården och dess indelning. Denna ritning har legat till grund också för indelningen i föreliggande växt-dokumentation och vårdplan. Där så ansetts nödvändigt, för att öka tydligheten, har rummen delats in ytterligare i mindre enheter som benämns med nummer samt en bokstav. Carporten och planteringen kring den fanns inte med som ett rum i Ulla Molin plan, men har för tydlighetens skull lagts till som nummer nio i föreliggande arbete.



Figur 2. Plan över trädgården och dess delar. **1) Entrén** 1a – delen framför trappan, 1b – delen vid husets hörn. **2) Plommonlunden.** **3) Lusthuset** 3a – området kring lusthuset, 3b – östliga delen mellan lusthus och entré. **4) Fågelbadet** 4a – centrala delen kring fågelbadet och "scenens" mitt, 4b – väst om fågelbadet, "scenens" fond, 4c – sittplatsen under äppelträden, 4d – nordväst om fågelbadet bl.a. den mindre tegelytan, 4e – intill terrassen mot fågelbadet. **5) Norrsidan.** **6) Köksträdgården.** **7) Växthuset** idag uterummet. **8) Terrassen.** **9) Carporten** 9a – inkörsytan, 9b – området mellan scenen och inkörsytan, 9c – carportens norrsida, 9d – arbetsplats mellan carport och terrass.<sup>38</sup>

<sup>38</sup> Plan: Andréasson 2008, efter Molin, 1986, s. 51.

## TRÄDGÅRDENS AVGRÄNSNINGAR

### Beskrivning

Trädgården var för Ulla Molin ett privat rum, som skulle vara skyddat från insyn och salta havsvindar genom staket och växtlighet. Den uppvuxna oxelhäcken på tre sidor mot lugna gator, tillsammans med det gamla flerstammiga äppelträdet, var med och avgjorde köpet av trädgården.<sup>39</sup> Vid inflyttningen kantades trädgården av 75 meter klippt egen oxelhäck och 40 m delad häck.<sup>40</sup> Idag har den delade häcken blivit kortare, eftersom köksträdgården och terrassen kantas av plank. Oxelhäcken var under Ulla Molins tid högre (se vidare nedan).

De vindsilande och vindskyddande egenskaperna hos häck och plank framhölls av Ulla Molin, och hon gav i *Leva med trädgård* olika tips om hur man åstadkom vindskydd, vilket i förlängningen gjorde det möjligt att odla fler arter och få dem att trivas. Ett funktionellt plank skulle sila blåsten, och längs den västra och norra sidan lät Ulla Molin bygga plank som i experimentellt syfte hade olika breda mellanrum för att se vad som var bäst. I nordväst och väst kantas trädgården idag av glesa vita plank, som tillsammans med häcken är viktiga för trädgården på grund av sina vindskyddande såväl som estetiska egenskaper. Den del som ligger närmast carportens infart saknar idag vertikala ribbor.



Figur 3. Trädgården 2008 från SV – oxelhäck, staket och plommonlund. Foto: 080625.



Figur 4. Trädgårdens nordvästra hörn med klippt häck, vindsilande staketet, och bakom dem plommonlunden och lusthusets baksida. Foto: 080625.

<sup>39</sup> Molin, 1986, s. 50.

<sup>40</sup> Molin, 1986, s. 55.

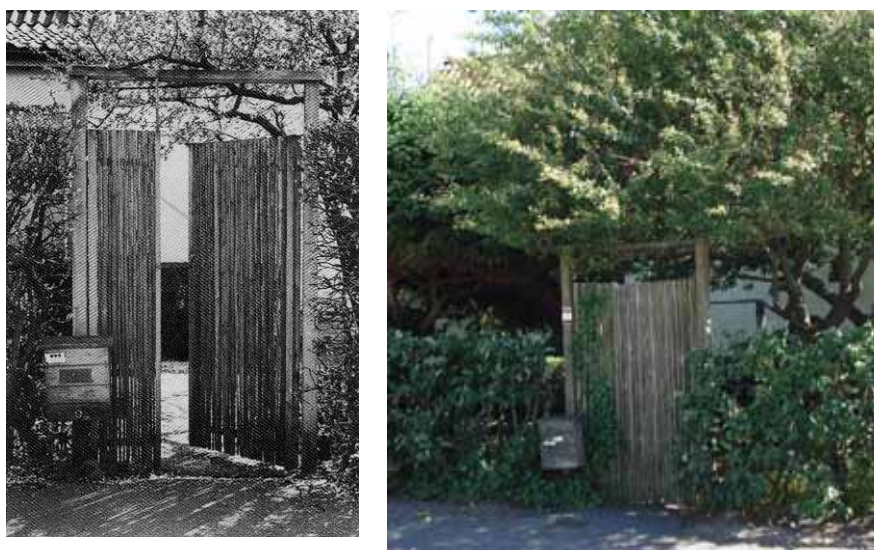


## MÅLSÄTTNING OCH ÅTGÄRDER

Planket och häcken kring trädgården har tre funktioner; som vindskydd, som insynskydd och som rumsskapande element. Med den lägre höjd som oxelhäcken fått idag går en betydande del av den rumsliga avskildhet som Ulla Molin eftersträvade förlorad. Den kringliggande delvis betydligt modernare bebyggelsen tränger sig på, och känslan av trädgården som en grön oas minskar. Speciellt påtagligt är detta problem när man betraktar scenen från terrassen, och tydligt ser grannhusen genom plommonlundan. Samtidigt finns en önskan hos nuvarande ägare att man skall kunna se in i trädgården.

Att värna trädgårdens intimitet och vindskydd var en princip som Ulla Molin höll fast vid. I det avseendet tog hon avstånd från sin samtids svenska ideal, om trädgårdens inbjudande öppenhet mot omvärlden, där låga staket och fritt grupperade buskage vid tomtgränsen i betydligt högre grad exponerade såväl privata trädgårdar som flerfamiljshusgårdar mot gatan. Ulla Molins fascination för dansk trädgårdskonst, och hennes erfarenheter av odling i Skåne, gjorde att hon istället ofta underströk vikten av en skyddande inramning.<sup>41</sup> I boken *Trädgårdsrecept* från 1942 skrev hon exempelvis:

”Den som vill ha pärlan riktigt i sitt skal skyddar sig helt och hållet från yttrevärlden genom ett staket med skyddande plantering eller hög stenmur.”



Figur 5. Till vänster en bild av bambuporten ur Anna-Maria Blennows biografi, som visar höjden på oxelhäcken under Ulla Molins tid.<sup>42</sup> Till höger ett foto från 080625 som visar hur pass mycket lägre häcken blivit idag. Häcken bör ha samma höjd som bambuporten.

Vill man följa Ulla Molins intentioner bör oxelhäckens höjd återställas. Ett alternativ skulle möjligen kunna vara att låta häcken vara lägre på något ställe för att tillåta viss insyn från gatan. Viktigast att återställa är den västra sidan, så att man inte längre kan se husen på andra sidan gatan så tydligt genom växtligheten. Att en hårdare nedskärning av häcken nyligen gjorts är dock en fördel med tanke på att det möjliggjort att hålla häcken tät, en sådan åtgärd genomförde även Ulla Molin själv i samband med att hon flyttade in.<sup>43</sup>

Planket i väster och kring det nordvästra hörnet behöver målas vitt och få kontinuerligt underhåll. Den del närmast carportens infart som idag saknar vertikala ribbor bör restaureras. För att finna det material som passar bäst för detta bör man rådfråga Gunvor och Torsten Andersson samt söka vidare efter fotodokumentation. Det finns dock redan några fotoexempel som är av intresse. Redan på bilden av Eva Gustavsson från juli 1990 (Figur 3) saknas ribbor i staketsektionen närmast grinden, däremot är häcken hög och tät. En annan bild av Eva Gustavsson från 1998 visar ett högt, glest, vitt plank och en förstärkning av vindskyddet i hörnet vid lusthuset genom vassmattor (Figur 7). Så brukade Ulla Molin göra enligt Gunvor Andersson, och hon vet var man skulle kunna få tag i likadana vassmattor.<sup>44</sup>

<sup>41</sup> Gustavsson, Eva 081119.

<sup>42</sup> Blennow, 1998, s. 40. Foto: Åke Hedström.

<sup>43</sup> Molin, 1986, s. 96.

<sup>44</sup> Andersson, G. muntligen 090121.



Figur 6. Den södra delen av plommonlundan i april-maj 1998. Utsnitt ur foto taget av Eva Gustavsson. Av denna bild framgår att staketet redan då såg ut som idag här. Den tomma sektionen syns strax vänster om trädet och den första sektionen med tvärribbor syns till höger om det. På bilden syns även den funktionalistiska fågelrestaurangen i vitt trä ritad av arkitekten Lars Michelsen. Fågelmataren var både en skulptur och ytterst funktionell. Bara de minsta fåglarna kunde komma åt maten och risken för spridning av salmonella minimerades.



Figur 7. Plommonlundan från söder, fotograferad i april-maj 1998 av Eva Gustavsson. Noteras bör gångens sträckning, det vita planket, och förstärkningen av vindskyddet bakom lusthuset genom vassmattor.

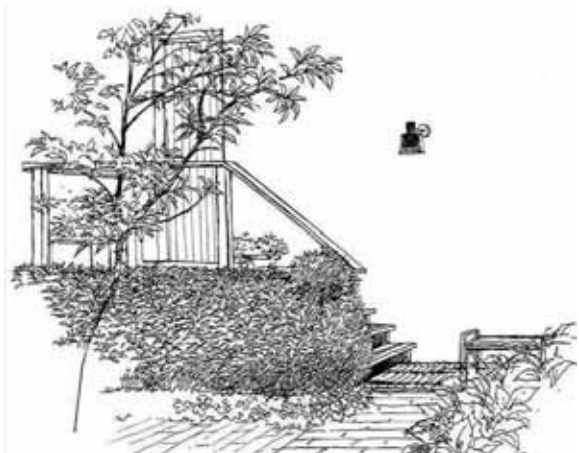


## DEL 1 – ENTRÉN

### Beskrivning

Trädgårdens huvudentré ligger i norr. Från gatan passerar man in genom en bambugrind, över en plattsatt yta och fram till entrétrappan av trä. Den befintliga trätrappan som leder till husets huvudingång byggdes snart efter inflyttningen:

”Entrétrappan fick sin enkla lösning med en trätrappa *ovanpå* den gamla betongtrappan. [...] Den nya trappan vände parallellt utmed huset, fick ordentliga steg och ett rejält plan att stå på utanför entrédörren.[...] en ligusterhäck som fick skylla och förmedla kontakten med trädgården utanför.”<sup>45</sup>



Figur 8. Entrétrappan. T. v. en teckning av Lisa Bauer ur *Leva med trädgård*. T. h. foto 080625. Trappa och dörr har samma utseende och den tidstypiska lampan på väggen finns kvar.

Ytan framför entrén har en beläggning av tegel som lagts på olika håll för att få fram ett mönster. Öster om grinden står en formbeskuren gran (*Picea abies*) och under den växer murgröna (*Hedera hibernica*) och julrosor (*Helleborus niger*). Granen var en gång lägre och rundare än idag (se Figur 9–11). När Ulla Molin flyttade in var den ranglig med bruten topp, och något av det första hon gjorde var att beskära den. Den blev sedan tätare och tätare för varje år. Idag har granen låg stam, och är snarast svampformad, men den är fortfarande vacker och ett gott skydd för känsligare växter.<sup>46</sup>



Figur 9. Foto Eva Gustavsson i april-maj 1998. Oxelhäckens täthet och höjd syns tydligt. Till vänster bambuporten, rakt fram granen. Den något grönare barrbusken till höger framför granen, bakom trädet, är en låg och lite vildvuxen idegran. De vita blommorna är julrosor. Ligusterhäcken kring trappan är klippt i två nivåer, en rätvinklig och en rundad.

<sup>45</sup> Molin, 1986, s. 52.

<sup>46</sup> Molin, 1986, s. 54.

Vid husknuten väster om trappan samlades Ulla Molin tre ”morsdagshortensior” (*Hydrangea macrophylla*) som redan fanns i trädgården. Idag finns två kvar. Hortensia var inte en av hennes favoriter, men att ta till vara det som fanns på platsen var en viktig utgångspunkt och filosofi.<sup>47</sup> Kring de runda hortensiabuskarna täcks marken av stor vintergröna (*Vinca major*), vintergröna (*Vinca minor*) och intill gången finns en liten yta brun taggpimpinell (*Acaena microphylla*). Intill gången har ett par nya plantor av dagkåpa (*Alchemilla vulgaris*) planterats, med motiveringen att det skall ha funnits dagkåpa här tidigare, men att de hösten 2007 försvunnit.



Figur 10. Ett foto av granen (*Picea abies*) öster om entrén ur *Leva med trädgård* (1986).

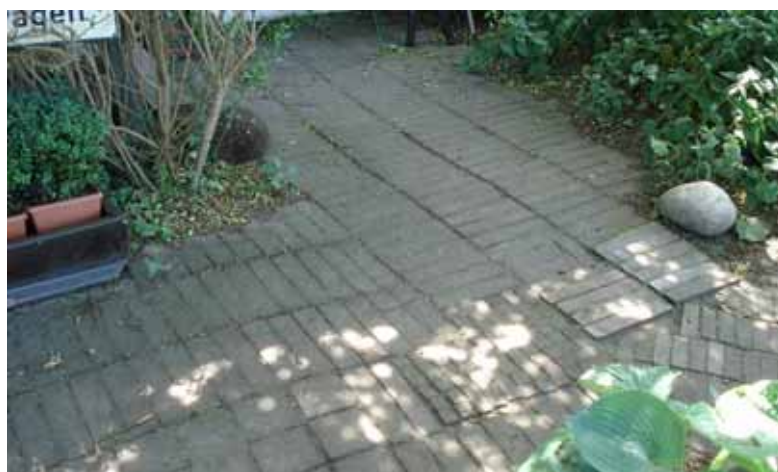


Figur 11. Foto av granen (*Picea abies*) 080820.

Från början växte en uppstammad syren böjd över entrén, som Ulla Molin klippte in och ansade vid inflyttningen. Den föll dock i en höststorm redan 1981, och Ulla Molin kommenterade detta endast med att säga att det var tur att det var det stora äppleträdet som fallit.<sup>48</sup> Vid en jämförelse med planen i *Leva med trädgård* kan man notera att buskar försvunnit både väster och öster om bambuporten. Sannolikt har dessa till en stor del utgjorts av idegransklot och/eller buxbomsklot, men det är svårt att säga exakt var de stått. Fotografier som Figur 9 & 16 kan ge viss hjälp.



Figur 12. Stenläggningen omedelbart innanför grinden. Sommaren 2007 infogade nuvarande ägare en ny platta i metall med Linnécitatet OMNIA MIRARI ETIAM TRITISSIMA. (Förundan över allt även det alldagliga). Foto 080820.



Figur 13. En del av stenläggningen vid entrén. Foto: Andréasson 080626.

<sup>47</sup> Molin, 1986, s. 52.

<sup>48</sup> Molin, 1986, s. 54.



Julrosor (*Helleborus niger*) blir ca 30 cm höga och blommar med vita blommor mellan december och april. Den trivs bäst i vandrande skugga på skyddad växtplats där den slipper kalla, hårda vindar. Jorden bör helst vara väl-dränerad, djup, mullrik och kalkhaltig. Den föredrar att stå ostörd länge på samma växtplats utan delning. Julrosorna skulle må bra av jordförbättring med naturgödsel och mullämnen, och att man regelbundet rensar något bland murgrönan kring dem.

Brun taggpimpinell (*Acaena microphylla*) är en låg marktäckare från Nya Zeeland som blir 5 cm hög och sprider sig med rotsläande jordstammar. Den är tålig men behöver väl-dränerad växtplats och sol, vilket gör att den lätt växer bland stenplattor men har svårt att klara sig i konkurens med högre, starkväxande marktäckare som murgröna och vintergröna. Man bör därför hålla tillbaka dem för att kunna ha taggpimpinellen kvar.



Figur 14. Från vänster julros (*Helleborus niger*) Foto: 080430. Brun taggpimpinell (*Acaena microphylla*) Foto: 080625. Stor vintergröna (*Vinca major*) Foto: 080430.

Vintergröna (*Vinca major* och *minor*) får blå blommor i april-maj. Enstaka blommor fortsätter sedan att dyka upp hela sommaren och hösten. Den klarar sig på de flesta jordar, från skugga till relativt soligt, bara marken är någorlunda humusrik och väl-dränerad.<sup>49</sup>

Hortensia (*Hydrangea* Macrophylla-gruppen) får blommor som skiftar i blått till rosa under juli-september. De skjuter blomskott från äldre ved, och därför blir det inga blommor om man beskär dem alltför hårt på vintern. I vanliga fall behöver de dock inte beskäras, det räcker med att man tar bort döda och alltför svaga partier successivt. Hortensia trivs i fuktig humusrik jord i halvskugga.



Figur 15. Till vänster hortensia (*Hydrangea* Macrophylla-Gr.) ur *Leva med trädgård* (1986), i mitten samma hortensior och stor vintergröna (*Vinca major*) fotograferade 080820. Buskarna förnygringsbeskars under vårvintern 2007. Till höger Stor nunneört (*Corydalis solida*). Ett par exemplar noterades intill vintergröna och hortensia 2008. Foto: 080430.

<sup>49</sup> Svensson, 2005.



Figur 16. I april-maj 1998 växte brun taggpimpinell (*Acaena microphylla*) som på bilden ännu har vissna blad längs betydligt större del av kanten mellan gång och vintergröna (*Vinca major*). Hortensian (*Hortensia Macrophylla-Gr.*) var bollformad och tät. Foto: Eva Gustavsson.



Figur 17. April-maj 1998, utsnitt av fotografi. Till vänster syns hortensia (*Hortensia Macrophylla-Gr.*), vintergröna (*Vinca major*) och de vintertid brunröda bladen av brun taggpimpinell (*Acaena microphylla*). Foto: Eva Gustavsson.

gran	<i>Picea abies</i>	Listad 96, kvar 2008.
julros	<i>Helleborus niger</i>	Listad 96, flera ex. kvar 2008.
daggkäpa	<i>Alchemilla vulgaris</i>	Listad 96, borta höst 2007, nya planterade.
brun taggpimpinell	<i>Acaena microphylla</i>	Listad 96: taggpimpinell <i>Acaena microphylla</i> , liten yta kvar V om entrén.
vintergröna	<i>Vinca minor</i>	Listad 96, noterad V om entrén 2008.
stor vintergröna	<i>Vinca major</i>	Listad 96, kvar V om entrén 2008.
liguster	<i>Ligustrum vulgare</i>	Listad 96: <i>Ligustrum atrovirens</i> , kvar kring trappan 2008.
hortensia	<i>Hydrangea Macrophylla-Gr.</i>	Listad 96 som <i>H. macrophylla</i> , 2 st. 2008.
stor nunneört	<i>Corydalis solida</i>	Ej tidigare noterad, här eller på annan plats. Ursprung okänt.

**Tabell 1. Växter Del1 – vid entrén.** Utgångspunkt för tabellen är *Leva med Trädgård*, en bevarad sammanställning inför trädgårdsvisning 1996.09.08. samt Niléns inventering 2004. Dessa har i sin tur jämförts och kompletterats med det växtmaterial som dokumenterades vid inventeringen växtsäsongen 2008.

## DEL 1 – MÅLSÄTTNING OCH ÅTGÄRDER

Bambugrinden är viktig detalj, som enligt de nuvarande ägarna ofta fascinerar dagens besökare. Den är ännu i relativt gott skick och bör bevaras och vårdas för att få en lång livstid. Men vid behov skulle en kopia kunna tillverkas efter mönster av den gamla.

Tegelbeläggningen är i relativt gott skick, men ojämn, och behöver läggas om inom en ganska snar framtid. När detta görs är det mycket viktigt att stenarna läggs tillbaka på exakt samma plats som tidigare så att mönstret förblir detsamma.

Gran (*Picea abies*) och liguster (*Ligustrum vulgare*) bör beskäras regelbundet för att behålla sin form. Ulla Molin beskär även hortensiorna (*Hortensia Macrophylla*-Gr.). Ledtrådar till hur träd och buskar formats framgår av äldre fotografier (se t.ex. Figur 9 & 16). Ytterligare information kan sökas genom insamling av fler fotografier, och genom att rådfråga personer med kunskap om hur trädgården sköttes under Ulla Molins tid.

Vill man ha brun taggpimpinell (*Acaena microphylla*) längs kanten mellan gång och vintergröna måste den kvarvarande lilla mängden rensas fram, samt eventuellt förökas upp och återplanteras (se Figur 16 & 17). Murgrönan måste hållas tillbaka något så att den inte helt tränger ut taggpimpinellen.

Eventuellt kan man finna lökväxter som fortfarande lever bland murgrönan. Dessa kan tas till vara och placeras på annan plats, t.ex. i köksträdgården, för återhämtning och förökning, och sedan kunna planteras tillbaka. Att enbart gödsla på platsen skulle främst gynna murgrönan. Men vill man få lökväxter att överleva under lång tid i murgrönsmattan skulle man vara tvungen att kontinuerligt hålla murgrönan tillbaka genom beskärning.

De nyplanterade daggkåporna (*Alchemilla vulgaris*) är inget problem, eftersom det är samma art, och ser ut att vara samma sort, som listades redan 1996. Även den nytillkomna plattan med Linnécitatet smälter in väl rent visuellt. Samtidigt måste påpekas att nytillskott i form av dekorelement som detta i den bevarade delen av trädgården i princip bör undvikas. Trädgårdens grundtanke är sparsmakad och estetiskt genomtänkt, och inget får tillföras som förtar den effekten. Detta är ett skäl till att man bör fundera över att låta den redan ändrade köksdelen vara en friare del, för egna tillägg och planteringar.

Eventuell framtida återplantering av växter vid entrén, som t.ex. eventuell buxbom och idegranar, bör göras i samråd med en landskapsarkitekt eller annan person med motsvarande kompetens, som har god kunskap om Ulla Molins estetik och sätt att anlägga trädgård. Den måste också föregås av en närmare studie av växtmaterial och fotomaterial, samt eventuellt sökande efter ytterligare kompletterande foton.



## DEL 2 – PLOMMONLUNDEN

### Beskrivning

Längs trädgårdens västra kortsida planterade Ulla Molin en plommonlund. Syftet var att skapa ett insynsskydd ovanför oxelhäcken, ett förstärkt vindskydd mot havet och åstadkomma en liten minskning av trädgårdens mer skötselkrävande ytor. Hon hade redan med framgång använt körsbärsplommon (*Prunus cerasifera*) i ett blåsigt hörn i Ingelstråde och visste att det fungerade. Hon kallar dem i *Leva med trädgård* genomgående för vildplommon, men att det rör sig om arten körsbärsplommon har konstaterats både inför trädgårdsvisningen 1996 och vid inventeringen 2008:

”Plommonlunden blev allt det jag hoppats på och lite till. Det var vanliga vildplommon, krikon, mirabeller, planterade som buskexemplar, 30 stycken. Redan efter två år kunde de gallras och stammas upp för att i fortsättningen också gallras i kronorna. Det gällde ju att få skydd mot insyn från gatan och mot vinden.”<sup>50</sup>



Figur 18. En bild ur *Leva med trädgård* (1986)<sup>51</sup> Gången är smal och slingrande. På bilden syns även några blommande narcisser som inte syntes till 2008.



Figur 19. Gången har idag blivit rakare och mindre vindlande, och plommonträden större. Foto: 080820.



Figur 20. Den östligaste raden plommonträd står idag direkt intill idegranshäcken som bildar scenens fond (se vidare 4 Fågelbadet). Till höger utsikt mot söder från lusthuset. Foto: 080625.

<sup>50</sup> Molin, 1986, s. 58.

<sup>51</sup> Molin, 1986, s. 58.

Små flerstammiga träd med lågt krontak, som passar även i mindre trädgårdar, återkommer i många anläggningar planerade av Ulla Molin. Hon drog själv en parallell till kinesiska plommonlundar, och påpekade att den var vacker året runt:

”Först den gulvita knoppen, sen den vita blommen, och så sensommarens mängder av småplommon, mirabeller, krikon, röda, gula och blå. Kanske inte så goda att äta men förträffliga till marmelad. Fram på hösten klädda i en gyllengul skrud.”<sup>52</sup>



Figur 21. Plommonlundan från garageinfarten i söder, sommaren 1999. Foto: Christel Kvant. De vita blommorna till vänster tillhör japansk klätterros (*Rosa multiflora*). De röda små prickarna bl.a. strax höger om dem är mogna smultron (*Fragaria vesca*). De ljusblå blommorna är stor blåklocka (*Campanula persicifolia*). Även enstaka vita exemplar syns på bilden. I bakgrunden strax höger om lusthuset syns blommande fingerborgsört (*Digitalis purpurea*) och långt upp på lusthusets tak blommar ”Sven-Ingvars ros” (*Rosa Arvensis*-Gr. ’Venusta Pendula’).



Figur 22. Från vänster stor blåklocka (*Campanula persicifolia*) foto 080820 i annan del av trädgården (se vidare 4b Fågelbadet). Vit fingerborgsblomma (*Digitalis purpurea*), vit krollilja (*Lilium martagon* ’Alba’) och saffranslilja (*Lilium bulbiferum* var. *croceum*), foto 080626.

De viktigaste marktäckarna i lunden var i *Leva med trädgård* (1986) stor vårstjärna (*Scilla luciliae*) och äkta förgätmigej (*Myosotis scorpioides*):

”Under träden blommar tidigt en matta av Chionodoxa – blå blommor med vitt öga. När de vissnat ner täcks marken av himmelsblå förgätmigej som efter blomningen får gå i frö som jag samlar in och skakar ut så jämnt det går till en ny frösädd”.<sup>53</sup>

Innan plommonträden hunnit växa till sig använde Ulla Molin också revande smultron (*Fragaria vesca*) och vit ettårig rosenkära (*Cosmos bipinnatus*) som marktäckare i lunden.<sup>54</sup> Revande smultron var en av Ulla Molins favoritmarktäckare.<sup>55</sup>

<sup>52</sup> Molin, 1986, s. 59.

<sup>53</sup> Molin, 1986, s.58.

<sup>54</sup> Rylander, 1988, s. 29.

<sup>55</sup> Molin, 1986, s. 59.



Enligt växtlistan som sammanställdes inför trädgårdsvisningen 1996 fanns i plommonlunden också stor blåklocka (*Campanula persicifolia*), kaukasisk förgätmigej (*Brunnera macrophylla*) och vit krollilja (*Lilium martagon* 'Alba'). Under inventeringen 2008 noterades dessutom kungsängslilja (*Fritillaria meleagris*), vit fingerborgsblomma (*Digitalis purpurea*) samt vita och rosa enkla tulpaner. Dessutom noterades på ett ställe en liten grupp orange saffranslilja (*Lilium bulbiferum* var. *croceum*), en underart av Brandlilja som saknar groddknoppar i bladvecken. Den kan verka udda i Ulla Molins trädgård med sin starkt orange färg men Gunvor Andersson intygar att den växte där på Ulla Molins tid och hör hemma där den står.<sup>56</sup> En anledning att lökväxterna inte nämns i listan från 1996 kan vara att visningen skedde i september. Av växtförteckningen att döma antecknades främst växter som kunde iakttas i trädgården under visningen. När det gäller den vita fingerborgsblomman framgår av *Leva med trädgård* att den 1986 växte vid lusthuset. Ulla Molin samlade självsådda plantor där (se vidare del 3 Lusthuset).<sup>57</sup>



Figur 23. Kungsängslilja (*Fritillaria meleagris*) samt rosa och vit trädgårdstulpan (*Tulipa gesneriana*) och äkta förgätmigej (*Myosotis scorpioides*). Foto: 080430.

körsbärsplommon (röd/brunröd/gul frukt)	<i>Prunus cerasifera</i>	Listad 96: plommonträd <i>Prunus ceracifera</i> . Kvar 2008.
revande smultron	<i>Fragaria vesca</i>	Listad 96: smultron <i>Fragaria vesca</i> . Not. 2008
äkta förgätmigej	<i>Myosotis scorpioides</i>	Listad96: förgätmigej <i>Myosotis palustris</i> . Not. 2008 men relativt liten mängd.
kaukasisk förgätmigej	<i>Brunnera macrophylla</i>	Listad 96, not.2008 här och på andra platser.
stor värstjärna	<i>Scilla luciliae</i>	Listad 1996: blåstjärna <i>Chionodoxa luciliae</i> . Blad not. 2008 plommonlunden/lusthuset.
stor blåklocka	<i>Campanula persicifolia</i>	Listad 96, not. 2008 här och på andra platser.
krollilja, vit	<i>Lilium martagon</i> 'Alba'	Listad 96: krollilja vit <i>Lilium martagon</i> . Kvar 2008.
spansk klockhyacint	<i>Hyacinthoides hispanica</i>	Listad 1996: klockhyacint <i>Scilla campanulata</i> , noterad på terrassen 2008.
brandlilja (underart saffranslilja)	<i>Lilium bulbiferum</i> var. <i>croceum</i>	Ej lista 96 men av Nilén 2005 s.43, not. 2008
kungsängslilja	<i>Fritillaria meleagris</i>	Ej lista 96 men av Nilén 2005 s.43, not. 2008
vit trädgårdstulpan	<i>Tulipa gesneriana</i>	Ej lista 96 men av Nilén 2005 s.43, not. 2008
rosa trädgårdstulpan	<i>Tulipa gesneriana</i>	Ej lista 96 men av Nilén 2005 s.43, not. 2008
fingerborgsört, vit	<i>Digitalis purpurea</i> 'Alba'	Lista 96 men vid lusthuset, ej här. Not. 2008.
ormöga	<i>Omphalodes verna</i>	Listad 96 men inte här. Not. 2008.

**Tabell 2. Växter Del 2 – Plommonlunden.** Utgångspunkt för tabellen är *Leva med Trädgård*, en bevarad sammanställning inför trädgårdsvisning 1996.09.08. samt Niléns inventering 2004. Dessa har i sin tur jämförts och kompletterats med det växtmaterial som dokumenterades vid inventeringen växtsäsongen 2008. Ett undantag är klockhyacinten, som listades i plommonlunden 1996 men som inte noterades här 2008. Klockhyacint noterades däremot på terrassen vid besöket 080430 (se Del 8 Terrassen).

<sup>56</sup> Andersson, G. muntligen, 090218.

<sup>57</sup> Molin, 1986, s. 61.

## DEL 2 – MÅLSÄTTNING OCH ÅTGÄRDER

Tanken med plommonlundens var att den skulle se ut som en lund av småträd.<sup>58</sup> Redan efter två år gallrades träden och stammades upp, för att därefter även gallras i kronorna. När träden gallrades fick de 2-3 stammar och krontak som höjdes efterhand. Redan efter tre somrar kunde Ulla Molin ta en promenad på en slingrande stig i lunden.<sup>59</sup> Och när träden blev för grova eller för höga, skrev hon:

” ja, då är det till att börja om på nytt, gallra och skära ner och på nytt släppa rotskott att bilda buskar och småningom bilda nya träd”<sup>60</sup>

Många av träden är idag gamla och storvuxna, och skulle behöva förnyrningsbeskrning, för att må bra också på längre sikt och för att återfå det utseende som Ulla Molin eftersträvade. Förnyrningsbeskrningen bör utföras av en person med professionell kunskap om vården av äldre träd och buskar i kulturmiljöer, som även kan lära ut till trädgårdens ägare hur den löpande skötseln av lunden bör utföras.

Att döma av de tillgängliga fotografierna verkar gången med tiden ha blivit alltmer rak (jämför Figurerna 7, 18-21). Ulla Molin skrev däremot uttryckligen i *Leva med trädgård* att den skulle vara slingrande, vilket också framgår av bildmaterialet (Figur 18).<sup>61</sup> När det gäller gångens sträckning bör man försöka återgå till den något smalare, lätt slingrande sträckning som Ulla Molin eftersträvade (Figur 18), eller åtminstone till den sträckning som gången har på bilderna från 1998-99 (Figur 7, 21).

Sommaren 2008 lades ett stort arbete ned på att få bort gräs och ogräs. Detta är ett nödvändigt första steg för att återge lunden det utseende den hade då Ulla Molin levde. För markvegetationen behövs även ett ökat ljusinsläpp, kompletterat med varsamma jordförbättringsinsatser. Den beskrning av plommonträden som nämns ovan, skulle även gynna markvegetationen. Förhoppningsvis leder detta till att äldre växtmaterial som idag för en tynande tillvaro få ny fart.

Möjligen kan växter också återkomma om man på nytt jordförbättrar och ökar ljusinsläppet. Ett exempel är lökväxter, som de narcisser som syns på bilden från 1986 (Figur 18) men inte noterades 2008. Däremot bör man i princip inte tillföra nya växter utifrån, t.ex. nya narcisser, åtminstone inte utan mycket noggranna studier och överväganden, med analys av vad som funnits tidigare, hur dessa växter varit placerade, och Ulla Molins preferenser.

I så stor utsträckning som möjligt bör man sträva efter att bevara det ursprungliga växtmaterialet. Att återställa en frodig marktäckning med de växter Ulla Molin valt för platsen är prioriterat. För detta bör man även försöka finna ytterligare information, exempelvis genom att studera fotomaterial och rådfråga personer med kunskap om hur trädgården sköttes.

Frodigheten hos växterna i markskiktet bör bli betydligt bättre när lite mer ljus att nå marken. Stor blåklocka (*Campanula persicifolia*) varierar naturligt i antal från år till år, men gynnas av att möjligheten till självsådd underlättas. När det gäller de vita fingerborgsblommorna (*Digitalis purpurea*) bör en grupp återsamlas vid Lusthuset. (se del 3 Lusthuset).<sup>62</sup>

Äkta förgätmigej (*Myosotis scorpioides*) behöver kala markfläckar för att kunna självså sig. Därför bör smultronen (*Fragaria vesca*) då och då rensas, och parti för parti efterhand omplanteras i samband med jordförbättring. Man tar alltså helt enkelt upp plantorna, gräver om och jordförbättrar, och sätter tillbaka dem igen. Framförallt återplanteras de yngre revplantorna så dessa får en chans att utveckla sig. Denna åtgärd gynnar blomning och fruktsättning hos smultronen. Smultron fungerar för övrigt bra som marktäckare i halvskugga, även om blom och fruktsättning blir mindre än i full sol.

---

<sup>58</sup> Gustavsson, 2001, s. III-7.

<sup>59</sup> Molin, 1986, s.59.

<sup>60</sup> Molin, 1986, s. 61.

<sup>61</sup> Molin, 1986, s.59.

<sup>62</sup> Molin, 1986, s. 61.

## DEL 3 – LUSTHUSET

### Del 3a. Lusthuset med omgivning samt norrsidan fram till schersminen

#### Beskrivning

Lusthuset ligger i trädgårdens nordvästra hörn. Ulla Molin planerade en sittplats här redan från början, men byggnaden tillkom först 1981. Fram till dess stod en stor gammal värginst (*Cytisus praecox*) kvar. En konstruktionsskiss för lusthuset finns i *Leva med trädgård*. Intill lusthuset placerade Ulla Molin en ros (*Rosa Arvensis*-Gr. 'Venusta Pendula') som hon fått av sin vän och kollega Sven-Ingvar Andersson (1927-2007), landskapsarkitekt och professor vid Konstakademiet i Köpenhamn. Med tiden skulle rosen klä in lusthuset:

”Så småningom blir lusthuset som sig bör klätt i en nostalgisk ros. Den är namnlös och en gåva från en gammal trädgård. Sven-Ingvar Andersson har låtit dra upp den från sin barndoms favorit. En trädgård kan bära på minnen.”

Mellan lusthus och scen planterades idegran (*Taxus baccata*) som skulle formklippas (se del 4 Scenen). Lusthuset var förr möblerat med två lösa stolar och ett bord (Figur 24 t.v.) men 2004 hade inredningen ersatts med en fast soffbädd (Figur 24 t.h.). Det lilla fågelbadet i terrakotta på fot (Figur 24 & 25) hade Ulla Molin sannolikt köpt på någon av resorna till Italien för att köpa krukor m.m. då man drev Grönagården. Tyvärr finns fågelbadet inte kvar idag.<sup>63</sup>



Figur 24. T. v. en bild från *Leva med trädgård*<sup>64</sup> idegranarna är ännu små och har inte börjat klippas. Notera även fågelbadet på fot. T.h. en bild från 080626. Bland taxuskloten växer självsådd ruta.



Figur 25. En vinterbild av trädgårdens nordvästra hörn ur *Leva med Trädgård*.<sup>65</sup>

”Sven-Ingvars ros” listades 2004 av Nilén som *Rosa Arvensis*-gruppen ’Venusta Pendula’ en bestämning som verkar stämma väl. Arvensis-gruppen, eller Ayrshire-rosorna, är hybrider med fältros (*Rosa arvensis*). De är klätterrosor som växer tätt och kraftigt med långa grenar som kan bli upp till 4-5 m. ’Venusta Pendula’ är den härdigaste sorten i gruppen. Dess ursprung är okänt, men den är en gammal hybrid, återupptäckt av firman Kordes 1928. Den blommar rikt från slutet av juni till slutet av juli.<sup>66</sup>

<sup>63</sup> Stenberg, Karin & Molin, Lisa 090325.

<sup>64</sup> Molin, 1986, s. 60.

<sup>65</sup> Molin, 1986, s. 61.

<sup>66</sup> Gustavsson, 1998, s. 249ff.





Figur 26. Till vänster "Sven-Ingvars ros" (*Rosa Arvensis*-Gr. 'Venusta Pendula') ur *Leva med Trädgård*.<sup>67</sup> I mitten ett foto från 080626 och längst till höger ett foto från 080820.

Söder om rosen står en pelarformad idegran (*Taxus* sp.) som på Ulla Molins tid var formklippt och hade en höjd som var någon decimeter lägre än lusthusets väggparti (se Figur 27, 28). Den marktäckande vegetationen kring lusthuset är i stora drag det samma som i Plommonlunden, med tillägget att pärlhyacint (*Muscari armeniacum*) och gullviva (*Primula veris*) också noterats väster om lusthuset (Figur 29). Intill lusthuset samlade Ulla Molin på hösten fröplantor av vit fingerborgsört (*Digitalis purpurea*) som självsått sig. De växer idag i plommonlundens södra del, men kan lätt flyttas tillbaka (se Figur 30). Våren 2009 noterades även en relativt stor mängd vårkrokus (*Crocus vernus*), en mörkare lila sort och en ljus sort med lila ränder, spritt i olika delar av plommonlunden, framförallt i söder.

Öster om lusthuset fortsätter plommonlunden en bit, fram till och med staketets slut och en stor schersminbuske. Här växer körsbärsplommon (*Prunus cerasifera*) av samma slag som i resten av lunden (Se Plommonlunden ovan). Öster om det äldre trädet växer en stor buxbom (*Buxus sempervirens*) och en schersmin (*Philadelphus coronarius*) vilka utgör avslutningen på den högre vegetationen. Buxbomen har varit rundklippt och schersminen betydligt glesare och gallrad än den är idag (se Figur 33).



Figurs 27. Lusthushörnet från terrassen, oktober 1997. Till vänster om lusthuset syns den pelarformiga idegran (*Taxus* sp.) som finns kvar 2008. Foto: Eva Gustavsson.



Figur 28. Foto april-maj 1998 av Eva Gustavsson (se också Fig. 7). I hörnet bakom lusthuset är staketets vindskydd förstärkt med vassmattor. Rosen växer upp på taket och söder om lusthuset står den pelarformadade *Taxus*, som skiljer sig i utseende från övriga *Taxus* i trädgården.

<sup>67</sup> Molin, 1986, s. 61.



Figur 29. T.v. pelarformad idegran (*Taxus* sp.) söder om lusthuset. T.h. armenisk pärlhyacint (*Muscari armeniacum*) och gullviva (*Primula veris*) väster om lusthuset. På bilden syns även blad av revande smultron (*Fragaria vesca*) och blad av stor vårstjärna (*Scilla luciliae*). Foto: 080430.



Figur 30. Till vänster en bild ur *Leva med Trädgård* (1986) som visar vit fingerborgsblomma (*Digitalis purpurea* 'Alba') vid lusthusets ingång.<sup>68</sup> Till höger fingerborgsblomma fotograferad i södra delen av plommonlunden 080626.



Figur 31. Området direkt öster om lusthuset, med klippt och friväxande körsbärsplommon (*Prunus cerasifera*). Till vänster Christina Ekman Ljungström, nuvande ägare. Foto: 080626.



Figur 32. Öster om lusthuset. Större plommonträd, bakom det ett buxbomsklot (*Buxus sempervirens*) och en schersmin (*Philadelphus coronarius*). Marktäckare här är framförallt ormöga (*Omphalodes verna*) och myskmadra (*Galium odoratum*). Foto: 080625.

<sup>68</sup> Molin, 1986, s. 61.





Figur 33. Fotografi från öster mot lusthuset taget i april-maj 1998 av Eva Gustavsson. En rundklippt buxbom (*Buxus sempervirens*) syns strax till höger om bildens mitt, och strax höger om den syns schersminen (*Philadelphus coronarius*) avlövad, relativt liten och klippt, jfr. Fig. 32.



Figur 34. Från vänster äkta förgätmigej (*Myosotis scorpioides*). Foto 080430. Ormöga (*Omphalodes verna*) med inslag av myskmadra (*Galium odoratum*) täcker marken öster om lusthuset mellan plommon och schersmin. Foto: 080820. Till höger blommande ormöga (*Omphalodes verna*). Foto 080430.

körsbärsplommon	<i>Prunus cerasifera</i>	Listad 1996: plommonträd <i>Prunus cerasifera</i> . Noterad 2008.
"Sven-Ingvars ros"	<i>Rosa Arvensis-Gruppen</i> 'Venusta Pendula'	Listad 1996: "Sven-Ingvars ros" okänd vit. Nilén 2004: <i>R. arvensis</i> 'Venusta Pendula'. Kvar 2008.
revande smultron	<i>Fragaria vesca</i>	Listad 1996, noterad 2008.
äkta förgätmigej	<i>Myosotis scorpioides</i>	Listad 1996: förgätmigej <i>Myosotis palustris</i> . Not. 2008 men relativt få.
kaukasisk förgätmigej	<i>Brunnera macrophylla</i>	Listad 1996, not. 2008 här och andra platser.
stor vårstjärna	<i>Scilla luciliae</i>	Listad 1996: blåstjärna <i>Chionodoxa luciliae</i> . Blad not. 2008 plommonlunden/lusthuset.
stor blåklocka	<i>Campanula persicifolia</i>	Listad 1996, not. 2008 men relativt få.
fingerborgsört, vit	<i>Digitalis purpurea</i> 'Alba'	Listad 1996, not. 2008 södra plommonlunden.
ormöga	<i>Omphalodes verna</i>	Listad 96 längs häck mot lusthus. Not. 2008
myskmadra	<i>Galium odoratum</i>	Listad 1996: <i>Asperula odoratum</i> ( <i>Galium o.</i> ) under äppelträden. Not. 2008.
pelarförmad idegran	<i>Taxus</i> sp.	Ej listad 96. Foto 1997-98. Kvar 2008.
doftschersmin	<i>Philadelphus coronarius</i>	Ej listad 96. Foto 1997-98. Kvar 2008.
buxbom	<i>Buxus sempervirens</i>	Ej listad 96. Foto 1997-98. Kvar 2008.
gullviva	<i>Primula veris</i>	Ej listad 96, noterad 2008.
pärthyacint	<i>Muscari</i> sp. ( <i>armeniicum</i> ?)	Ej listad 96, noterad 2008.
Vårkrokus	<i>Crocus vernus</i>	Ej listad 96, noterad 2009.

**Tabell 3. Växter Del 3a – Lusthuset med omgivning och norrsidan fram till schersminen.** Utgångspunkt för tabellen är *Leva med Trädgård*, en bevarad sammanställning inför trädgårdsvisning 1996.09.08. samt Niléns inventering 2004. Dessa har i sin tur jämförts och kompletterats med det växtmaterial som dokumenterades vid inventeringen växtsäsongen 2008. Vit fingerborgsört fanns vid lusthuset på Ulla Molins tid. Idag växer den i en annan del av plommonlunden men kan lätt flyttas tillbaka. Att t.ex. pärthyacint (*Muscari*) fanns här har bekräftats av Gunvor Andersson.

### DEL 3A – MÅLSÄTTNING OCH ÅTGÄRDER

Lusthusets kontinuerliga underhåll är viktigt. Ritningar samt bilder som visar färgsättningen finns i boken *Leva med trädgård*. Den fasta inredningen har tillkommit efter Ulla Molins tid och kan tas bort. Det extra skydd som vassmattorna på staketet gav under Ulla Molins tid spelade en viktig roll för att skydda trädgårdens växter och bör återställas. Sannolikt skulle t.ex. ”Sven-Ingvars ros” växa bättre om skyddet fanns.

”Sven-Ingvars ros” var liten och tynande våren 2008. Detta berodde sannolikt på stor rotkonkurrens och att den fick för lite ljus. Den klipptes ner kraftigt i början av sommaren 2008 och hade i augusti blivit ca 0,5 m hög med en mängd nya skott. En lösning skulle eventuellt kunna vara att ta bort/kraftigt beskära det närmaste körsbärspommonet, så att ljuset blev bättre och rotkonkurrensen mindre. Detta skulle också gynna den pelarformade idegranen (*Taxus sp.*), se vidare nedan.

Ayrshirerosor trivs bäst i medelgod till god jord. De behöver rikligt med näring, helst naturgödsel. Använder man konstgödsel rekommenderar rosexperten Lars-Åke Gustavsson att man fördelar den på två eller tre givor under vår och försommar.<sup>69</sup> Ayrshirerosor växer bra även i skuggiga och kan lätta förökas med rotskott och sticklingar. De bör vanligen beskäras försiktigt eller inte alls, det räcker att man tar bort död ved och formar plantorna, samt med tiden gallrar gamla grenar. De klättrar inte själv, utan behöver bindas upp vid sitt stöd. Vill man vara säker på att de inte fryser ner på vintern kan man kupa upp jord kring basen och täcka dem med granris eller väv.<sup>70</sup>

Pelaridegranen (*Taxus sp.*) klipptes kraftigt sommaren 2008 och bröt snabbt en mängd nya skott. Den bör återfå samma form och höjd som på Ulla Molins tid (se Figur 27 & 28).

För körsbärspommonträden gäller detsamma som för resten av pommonlundan (se Del 2). De behöver varsam föryngringsbeskrning av lämplig specialist, kunnig när det gäller äldre träd. Schersminen (*Philadelphus coronarius*) bör också föryngras genom gallring under ett par års lopp så att den återfår sin form. Den kan med fördel också hållas försiktigt formklippt (se Figur 33). På samma sätt bör buxbomen (*Buxus sempervirens*) återfå sin klotform och storlek.

När det gäller markvegetationen gäller också detsamma som för den övriga pommonlundan (se Del 2). Förhoppningsvis kommer något ökat ljusinsläpp, genom varsam beskärning av pommonträden, samt markförbättring och viss omplantering att göra att växterna trivs bättre, och snart bildar samma frodiga matta som under Ulla Molins tid.

---

<sup>69</sup> Gustavsson, 1998, s. 249ff.

<sup>70</sup> Gustavsson, 1998, s. 249ff.

### 3b. Norrsidan mellan lusthusdel och entré

#### Beskrivning

Mellan entrén och lusthusdelen (3a) växer främst medelhöga växter. Mellan dem och gången bildar ormöga (*Omphalodes verna*) och vintergröna (*Vinca minor*) en mjuk övergång. Närmare oxelhäcken står ett antal ormbunkar av arten strutbräken (*Matteuccia struthiopteris*), självsådd ruta, sannolikt ängsruta (*Thalictrum flavum*) samt ett grönt gräs av okänd sort, som Ulla Molin funnit vildväxande och flyttat hem till trädgården:

”På norrsidan innanför oxelhäcken fördes stora ruggar av ormbunkar samman med självsådd *Thalictrum*. På nytt kom den älskliga stjärnflockan till heders i ett brett bräm innan vintergrönan tog vid i markplanet. Varefter fylldes luckor av liljor. Skuggfördragande vit *Lilium Martagon* och *L. candidum* för tidigare blomning”<sup>71</sup>



Figur 35. Vid gången bakom idegranshäcken växer ormöga (*Omphalodes verna*) och vintergröna (*Vinca minor*). I mitten randgräs (*Phalaris arundinacea* 'Picta') och smala gröna blad som möjligen tillhör gräslilja (*Sisyrinchium bellum*). T.h. ruta, sannolikt ängsruta (*Thalictrum flavum*), buxbom (*Buxus sempervirens*, strutbräken (*Matteuccia struthiopteris*). Foto: 080626.



Figur 36. Längst fram buxbom och vintergröna (*Vinca minor*). I bakgrunden från vänster Randgräs (*Phalaris arundinacea*), Ormöga (*Omphalodes verna*), ruta sannolikt ängsruta (*Thalictrum flavum*), Stjärnflocka (*Astrantia major*), Strutbräken (*Matteuccia struthiopteris*), gräs och fåglar av buxbom. Foto 080626.

<sup>71</sup> Molin, 1986, s. 54.



Bakom vintergrönan placerade Ulla Molin enligt *Leva med Trädgård* ”ett brett bräm” av stjärnflocka (*Astrantia major*). Den finns kvar idag men beståndet har krympt. Väster om den växer randgräs (*Phalaris arundinacea* 'Picta'), och ett bestånd med en växt som hade gröna spetsiga blad men inte blommade 2008 (se Figur 35 mitt i bild). I listan inför trädgårdsvisningen 1996 listas ”gräsiris *Sisyrinchium bellum*” som gissningsvis betyder att det rör sig om gräslilja (*Sisyrinchium bellum*) eller möjligen gräsiris (*Iris graminea*). Säkerhet får man lätt i samma ögonblick den blommar. Gräslilja är en art från Kalifornien och får upp till 45 cm långa förgrenade stjälkar. Den bildar tuva, har linjära blad, och blålila blommor med sex kronblad under våren.



Figur 37. Stjärnflocka (*Astrantia major*). T.v. bild ur *Leva med trädgård*, t.h.foto:080625.

Närmare oxelhäcken växer ett frodigt bestånd av strutbräken (*Matteuccia struthiopteris*). Denna ormbunke finns vildväxande i Sverige, men är ganska sällsynt. Den odlas ofta som prydnadsväxt och är ganska storvuxen, med meterlånga blad i strutlika rosetter från jordstammen. Vid mitten kommer låga, smalflikiga, fertila blad som först är ljusgröna och sedan blir chokladbruna.<sup>72</sup> Tillsammans med ormbunken växer en relativt stor matta tuvväxande gräs, av okänd sort, som Ulla Molin enligt listan från 1996 ska ha funnit vildväxande och tagit hem till trädgården. Gräset fortsätter ända fram till entrén, där det växer kring fötterna på ett plommonträd, som att döma av listan från 1996 bör vara ett äldre träd av sorten 'Victoria' (*Prunus domestica* 'Victoria').



Figur 38. Närmast entrén. I bakgrunden strutbräken (*Matteuccia struthiopteris*) intill klippt oxelhäck. I förgrunden syns gräset som insamlats vilt och plommonträdet (*Prunus domestica* 'Victoria'). På denna bilden syns också hur entréns tegelläggning ansluter till trädgårdsdelen på denna sida. Foto: 080820.

<sup>72</sup> Anderberg, 1997.

I *Leva med trädgård* skrev Ulla Molin att hon fyllde luckorna i denna del med skuggtåliga liljor; vit krollilja (*Lilium martagon* 'Alba') och madonnalilja (*Lilium candidum*). Enligt listan inför trädgårdsvisningen 1996 skall det också ha funnits Liljekonvalj (*Convallaria majalis*). Ingen av dessa lökväxter noterades vid inventeringen 2008. Möjligen kan några finnas kvar även om de inte blommar.

Inom del 3b finns gångdelar som satts med kantsten. Kring den avrundade "spetsen" är den enkel och slät (Figur 36, 40, 41), medan den längs stigen mot entrén består av kantsten av glaserat lergods i två färger, formgiven av Signe Persson Melin<sup>73</sup> (Figur 39-41). Intill "spetsen" finns också en liten gångdel belagd med småtegel (Figur 36, 40, 41).



Figur 39. Långt bak till vänster syns "spetsen" med kansten och liten yta med småtegel. I förgrunden den andra typen av glaserad, dekorativ kantsten, formgiven av Signe Persson Melin<sup>74</sup> Foto: 080820.



Figur 40. I stort samma vy som ovan, men fotograferat i april-maj 1998 av Eva Gustavsson.

<sup>73</sup> Nilén, 2005, s. 48f.

<sup>74</sup> Nilén, 2005, s. 48f.





Figur 41. Från vänster den spetsigt avrundade kanten satt med enkel glaserad kantsten, och intill den en yta satt med fyra rader småtegel. Till höger detaljbild av den andra typen glaserad kantsten i rött och gult, formgiven av Signe Persson Melin. Foto: 080626.

strutbräken	<i>Matteuccia struthiopteris</i>	Listad 1996, kvar 2008.
gräs	Funnet vildväxande, namn okänt.	Listad 1996, kvar 2008.
stjärnflocka	<i>Astrantia major</i>	Listad 1996, kvar 2008.
plommon 'Victoria'	<i>Prunus domestica</i> 'Victoria'	Listad 1996: Plommon Viktoria. Kvar 2008.
vintergröna	<i>Vinca minor</i>	Listad 1996, kvar 2008.
ormöga	<i>Omphalodes verna</i>	Listad 1996, kvar 2008.
aklejruta	<i>Thalictrum aquilegifolium</i>	Listad 1996: aklejruta <i>Thalictrum aquilegifolium</i> längs häcken mot lusthuset. Ej. Not 2008, däremot noterades ängsruta (se nedan).
ängsruta	<i>Thalictrum flavum</i>	Listad 1996 nedanför altanen, ej här. <i>Leva m. Trädgård: "självsådd Thalictrum"</i> . Blad ej lika aklejruta.
randgräs	<i>Phalaris arundinacea</i> 'Picta'	Listad 1996: rörflen, randigt gräs, <i>Phalaris arundinacea</i> . Kvar 2008.
gräslilja (?)	<i>Sisyrinchium bellum</i> (?)	Listad 1996: gräsiris <i>Sisyrinchium bellum</i> . Kan även vara gräsiris <i>Iris graminea</i> som avses. Blad not. 2008
vit krollilja	<i>Lilium martagon</i> 'Alba'	Nämnd <i>Leva m. trädg.</i> , ej här 2008, däremot i plommonlunden.
liljekonvalj	<i>Convallaria majalis</i> <i>Lilium</i> sp.	Listad 1996, ej noterad 2008. Vita liljor
madonnalilja	<i>Lilium candidum</i>	Listad 1996, ej not. 2008. Nämnd <i>Leva m. trädg.</i> , ej not. 2008.

**Tabell 4. Växter Del 3b –norrvidan mellan schersminen och entrén.** Utgångspunkt för tabellen är *Leva med Trädgård*, en bevarad sammanställning inför trädgårdsvisning 1996.09.08. samt Niléns inventering 2004. Dessa har i sin tur jämförts och kompletterats med det växtmaterial som dokumenterades vid inventeringen växtsäsongen 2008.



### DEL 3B – MÅLSÄTTNING OCH ÅTGÄRDER

Intill stigen till entrén finns tre buxbom (*Buxus sempervirens*) klippta som fåglar. För det mesta föredrog Ulla Molin buxbom i tätta, runda former, men hon satte gärna in enstaka undantag som ”dekorativa tillbehör”:

”visserligen hyllar man naturligheten, men inkonsekvenser av så dekorativ verkan kan man tillåta sig.”<sup>75</sup>



Figur 42. Foto Eva Gustavsson april-maj 1998.

Växterna i trädgårdsdelen 3B är främst halvhöga och marktäckare. Ulla Molin höll de olika arterna i harmonisk balans, och var inte rädd att klippa och rensa. En del kan behöva lite hjälp att hävda sig medan andra bör hållas efter. Ett exempel är Stjärnflocka (*Astrantia major*) som finns kvar, men beståndet är litet och kan gärna få bli något större. Andra arter, som strutbräken (*Matteuccia struthiopteris*) och randgräs (*Phalaris arundinacea* 'Picta'), sprider sig lätt. De bör hållas efter och begränsas genom att man med jämna mellanrum gräver upp och tar bort underjordiska utlöpare. Ängsruta (*Thalictrum flavum*) har självsått sig här liksom på flera håll i trädgården. I listan 1996 anges den främst som växande nedanför terrassen (se 4f).

Marktäckarna här är idag främst ormöga (*Omphalodes verna*) och vintergröna (*Vinca minor*). Mer sammanhängande stycken av samma art skulle ge ett mer harmoniskt intryck. Ändringen bör göras i en viss ordning. Först gräver man upp och samlar plantor av ormöga på en plats där all vintergröna noggrant rensats bort. Därefter kan man plocka bort ormöga ur vintergrönan på de platser där man vill ha den istället. Går man efter ledträdarna i *Leva med trädgård* bör det framförallt vara vintergrönan öster om schersminen, medan ormögat snarare har vuxit väster om schersminen under träden. I sin bok från 1988 skrev exempelvis Rylander:

” Vintergrönan håller i övrigt till längs häcken i norr under fruktträden. Där binder den också samman grupper av ormbunkar, buxbom, prydnadsgräs, stjärnflocka (*Astrantia*) samt vita liljor och anemoner.”<sup>76</sup>

Stor ansträngning har under 2008 lagts på ogrärensning, vilket är nödvändigt om trädgården skall kunna återställas till det skick den hade då Ulla Molin levde. Även jordförbättring behövs. Sannolikt kan man då exempelvis få den växt som antingen är gräslilja (*Sisyrinchium bellum*) eller gräsiris (*Iris graminea*) att blomma, så att man får bekräfta vilken art det faktiskt är. Kanske kan man även få fart på tynande lökväxter. Enligt *Leva med trädgård* har det funnits vit krollilja (*Lilium martagon* 'Alba') och madonnalilja (*Lilium candidum*) i luckorna mellan växterna, och enligt listan från 1996 även liljekonvalj (*Convallaria majalis*). Ingen av dem blommade 2008. Vit krollilja blommade däremot i plommonlundens 2008 och skulle kunna förökas och en del flyttas tillbaka. Krolliljan förökas säkrast med sidolökar som bör grävas upp och flyttas under sensommaren, så de hinner få rötter innan det blir för kallt. Liljekonvalj är en växt man bör vara försiktig med i rabatter, eftersom den i vissa miljöer sprida sig våldsamt och kan blir svårkontrollerad.

<sup>75</sup> Molin, 1942, s. 80.

<sup>76</sup> Rylander, 1988, s. 43.

## DEL 4 – SCENEN MED DET STORA FÅGELBADET

### 4 a&b – Den centrala delen kring fågelbadet och ”scenens” fond

#### Beskrivning

Den centrala delen av Ulla Molins trädgård är den som omger det stora fågelbadet. Ofta refererade hon till den som en scen. Här komponerade hon på ett medvetet sätt färger och former för att få fram de effekter hon sökte. Hon beskrev själv arbetet som att måla en himmelsakvarell, med växterna som färgerna på paletten.<sup>77</sup> Scenen har idag förlorat en stor del av sina distinkta former. Samtidigt är detta trädgårdens viktigaste del, inte minst som prov på Ulla Molins trädgårdsanläggningskonst. Det är därför av stor vikt att den behandlas varsamt och i så stor utsträckning som möjligt får tillbaka sin ursprungsform.



Figur 43. Vy från terrassen/vardagsrummet mot väst 080820. Efter en hel sommars ogrärensning börjar de planterade växterna åter ta över. Mattan av kattfot (*Antennaria dioica*) har börjat breda ut sig igen i förgrunden. Den silvriga vitmalörten (*Artemisia ludoviciana* 'Silver Queen') är en av de växter som klarat sig extra bra. På sidorna flankerar lavendel (*Lavandula angustifolia*) och till vänster blommor vit ulleternell (*Anaphalis triplinervis*).



Figur 44. Foto av Christel Kvant sommaren 1999. Kattfotsmattan är tät. Kring fågelbadet blommor silververonika (*Veronica spicata* ssp. *incana*). Till vänster vitmalört (*Artemisia ludoviciana* 'Silver Queen'), Lavendel (*Lavandula angustifolia*) och ur lavendeln sticker det upp överblommade bollar av kirgislök (*Allium aflatunense*). Notera även höjden på oxelhäcken i bakgrunden.

<sup>77</sup> Rylander, 1988, s. 50f.



I *Leva med trädgård* beskrev Ulla Molin hur hon byggde upp scenens stomme:

”Scenens kulisser byggdes först av lite lägre bumlingar lavendel och längst ut mörkt gröna distinkta *Taxus*-klot. Likaså en *Taxus*-skärm [...] och en bakom sittplatsen under äppelträden. Det gav alla årstider en fasthet i bilden.”<sup>78</sup>

Idegranshäcken som idag är scenens bakgrund, planterades först bakom stammarna i plommonlund, men flyttades fram för att ge scenen en fastare komposition.<sup>79</sup> Som grundfärg i stammen valde Ulla Molin grågröna nyanser. Först planterade hon en cirkelrund gräsmatta i centrum, men ersatte den snabbt eftersom färgen inte passade:

”hade jag nu bestämt mej för att ta färgsättning på allvar och valt grågröna nyanser i stammen såg jag ju snart där jag satt och tittade genom fönstren att det gulgröna gräset på en så stor yta spolierade dessa planer. I stället blev marken täckt av grågrön kattfot.”<sup>80</sup>



Figur 45. Foto av Christel Kvant sommaren 1999. I förgrunden stäppsalia (*Salvia nemorosa* 'Ostfriesland'). I mitten bakom den syns en liten grupp gröna smala blad, sannolikt sandlilja (*Anthericum liliago*). Till höger syns blad av Ulleternell (*Anaphalis triplinervis*) intill lavendel (*Lavandula angustifolia*) som vid denna årstid liknar kuddar av nya ljusgröna skott.

Växtvalet kring fågelbadet inspirerades också av vandringar på stranden i närheten, och styrdes av tomtens torra, sandiga jord. Malört och kattfot klarar sådana förhållanden bra. De grågröna nyanserna bildar även en bra bakgrund för att framhäva andra färger:

”*Artemisia* Silver Queen, *Antennaria dioica* rose och *Antennaria tomentosa*, kattfotsarter samt *Stachys lanata*, lammöron, Silver carpet, blev grunden i den scen jag tänkt bygga upp framför tillbyggnadens stora fönster. Småningom formades denna stomme likt gråa moln som sveper fram över himlen en sommardag. Lite optimistiskt blått i form av förgätmigej, *Brunnera macrophylla*, *Veronica* av skilda arter och blåklocka, *Campanula* av olika höjd och intensitet fick ge löfte om klara dagar.”<sup>81</sup>

Scenens färgskala går i vitt, silvergrått, blått, lila, och i början av sommaren rosa, en färgkombination som var återkommande i Ulla Molins verk.<sup>82</sup> Genom att själv dela och föröka plantor går det ganska snabbt att få till stora mattor, skrev hon vidare:

”Ganska snabbt, med delning och förökning, blev det mattor färdiga att ta emot andra inslag av lite högre växter. [...] De avgörande inslagen, poängerna, blev grå lavendel och ruggar av *Artemisia*, så verkningsfulla mot andra färger. Här blev det mest blått och lite vitt. När de växte till kunde de formas, klippas tillbaka, bli staffage på den scen som skulle byggas upp.”<sup>83</sup>

<sup>78</sup> Molin, 1986, s. 67.

<sup>79</sup> Nilén, 2005, s. 23.

<sup>80</sup> Molin, 1986, s. 56.

<sup>81</sup> Molin, 1986, s. 67.

<sup>82</sup> Rylander, 1988, s. 50.

<sup>83</sup> Molin, 1986, s. 72.

Silvermalört och lavendel kompletterades med andra malörtsarter samt lammöron (*Stachys byzantina*), brudslöja (*Gypsophila paniculata*) och en risp, som i *Leva med trädgård* anges som *Stalice limonium*, en synonym för marrisp *Limonium vulgare*, men enligt listan från trädgårdsvisningen 1996 ska det vara silverrisp (*Limonium platyphyllum*):

”En gammal trädgårdsvän, också *Artemisia*-beundrade, spädde på förrådet. Likaså fick jag av en annan vän *Stachys lanata* så det gick förhållandevis fort att få igång det grå på lite olika nivåer. Luftig brudslöja, *Gypsophila paniculata*, och *Stalice limonium*, ger inslag av lättare sommarmoln”<sup>84</sup>

Ulla Molin formade ständigt de olika beståndsdelarna på sin scen, efter hur de växte och utvecklades. Men hon lät också naturen ha sin gång när resultatet var tillfredsställande. I *Leva med trädgård* kommenterar hon i en bildtext scenen på följande sätt:

”Artemisians lätta moln seglar in och spricker upp för optimistblå himmel. Campanula av olika slag, Brunnera, Veronica spicata. Och lavendel förstås. Den vitulliga Anaphalis blev småningom allt för dominerande, släppte inte in Antennaria och Veronica. Så håller det ständigt på. Något växer för mycket, annat för litet.”<sup>85</sup>



Figur 46. Kattfotsmattan blommar, foto juni 1990 Eva Gustavsson. Närmast fågelbadet syns bården av Silververonica (*Veronica spicata* ssp. *incana*). I bakgrunden vitmalört (*Artemisia ludoviciana* 'Silver Queen'), lavendel (*Lavandula angustifolia*) och idegransklot (*Taxus baccata*). Den blommande rosen är 'Frühlingsduft' (*Rosa Pimpinellifolia*-Gr. 'Frühlingsduft'). Vid sidan syns den vita fågelrestaurangen, både funktionell och skulptural, ritad åt Ulla Molin av arkitekten Lars Michelsen.



Figur 47. Scenens fond 080820 med *Taxus*-skärmen i bakgrunden. Växterna står idag blandat och borttagandet av ogräset har lämnat tomma fläckar. De distinkta formerna har suddats ut.

<sup>84</sup> Molin, 1986, s. 67.

<sup>85</sup> Molin, 1986, s. 62.





Figur 48. Ett foto av Eva Gustavsson oktober 1997.

När det gäller växternas placering på scenen under Ulla Molins livstid, kan man bland annat vända sig till landskapsarkitekt Ulla Rylanders examensarbete, publicerat 1988<sup>86</sup>. Hennes beskrivning bygger på besök på plats, där hon blev visad runt av Ulla Molin. Rylander beskriver scenbilden som att den ändrar sig, dels med ljuset under dagen, dels med säsongen. I början av sommaren har den en rosa-grå period då kattfoten blommar i massor framför den grå malörten. I bakgrunden ökar rosen 'Frühlingsduft' den rosa effekten (se vidare 9 carporten, Figur 46) medan mörklila stäppsalia (*Salvia nemorosa* 'Ostfriesland') skapar kontrast. Längre fram på sommaren går färgerna över i blått, silver och vitt.<sup>87</sup>



Figur 49. Från vänster till höger Vitmalört 'Silver Queen' (*Artemisia ludoviciana* 'Silver Queen') foto 080625. Kattfot (*Antennaria dioica*) foto 080625. Lammörön (*Stachys byzantina*) foto 080625. Nyanskaffade plantor våren 2008, eftersom lammörönt hade försvunnit. Detta är dock inte sorten 'Silver Carpet', vilken är den som anges i *Leva med Trädgård*.

I den bakre delen, fortsätter Rylander, bildade vitmalörten 'Silver Queen' (*Artemisia ludoviciana* 'Silver Queen') stomme. Från det runda fågelbadet gick en "optimistisk blå strimma in i det grå". Strimman avslutades intill idegranshäcken i en central punkt bestående av blågull (*Polemonium caeruleum*) med klarblå blommor i juli-augusti. Det blå vid fågelbadet var silververonika (*Veronica spicata* ssp. *incana*) som får en silverfärgad bladrosett vid marken och blå blommor på stängel i juli-augusti.<sup>88</sup> In mot det centrala blå fördes från båda håll stänk av mer blått in i form av mjölkklocka (*Campanula lactiflora*), och längre ut från mitten kaukasisk förgätmigej (*Brunnera macrophylla*). I den södra kanten låg "ett hotande åskmoln på lur" i form av mörkt lilablommande stäppsalia (*Salvia nemorosa* 'Ostfriesland'). I den norra

<sup>86</sup> Rylander, 1988.

<sup>87</sup> Rylander, 1988, s. 50f.

<sup>88</sup> Rylander, 1988, s. 50f.

kanten fanns lätta moln av brudslöja (*Gypsophila paniculata*).<sup>89</sup> På scenen noterades vid inventeringen 2008 också två växter som inte kunnat hittas i någon av den skriftliga dokumentationen, sandlilja (*Anthericum liliago*) och Praktbrunört (*Prunella grandiflora*). Sandlilja växer vilt på stränderna på Höganäshalvön, och syns sannolikt i mitten av ett foto från 1999 (Figur 45). Praktbrunörten däremot kan ha självsått sig från någon närliggande trädgård, och eftersom den kan bli ett besvärligt ogräs bör den nog rensas bort.



Figur 50. Foto Eva Gustavsson, april-maj 1998. I förgrunden syns till höger om buxbomsklot *Iris* som sticker i rabatten vid sittplatsen under äppelträden.



Figur 51. Foto Eva Gustavsson, april-maj 1998.

---

<sup>89</sup> Rylander, 1988, s. 50f.





Figur 52. Från vänster till höger lavendel (*Lavandula angustifolia* 'Hidcote') foto 080626. Stäppsalvia (*Salvia nemorosa*) foto 080625. Silververonika (*Veronica spicata* ssp. *incana*) foto 080625, och sandlilja (*Anthericum liliago*) foto Christina Ekman Ljungström 080518.



Figur 53. Från vänster till höger blad av Kaukasisk förgätmigej (*Brunnera macrophylla*) foto 080626. Praktbrunört (*Prunella grandiflora*) foto 080626<sup>90</sup>.



Figur 54. Ulleternell (*Anaphalis triplinervis*). Till vänster foto: 080820, till höger foto: 080625.

Ulla Molin funderade en del över hur man skulle kunna bygga en funktionell fågelrestaurang. Slutligen fick hon hjälp av arkitekten Lars Michelsen, som ritade en fågelmatare som både var en skulptur och praktisk, där bara de minsta fåglarna kom åt maten och risken för att sprida salmonella minimerades (Figur 6, 46 & 50).<sup>91</sup> Tyvärr har inga ritningar kunnat hittas varken i Ulla Molinsamlingen på Höganäs bibliotek<sup>92</sup> eller någon annan stans. Det som återstår nu är att ta kontakt med Lars Michelsen personligen.

I *Leva med trädgård* berättar Ulla Molin att hon tyckte att fåglar hörde till en trivsam trädgård, och har man inte tid att sköta tama så får man nöja sig med att bjuda in de vilda.<sup>93</sup> För att göra detta placerade hon ut fågelmatare, men framförallt fågelbad på flera ställen i trädgården, från små fat och skålar till det stora gjutna fågelbadet som blev en central punkt i trädgården. En ritning för detta finns publicerad i *Leva med Trädgård*.<sup>94</sup> Den svarta

<sup>90</sup> Svensson, Sylvia, 080918.

<sup>91</sup> Molin, 1986, s. 64.

<sup>92</sup> Wingårdh, A. muntligen 090129.

<sup>93</sup> Molin, 1996, s. 62.

<sup>94</sup> Molin 1986 s110

”skulpturen” i fågelbadets kant var resultatet av ett olycksfall i ugnen vid keramikbränning i en fabrik i Höganäs, då rören rasat.<sup>95</sup> De små fågelbadet skulle vara grunda med maximalt ca 2 cm vatten, inte hala, inte blänkande, och gärna med någonting att landa på. Som små fågelbad använde hon bland annat fynd av gammal Höganäskeramik, och hon ville gärna verka för att liknande skulle tas fram av professionella keramikere, som trädgårdsutsmyckningar och för fåglarnas skull. Fågelbadet placerades alltid intill buskar och träd så att fåglarna snabbt skulle kunna gömma sig när det ville. Det stora gjutna fågelbadet blev snabbt mycket populärt:

”Hela badet kan vara fullt av fåglar. En gång har vi räknat till sjutton samtidigt. Det var i sen flyttningstid och flera ovanliga fåglar än vanligt. Mest är det koltrastar, talgoxar, bofinkar, grönfinkar och mot kvällningen en snygg men inte särskilt älskad skata. Gråsparvar och pilfinkar kommer förstås också – oftast i flock och tar hela badet i besittning. Det må så vara. Även de ger liv i en trädgård som sover vintersömn.”

vitmalört 'Silver Queen'	<i>Artemisia ludoviciana</i> 'Silver Queen'	Listad 1996: malört <i>Artemisia ludoviciana</i> 'silver queen'. Kvar 2008.
sandmalört	<i>Artemisia stelleriana</i>	Listad 1996: silvermalört <i>Artemisia stelleriana</i> . Ej noterad 2008.
silverrisp	<i>Limonium platyphyllum</i>	Listad 1996: silverrisp <i>Limonium lathifolium</i> . Ej not. 2008.
kattfot, rosa och röd	<i>Antennaria dioica</i>	Listad 1996: kattfot rosa och röd <i>Antennaria dioica</i> . Kvar 2008.
grå kattfot	<i>Antennaria tomentosa</i>	Listad 1996, ej noterad 2008.
kirgislök	<i>Allium aflatunense</i>	Listad 1996: allium <i>Allium aflatunense</i> . Kvar 2008.
stjärnhycint, blå	<i>Camassia cusickii</i>	Listad 1996: stjärnhycint lavendel-blå <i>Camassia cusickii</i> . Ej not. 2008.
stärpsalvia	<i>Salvia nemorosa</i> 'Ostfriesland'	Listad 1996: stjärpsalvia <i>Salvia nemorosa</i> . Sortnamn se Rylander 1988 s.51. Kvar 2008.
lavendel	<i>Lavandula angustifolia</i>	Listad 1996: lavendel <i>Lavandula angustifolia</i> fågelbadet. Kvar 2008.
silververonika	<i>Veronica spicata</i> ssp. <i>incana</i>	Listad 1996: axveronika <i>Veronica spicata</i> . Kvar 2008.
ulleternell	<i>Anaphalis triplinervis</i>	Listad 1996, kvar 2008.
stor blåkklocka	<i>Campanula persicifolia</i>	Listad 1996. Kvar 2008.
mjölkklocka, blå	<i>Campanula lactiflora</i>	Noterad av Rylander 1988 s.51. Ej listad 1996. Ej not. 2008.
blågull	<i>Polemonium caeruleum</i>	Noterad av Rylander 1988 s.51. Ej listad 1996. Ej not. 2008.
kaukasisk förgätmigej	<i>Brunnera macrophylla</i>	Listad 1996 annan plats. Not. 2008
brudslöja	<i>Gypsophila paniculata</i>	Not. i Leva med trädg. Ej not. 2008.
sandlilja	<i>Anthericum liliago</i>	Noterad 2008.
lammöron	<i>Stachys byzantina</i> 'Silver Carpet'	Listad 1996: lammöron <i>Stachys lanata</i> . Leva m. trädg: <i>Stachys lanata</i> , lammöron, Silver carpet. Ej kvar 2008. Ny satt 2007, dock ej 'Silver Carpet'.
Praktbrunört	<i>Prunella grandiflora</i>	Noterad 2008. Ogräs?

**Tabell 5. Växter Del 4a&b – centrala delen vid fågelbadet och "scenens" fond.** Utgångspunkt för tabellen är *Leva med Trädgård*, en bevarad sammanställning inför trädgårdsvisning 1996.09.08. samt Niléns inventering 2004. Dessa har i sin tur jämförts och kompletterats med det växtmaterial som dokumenterades vid inventeringen växtsäsongen 2008.

<sup>95</sup> Molin, 1986, s. 62.



#### DEL 4 A&B – MÅLSÄTTNING OCH ÅTGÄRDER

Del 4, som omger det stora fågelbadet, är en central del av trädgården. Kanske är det också den viktigaste delen, inte minst som prov på Ulla Molins trädgårdskonst. Därför är det också viktigt att den behandlas med noggrann eftertanke och att den får tillbaka sin ursprungsform. Den har idag förlorat mycket av sina distinkta former, och restaurering behövs, men detta måste göras mot bakgrund av noggranna studier, så att kompositionen blir rätt och växtgrupperna hamnar på samma platser som under Ulla Molins livstid.

Huvudanledningarna till att växterna flyttat sig är konkurrens från ogräs, utarmning av jorden och alltför mycket skuggiga, samt att många av växterna sprider sig med utlöpare. Ogräsrensning, jordförbättring och den beskärning av skuggande träd och buskar, som rekommenderas i samband med andra trädgårdsdelar i vårdplanen, kan förbättra detta, men för att verkligen komma till rätta med problemet behövs en grundlig restaurering (se nedan) där växterna tas upp, marken jordförbättras, och växterna på nytt sätts tillbaka. Kontinuerligt underhåll kan därefter förhindra att samma sak händer igen.

Ett detaljerat restaureringsförslag bör tas fram för Del 4, förslagsvis av en landskapsarkitekt med lämplig kunskapsbakgrund och specialkompetens när det gäller trädgårdsrestaurering och den speciella dynamik som kännetecknar planteringar med perenna växter av det slag Ulla Molin var mästare på. Den bör inkludera ytterligare studier av växter och komposition, liksom Ulla Molins tankar och åsikter om platsen. Man bör också försöka samla ytterligare fotomaterial och rådfråga personer som sett trädgården under Ulla Molins livstid. Ytterligare bilder finns exempelvis i Eva Gustavssons avhandling och Anna-Maria Blennows biografi.<sup>96</sup>

I största möjliga utsträckning bör befintligt växtmaterial användas, flyttas samman och vid behov förökas. Enstaka växter som försvunnit kan på nytt införas i trädgården, men först efter noggrann motivering och studium så att art och sort blir rätt.

Även Ulla Molins sätt att forma de olika växterna med sax gav dem ett speciellt utseende och uttryck, och också detta bör studeras mer, så att dessa metoder åter kan börja användas vid trädgårdens skötsel.

Den lavendel (*Lavandula angustifolia*) som växer i anslutning till scenen är en gammal typ av "bondgårdslavendel" som är vanlig i gamla trädgårdar i området, men mycket svår att idag finna i handeln. Man bör därför föröka den om man behöver nya plantor. Denna lavendel är en annan sort än den *Lavandula angustifolia* 'Hidcote' som växte i bårderna vid irisrabatten (se 4c & d) och nedanför terrassen (se 4e). Lavendel bör för övrigt beskäras regelbundet, både på våren, då en kraftig beskärning görs, och efter blom.

Att bygga och placera in en kopia av fågelmataren skulle vara en stor fördel, men skall det göras måste det göras så nära original som möjligt, helst efter originalritningarna. Ritningar har inte kunnat återfinnas bland Ulla Molins efterlämnade handlingar. Arkitekten Lars Michelsen, som ritade den första fågelmataren, bör här rådfrågas som ett första steg. Han var 2008 pensionerad men lever fortfarande i Helsingborg.

---

<sup>96</sup> Gustavsson, 2001, s. IV-91.

#### 4 c&d. Sittplatsen under äppelträden och den mindre tegelytan i nordväst

##### Beskrivning

En av de saker som avgjorde köpet av huset och trädgården för Ulla Molin var det stora äppelträdet. I *Leva med trädgård* skrev hon bland annat:

”Äppelträdet var en rest från en lantgård som en gång legat här. [...] Ett sådant träd får man sannerligen inte varken i gamla eller nya villaområden.”<sup>97</sup>

Intill det stora äppelträdet stod ytterligare ett litet äppelträd:

”lite medfaret, krokigt, möjligen på fallrepet men nog så intressant med japansk habitus”<sup>98</sup>

Frukten från trädet var inget märkvärdigt, skrev hon, det ena en sort som liknade gammaldags husmoderäpple, det andra saftlös sen sort, hållbar fram till mars. Ganska smaklös, ansåg hon, om man var bortskämd med fina äppelsorter ända sedan barndomen. Men blomningen var något helt annat:

”Och vilken blomning! Först i rosa knopp och så överdådig blom för att en stilla dag några fantastiska minuter bilda ett pointillistiskt konstverk över marken. Men en vindil och allt är borta. Man behöver inte vara japan för att uppskatta snöande blom – det snabba, det förgängliga.”<sup>99</sup>



Figur 55. Sittplatsen under äppelträden fotograferad 080626.



Figur 56. Foto Eva Gustavsson mars-april 1998. Buxbomskloten omgärdas av bårder av klippt lavendel (*Lavandula angustifolia*) att döma av listan från 1996 bör det vara sorten 'Hidcote'.

<sup>97</sup> Molin, 1986, s. 50.

<sup>98</sup> Molin, 1986, s. 54.

<sup>99</sup> Molin, 1986, s. 55.

Mellan äppelträden, under grenarna, placerades en av trädgårdens sittplatser. Detta blev en plats med skugga dagtid, men samtidigt varm och skön på kvällen när solen var på väg ner.<sup>100</sup> Sittplatsens fick en fond av klippt *Taxus*. På västra sidan placerades bland annat en buskpion (kinesisk träd pion) (*Paeonia suffruticosa*) och i det lilla västliga äppelträdet klättrar en klätterhortensia (*Hydrangea anomala* ssp. *petiolaris*) (se Figur 27, 43, 48, 51 & 55) se vidare nedan och under 4d.

På den östra sidan placerade Ulla Molin en rabatt för framförallt irisarter, se vidare nedan. Som marktäckare i skuggan under äppelträden valde hon bland annat Vintergröna (*Vinca minor*) men kanske framförallt Myskmadra (*Galium odoratum*).<sup>101</sup> Intill sittplatsen placerade hon dessutom Luktviol (*Viola odorata*) som var en av hennes favoriter:

”ingen växt kan vara mera villig att täcka marken. Den förökar sig både med rotskott på revor och genom frö. Växer både i sol och skugga men doftar förstås bäst i solvärme. Förträfflig under buskar och träd där det lyser bart. Men det kan också bli för mycket.--- Klipp tillbaka bladen i juli! Det kommer nya späda små och en blomning i september-oktober.”<sup>102</sup>

Tillsammans med myskmadran växer också vårsköna (*Claytonia sibirica*). Vårsköna är en ettårig ört som blommar juni-september och kan bli upp till 30 cm hög. Bladen är köttiga och spetsigt äggrunda. Den utvalda sorten har blekt lila blommor. Arten kommer ursprungligen från västra Nordamerika och östra Asien.<sup>103</sup>



Figur 57. Från vänster en bild ur *Leva med trädgård* som visar tovsippa (*Anemone sylvestris*) i halvskuggan under äppelträdet.<sup>104</sup> Myskmadra (*Asperula odorata*) och Luktviol (*Viola odorata*) och bakom dem irisblad, foto 080625. Till höger vårsköna (*Claytonia sibirica*) foto 0806625.



Figur 58. Foto Eva Gustavsson juni 1990. I rabatten växer iris omgiven av tätt med myskmadra. Vid denna tid verkar inte finnas någon strandiris (*Iris sibirica*) däremot kantas rabatten ytterst av klippt lavendel, och precis innanför mot buxbomen syns bladen av en överblommad *Lilium*. Vid det runda bordet sitter Ulla Molin, till höger, i samtal med två trädgårdsbesökare.

<sup>100</sup> Molin, 1986, s. 55.

<sup>101</sup> Molin, 1986, s. 71.

<sup>102</sup> Molin, 1986, s. 67.

<sup>103</sup> Anderberg, 1999.

<sup>104</sup> Molin, 1986, s. 54.





Figur 59. Foto Eva Gustavsson april-maj 1998. Notera bårderna av klippt lavendel.

Rabatten öster om sittplatsen kantas delvis av buxbomsklot. Förutom marktäckare innehåller den idag framförallt *Iris*. Ulla Molin planterade en sammanhållen grupp med vit, ljusblå och mörkblå trädgårdsiris (*Iris Germanica*-gruppen). I framkanten in mot sittplatsen satte hon låga våriris (*Iris reticulata*) och dvärgiris (*Iris pumila*).<sup>105</sup> Våriris är vanligen inte en långlivad växt och ser ut att vara försvunnen, men ett par dvärgiris fanns fortfarande kvar 2008 (se Figur 62 t.h.). Ytterst står idag en stor rugge som blommar något senare med något mindre blommor, sannolikt strandiris (*Iris sibirica*). Denna är sannolikt ett relativt sent tillskott, eftersom den inte syns på någon av de äldre bilderna (se Figur 45, 48, 51, 56, 65, 71-73, 82). På båda sidor om sittplatsen under äppelträden finns också lilarosa kirgislök (*Allium aflatunense*) som sticker upp sina runda bollar på långa stjälkar under våren. I irisrabatten står även ett par tulpansorter (*Tulipa gesneriana*).



Figur 60. Foto Eva Gustavsson april-maj 1998. Bilden visar bl.a. hur buxbomen är klippt och kanten på irisrabattens utsida, satt med glaserad kantsten formgiven av Signe Persson Melin.

Direkt väster om sittplatsen under äppelträden växer en buskpion (även kallad kinesisk trädpion) (*Paeonia suffruticosa*), och en stor klätterhortensia (*Hydrangea anomala ssp. petiolaris*) som klättrar upp i det mindre äppelträdet. (Figur 27, 48, 51 & 55). Intill dem finns en yta med ett antal små fågelbad (Figur 67) och ytterligare något längre åt väster ännu en något mindre tegellagd yta. Trädpionen beskars kraftigt tidigt på året 2008 och blommade därför inte detta år, men vanligen får den stora sammetsmjukt ljuslila blommor i maj. Arten kommer ursprungligen från Kina kan bli upp till 2 m hög. Den tycker inte om att flyttas och bör helst växa ostört på samma plats i många år. Ibland kan den behöva uppbindning så att de tunga blommorna inte knäcker grenarna, men någon egentlig beskärning behövs oftast inte. Den trivs i öppet läge med sol, och kan bli mycket gammal.<sup>106</sup>

<sup>105</sup> Nilén, 2005, s. 31.

<sup>106</sup> Odlan.nu, 1999.





Figur 61. Foto 080626 från ungefär samma håll. På bilden syns förutom blad av *Iris* även blad av luktviol (*Viola odorata*) och små blommande plantor av vårsköna (*Claytonia sibirica*). Jfr Figur 40.



Figur 62. Till vänster blommande trädgårds iris (*Iris Germanica*-gr.) foto Christina Ekman Ljungström 080517. Till höger syns blad av trädgårdsiris (*Iris Germanica*-gr.) och i framkanten dvärgiris (*Iris pumila*) foto Christina Ekman Ljungström 080504.



Figur 63. Från vänster Kirgislök (*Allium aflatunense*) foto Christina Ekman Ljungström 080517. I mitten Trädgårdstulpaner (*Tulipa gesneriana*) foto 080430. Till höger Irisrabatten något senare på säsongen, vit sort av trädgårdsiris, foto Christina Ekman Ljungström 080606.





Figur 64. På bilden syns bland annat blommande kirgislök (*Allium aflatunense*) och strandiris (*Iris sibirica*) som blommar i hörnet av irisrabatten, foto: Christina Ekman Ljungström 080524. Tidigare kantades yttersidan av klippt lavendel, se t.ex. Figur 65, 71-73 & 82. Strandirisen har tillkommit efter Ulla Molins tid, och bör tas bort så att rabatten kan återställas.



Figur 65. Foto Eva Gustavsson mars-april 1998. Notera speciellt hur platsen där den stora ruggen strandiris (*Iris sibirica*) står idag såg ut, med sin kant av klippt lavendel.

Under buskpiönen växer bland annat blåblomma (*Ceratostigma plumbaginoides*)<sup>107</sup>. Detta är en perenn som ursprungligen kommer från västra Kina. Den kan bli upp till 45 cm hög. Grenarna växer tätt från mångförgrenade jordstammar. Den har äggrunda blad och enkla blå blommor under sensommaren<sup>108</sup>. Intill fågelbaden, buskpiönen och den mindre tegellagda ytan växte förr, att döma av ett foto från 1990 (Figur 67), betydligt mer lammöron av sorten 'Silver Carpet' (*Stachys byzantina* 'Silver Carpet'), som även nämns i växtlistan från 1996. Den

<sup>107</sup> Svensson, Sylvia, 080917.

<sup>108</sup> Cheers, 2003, s. 211.



bildar en tätare bladmatta än den vanliga arten och utvecklar inga blomställningar. Lammöron hade försvunnit från trädgården vintern 2007, och nya plantor planterades då vid den mindre tegelytan, men dessa var av den vanliga arten (*Stachys byzantina*) och bör bytas ut mot rätt sort innan de hinner sprida sig för mycket.



Figur 66. Blåblomma (*Ceratostigma plumbaginoides*). T.v. 080820, t.h. 080626.



Figur 67. Mellan sittplatsen under äppelträden och den mindre tegelytan växer bland annat busk pion (*Paeonia suffruticosa*), klätterhortensia (*Hydrangea anomala ssp. petiolaris*) och blåblomma (*Ceratostigma plumbaginoides*). Bilden visar även en matta av lammöron, av sorten 'Silver Carpet' (*Stachys byzantina* 'Silver Carpet') Foto Eva Gustavsson, juni 1990.





Figur 68. Till vänster syns bland annat buskpion (*Paeonia suffruticosa*) och blåblomma (*Cerastium plumbaginoides*) samt lammörön (*Stachys byzantina*) vilken skall ha nyplanterats 2008. Foto 080625. Gräset till höger rensades bort under sommaren 2008, vilket framgår av bilden till höger, fotograferad ur en annan vinkel senare under året 080820.

På den västliga sidan om den mindre tegellagda ytan finns ett antal buxbomsklot (*Taxus baccata*) framför lusthuset i nordvästra hörnet (se vidare Del 3a Lusthuset). Mellan den mindre tegelytan och buxbomskloten står idag två pioner (*Paeonia* sp.), som inte blommade 2008. De kunde inte artbestämmas närmare och det är sannolikt att plantorna tillkommit efter Ulla Molins tid. Kring tegelytan växer för övrigt den centrala scenens och fågelbadets växter, se vidare Del 4 a&b.



Figur 69. Den mindre tegelytan från NÖ. Till vänster grenar av buskpiönen (*Paeonia suffruticosa*), till höger mellan idegranskloten syns de andra två pionerna (*Paeonia* sp.). Foto: 080625.



Figur 70. Till vänster den mindre tegelytan fotograferad från sydöst tidigt på året, 080430. Till höger en från augusti som tydligt visar hur stor skillnad ogräsrensningen gjort, 080820. Visserligen finns det nu kala fläckar, men platsen har blivit betydligt lättare att hantera framöver.

myskmadra	<i>Galium odoratum</i>	Listad 1996: <i>Asperula odoratum</i> ( <i>Galium o.</i> ). Kvar 2008.
vårsköna, blek blålila	<i>Claytonia sibirica</i>	Listad 1996: <i>Claytonia sibirica</i> . Kvar 2008.
luktvio	<i>Viola odorata</i>	Listad 1996, kvar 2008.
tovsippa (vildanemon)	<i>Anemone sylvestris</i>	Listad 1996: anemoner <i>Anemone sylvestris</i> . Ej noterad 2008.
blåblomma	<i>Ceratostigma plumbaginoides</i>	Listad 1996: blåblomma <i>Ceratostigma plumbaginoides</i> . Kvar 2008
trädgårdsiris, vit- blå	<i>Iris germanica</i>	Listad 1996: <i>Iris Iris germanica</i> . Kvar 2008.
våiris	<i>Iris reticulata</i>	se Nilén, 2005, s. 31. Not. 2008.
dvärgiris	<i>Iris pumila</i>	se Nilén, 2005, s. 31. Not. 2008.
strandiris	<i>Iris sibirica</i>	Noterad 2008.
trädgårdstulpaner	<i>Tulipa gesneriana</i>	Noterade 2008.
äppelträd Husmoder	<i>Malus domestica</i> 'Husmoder'	Listad 1996: Äppelträd husmoder, kvar 2008.
äppelträd Galloway	<i>Malus domestica</i> 'Galloway'	Listad 1996: Äppelträd galloway, kvar 2008.
klätterhortensia	<i>Hydrangea anomala</i> ssp. <i>petiolaris</i>	Listad 1996: <i>Hydrangea petiolaris</i> , <i>Leva m. trädg: Hortensia petiolaris</i> kvar 2008.
buskpion	<i>Paeonia suffruticosa</i>	Foto 1997. Kvar 2008.
pion	<i>Paeonia</i> sp.	Noterade 2008.
lammöron	<i>Stachys byzantina</i> 'Silver Carpet'	Listad 1996: lammöron <i>Stachys lanata</i> . <i>Leva m. trädg: Stachys lanata</i> , lammöron, Silver carpet. Ej kvar 2008. Ny satt 2007, dock ej 'Silver Carpet'.

**Tabell 6. Växter Del 4c&d – sittplatsen under äppelträden till den mindre tegelytan i nordväst.** Utgångspunkt för tabellen är *Leva med Trädgård*, en bevarad sammanställning inför trädgårdsvisning 1996.09.08. samt Niléns inventering 2004. Dessa har i sin tur jämförts och kompletterats med det växtmaterial som dokumenterades vid inventeringen växtsäsongen 2008.

#### DEL 4 C&D – MÅLSÄTTNING OCH ÅTGÄRDER

Ulla Molin värderade de äldre äppelträden mycket högt – framförallt det stora, som var en avgörande orsak till köpet av huset. Det är viktigt att de gamla träden tas omhand på bästa sätt, av en arborist med lämplig kunskapsbakgrund, så att de lever så länge som möjligt. De är mycket svåra att ersätta, och när de en gång dör behöver en specialstudie göras angående hur man på bästa kan ersätta förlusten av dem. Man bör dock även undersöka om grenar kan kortas in, utan att problem som stora snittytor skapas, i syfte att släppa in mer ljus i trädgården.

Sittplatsen under äppelträden är belagd med tegel, och behöver liksom den mindre tegelytan i nordväst snarast ses över. Ytorna har med tiden blivit ojämna med mycket ogräs i fogarna. För att råda bot på detta behöver de läggas om, men det är då viktigt att samtliga stenar kommer tillbaka på exakt samma plats och i exakt samma mönster som tidigare (se vidare ovan Del 1 Entrén, och nedan Del 8 Terrassen).

Samtliga växter skulle må bra av jordförbättring och gödsling. Beskränning i andra delar av trädgården som släpper in mer ljus kommer sannolikt också att gynna dem. Den klippta *Taxus*-häcken och den klippta buxbomen (*Buxus sempervirens*) intill sittplatsen ser ut att för övrigt må bra, och bör fortsätta klippas och skötas på samma sätt, med stöd när det gäller formerna i vårdplanens bildmaterial.

Klätterhortensian (*Hydrangea anomala* ssp. *petiolaris*) gallras vid behov, genom att man tar bort döda och svaga grenar samt sådana som växer åt fel håll. När det gäller buskpiönen (*Paeonia suffruticosa*) verkar den att döma av sitt utseende med många kraftiga stammar troligen inte vara ympad, utan växa på egen rot. Detta gör den mer livskraftig. Döda grenar och gamla blomställningar bör putsas bort, men för övrigt bör den inte beskäras. Man bör även vara uppmärksam på att den kan behöva uppbindning när den blommar eftersom blommorna är tunga och det finns en risk att grenar knäcks.

Irisrabatten i öster behöver regelbunden rensning och jordförbättring. Förutom jordförbättring behöver trädgårdsiris (*Iris germanica*) liksom strandiris (*Iris sibirica*) regelbundet delas och planteras om för att fortsätta ge rik blomning. Även luktkviol (*Viola odorata*) och myskmadra (*Galium odoratum*) kan tas upp och delas. Omplanteringen av irisrabatten bör göras i augusti-september, och det är viktigt att man då tänker på att även ta vara på och sätta tillbaka tulpanerna. Dessa kan mycket väl vara från Ulla Molins tid även om åldern är något osäker. Dvärgiris (*Iris pumila*) brukar klara sig dåligt i konkurrens med större växter, och man bör därför se till att den får lite extra plats. Vårsköna (*Claytonia sibirica*) bör man hålla ett öga på så att den inte sprider sig till andra delar av trädgården.

När det gäller strandirisen (*Iris sibirica*) har den med största sannolikhet planterats efter Ulla Molins tid, och bör därför flyttas bort så att platsen kan återställas, se Figur 45, 48, 51, 56, 65, 71-73, 82. Lavendeln i bården bör att döma av listan fån trädgårdsvisningen 1996 ha varit sorten 'Hidcote' (*Lavandula angustifolia* 'Hidcote').

Gruppen med fatlika fågelbad i terrakotta söder om buskpiönen behöver hållas rena så att vattnet i dem förblir friskt. Lavendeln (*Lavandula angustifolia*) som växer i anslutning till fågelbadsgruppen behöver regelbunden beskärning, dels på våren, då man gör en kraftigare beskärning, och dels efter blom. Den är av en typ som är vanlig i gamla bond-gårdsträdgårdar i området men mycket svår att finna i handeln. Den bör därför förökas med sticklingar om man behöver fler plantor. Försiktig jordförbättring skulle också behövas för att göra växtförhållandena bättre. Detta gäller även för den kirgislök (*Allium aflatunense*) som växer tillsammans med lavendeln.

När fler lammöron skall införskaffas för att återställa planteringarna bör det vara sorten 'Silver Carpet' (*Stachys bysantina* 'Silver Carpet') eftersom det är den sort som verkar ha funnits under Ulla Molins tid. Plantorna av den vanliga arten som har satts bör bytas ut mot rätt sort innan de hinner sprida sig för mycket. Man bör undvika att plantera den vanliga blommande typen av lammöron – åtminstone fram till man eventuellt fått fram bevis för att den faktiskt fanns under Ulla Molins tid.

De två pioner (*Paeonia* sp.) som växer väster om den mindre tegellagda ytan har, av vad som kan utläsas av bildmaterialet, inte heller funnits under Ulla Molins tid. Den del där de står idag hör ihop med "scenens" plantering och bör behandlas som en del av denna, med sammanhang i växtmaterial etc. Pionerna bör därför flyttas bort. Kanske kan de få en plats i den tidigare köksträdgårdsdelen istället, om man beslutar att planteringen där kan vara mer fri.



#### 4e. Intill terrassen mot fågelbadet.

##### Beskrivning

Mellan fågelbad och terrass finns en yta av rödbrunt tegel.<sup>109</sup> Mitt för terrassen finns en sittplats (Figur 71-75, 79, 82). En soffå och ett runt bord stod här redan under Ulla Molins tid (Figur 71-72, 82). Terrassen omges av rundklippt buxbom (*Buxus sempervirens*) och plommon (*Prunus* sp.), samt ett friväxande större plommonträd. Ett viktigt syfte med dessa växter är att skydda terrassen och skapa ett gynnsamt mikroklimat.<sup>110</sup> I plommonträdet klättrar en jackmanklematis (*Clematis* 'Jackmanii'). Mellan trädet och entrén växer en stor grupp höstanemon (*Anemone hupehensis*). I listan 1996 nämns sorten 'Honorine Jobert', men denna har vita blommor. Ulla Molins anemoner har alltid varit rosa intygas av Gunvor Andersson<sup>111</sup>. Bland anemonerna växte förr liljor, och enstaka blad syntes till 2008.



Figur 71. Foto Eva Gustavsson april 1998. Vid fågelmataren som hänger i trädet står Ingela Molin, Ulla Molins dotter. Intill terrassens norra del klippt buxbom och lavendel, friväxande plommon och vid väggen ett klippt plommon (*Prunus* sp.). I trädet klänger en Jackmanklematis (*Clematis* 'Jackmanii'). Pinnar mot trädet får klematisen att klänga rätt. Notera även planteringskärlet på terrassens kant.



Figur 72. Foto Eva Gustavsson april 1998.

<sup>109</sup> Nilén, 2005, s. 49.

<sup>110</sup> Rylander, 1988, s. 54f.

<sup>111</sup> Andersson, G. 090217.





Figur 73. Foto av Christel Kvant sommar 1999. Notera den runda formen hos plommonet t.h.



Figur 74. Närbild detalj, foto av Christel Kvant, Figur 73. Notera bl.a. planteringskärnen, liljan (*Lilium* sp.) till höger och det frodiga löjtnantshjärtat (*Dicentra spectabilis* 'Alba') bakom bården av lavendel (*Lavandula angustifolia* 'Hidcote') till vänster.



Figur 75. Sittplatsen nedanför terrassen i juni 2008. Foto: 080626.



Figur 76. Till vänster höstanemon (*Anemone hupehensis*), i plommonträdet jackmanklematis (*Clematis* 'Jackmanii'). Framför buxbomskloten vitblommande löjtnantshärta (*Dicentra spectabilis* 'Alba'), lavendel 'Hidcote' (*Lavandula angustifolia* 'Hidcote') samt en mängd ormöga (*Omphalodes verna*) foto 080820. Till höger en detaljbild av blommande ormöga på samma plats foto 080430.



Framför buxbomskloten norr om sittplatsen växer idag ormöga (*Omphalodes verna*), mörkt blålila lavendel (*Lavandula angustifolia* 'Hidcote') och ett vitblommande löjtnants-hjärta (*Dicentra spectabilis* 'Alba') (Figur 75-76). Christel Kvants foto från 1999 visar att löjtnants-hjärtat då fortfarande växte bakom en bård av klippt lavendel (Figur 73-74). På Kvants bild ser det ut som ormöga växer i kanten bakom sittplatsen under soffan, och att den längre mot söder ersätts av Röd Sockblomma (*Epimedium x rubrum*). Det kan dock också vara sockblomma som växer hela vägen. Till höger om den öppna sittplatsen syns några stjälkar med blad och knoppande blomställningar av en vit lilja (*Lilium*) (Figur 74).



Figur 77. Från vänster höstanemon (*Anemone hupehensis*), klippt plommon (*Prunus* sp.) samt ett större plommonträd (*Prunus* sp.) där en jackmanklematis (*Clematis* 'Jackmanii') klättrar. Foto: 080820.



Figur 78. Längst mot entréhörnet växer Höstanemon (*Anemone hupehensis*). Foto: 080820.





Foto 79. Sittplatsen vid terrassen 2008. Marktäckaren under bordet är taggpimpinell (*Acaena*) och grönkotlua (*Leptinella dioica*). Under soffan blandar sig kaukasisk förgätmigej (*Brunnera macrophylla*) och röd sockblomma (*Epimedium x rubrum*). Foto: 080826.

Under bordet växer en taggpimpinell tillsammans med små blad av grönkotula (*Leptinella dioica*). Taggpimpinellen kallas i listan inför trädgårdsvisningen 1996 silvrig taggpimpinell *Acaena glauca*. En möjlighet är att det rör sig om arten silvrig taggpimpinell (*Acaena caesiiglauca*), men kanske mer troligt är att det är den lite tåligare och i svenska trädgårdssammanhang vanligare blek taggpimpinell (*Acaena buchananii*) som också klarar trampförhållanden bra. Det bör alltså i vilket fall inte vara brun taggpimpinell (*Acaena microphylla*) som växer i entrédelen, och också listades där 1996. De två bestånden är i dag dock relativt lika i utseendet. Möjligen kan den ena arten ha försvunnit så att det är samma art idag på båda platserna. *Acaena* har sitt ursprung i Nya Zeeland. *Leptinella*, *Sagina* (trampnarv) och *Acaena* var för övrigt tre låga perenner som rekommenderades av Ulla Molin som låga mjuka övergångar till högre växter intill gångar och stenläggningar.<sup>112</sup>

Mellan sittplatsen och trappan till terrassen växer ett större plommon (*Prunus* sp.) med flera stammar. Innanför det finns formklippt buxbom. Trädet står i en matta av Röd sockblomma (*Epimedium x rubrum*). Denna växt blommar på våren och är en bra marktäckare. Den är en korsning mellan Alpsockblomma (*Epimedium alpinum*) och Japansk sockblomma (*Epimedium grandiflorum*).



Figur 80. Till vänster om trappan till terrassen växer formklippt buxbom och ett stort formklippt plommon (*Prunus* sp.) i en matta av röd sockblomma (*Epimedium x rubrum*). Till vänster en detalj ur ett foto av Christel Kvant sommaren 1999. Till höger ett foto från 080626 som visar hur trädet blivit glesare eftersom det inte regelbundet toppats och klippts. Detta går dock att åtgärda.

<sup>112</sup> Molin, 1986, s. 71.



Figur 81. T.v. plommonet vid trappan i blom, t.h. röd sockblomma (*Epimedium x rubrum*) 080430.



Figur 82. Foto Eva Gustavsson april-maj 1998. På bilden syns tulpaner intill löjtnantshjärtat (*Dicentra spectabilis* 'Alba') innanför bården av lavendel till vänster.

Höstanemon	<i>Anemone hupehensis</i>	Listad 1996: anemoner <i>Anemone japonica</i> 'Honorine Jobert'. Inga vita 'Honorine Jobert' noterade 2008, däremot en mängd vanliga rosa.
Grönkotula	<i>Leptinella dioica</i>	Listad 1996: cotula <i>Cotula dioica</i> . Ej not. 2008.
Ängsruta	<i>Thalictrum flavum</i>	Listad 1996: ruta <i>Thalictrum flavum</i> nedanför altanen. Not .2008 men på annan plats.
Blek taggpimpinell	<i>Acaena buchananii</i>	Listad 1996: silvrig taggpimpinell <i>Acaena glauca</i> . Trol. kvar 2008. Möjli. skulle det äv. kunna vara silvrig taggpimpinell <i>Acaena caesiiglauca</i> som avses.
Kaukasisk förgätmigej	<i>Brunnera macrophylla</i>	1996 listad i Plommonlundan ej här.
Lavendel, mörklila	<i>Lavandula angustifolia</i> 'Hidcote'	Listad 1996: <i>Lavandula angustifolia</i> 'Hidcote Blue'. Kvar 2008.
Löjtnantshjärta, vit	<i>Dicentra spectabilis</i> 'Alba'	Listad 1996: löjtnantshjärta vit <i>Dicentra spectabilis</i> 'alba'. Kvar 2008.
Röd Sockblomma	<i>Epimedium x rubrum</i>	Listad 1996: sockblomma <i>Epimedium rubrum</i> . Kvar 2008.
Jackmanklematis	<i>Clematis</i> Sena Storblommiga Gruppen 'Jackmanii'	Listad 1996, kvar 2008.

**Tabell 6. Växter Del 4e – intill terrassen mot fågelbadet (Nedanför altanen).** Utgångspunkt för tabellen är *Leva med Trädgård*, en bevarad sammanställning inför trädgårdsvisning 1996.09.08. samt Niléns inventering 2004. Dessa har i sin tur jämförts och kompletterats med det växtmaterial som dokumenterades vid inventeringen växtsäsongen 2008.

#### DEL 4 E – MÅLSÄTTNING OCH ÅTGÄRDER

Den stora ytan mellan scenen och terrassen är belagd med rödbrunt tegel i mönster. Tegelytan behöver, liksom sittplatsen under äppelträden och den mindre tegelytan i väst, snart ses över. De har med tiden blivit ojämna med mycket ogräs i fogarna. För att råda bot på detta behöver de läggas om, men det är då viktigt att samtliga stenar kommer tillbaka på exakt samma plats och i exakt samma mönster som tidigare (se ovan Del 1 Entrén, och nedan Del 8 Terrassen).

De rundklippta buskarna kring sittplatsen behöver regelbunden beskärning. Att växterna här är täta och friska är viktigt även för terrassens mikroklimat. Detta gäller även det stora plommonträdet vid trappan till terrassen, som behöver ses över och föryngras av arborist eller person med motsvarande kunskap när det gäller äldre träd, med målet att det skall få tillbaka samma täta, runda form som på Figur 73. Det större friväxande plommonträdet behöver likadan vård med målet att det skall få ett långt och friskt liv. En buxbom, väster om plommonet vid trappan, är idag klippt som en liten fågel. Den fanns redan 1998 vilket bekräftas av ett fotografi taget av Eva Gustavsson (Figur 17 & 40).

Jackmanklematisen (*Clematis* Sena Storblossiga Gruppen 'Jackmanii') behöver vård anpassad efter sin grupp, som blommar på årsskotten, och därför skall klippas ner till ca 15-40 cm över marken sen höst eller tidig vår<sup>113</sup>. Den behöver också jordförbättring.

Höstanemonen (*Anemone hupehensis*) är en tålig perenn som klarat sig bra. Beståndet bör dock hållas efter i kanterna så att det inte sprider sig mer. Den trivs bäst i närings- och humusrik jord, djup och fuktig men väl-dränerad, gärna något lerhaltig.<sup>114</sup>

Innan höstanemonerna kom igång på våren noterades enstaka spridda blad av lökväxter här 2008, sannolikt någon form av lilja (*Lilium*). Löknarna skulle må bra av jordförbättring. De bör tas upp och odlas i öppet land med god näringstillgång en period, t.ex. i köksträdgården, för att återfå sin vigör och eventuellt förökas, och sedan sättas tillbaka. Om konkurrensen med höstanemonerna blir för stor kommer de dock att få problem igen, vilket betyder att det kunde vara bra om man kontinuerligt även odlade några även på annan plats.

Äldre fotografier (se t.ex. Figur 73-74) visar att det framför buxbomskloten norr om sittplatsen förr fanns en välordnad plantering med vitblommade löjtnantshjärta (*Dicentra spectabilis* 'Alba') bakom en bård av mörklila lavendel (*Lavandula angustifolia* 'Hidcote'). Idag har ormöga (*Omphalodes verna*) nästan tagit över ytan. Planteringen bör återfå sin äldre form. Ormöga har möjligen vuxit i terrasskanten bakom sittplatsen, men den har aldrig varit så utspridd som idag. För att planteringen med lavendel och löjtnantshjärta skall återfå sin frodighet behövs jordförbättring och ormögat tas bort. Plantorna av ormöga kan med fördel användas i delar av trädgården där de enligt dokumentationen hör bättre hemma. Lavendel behöver regelbunden beskärning, dels på våren då man gör en mer kraftig beskärning, dels efter blomning när man tar bort överblommat och toppar. Lavendel är lätt att föröka med sticklingar. Löjtnantshjärta trivs i relativt lätt jord, humus- och näringsrik, samt fuktighetshållande men ändå väl-dränerad.<sup>115</sup>

Taggpimpinellen som idag växer under bordet, och som här bör vara arten blek taggpimpinell, (*Acaena buchananii*) är härdig och kräver ingen direkt vård. Däremot har den förr vuxit mer i kanterna av tegelytan, inte minst mot kaffetsmattan men också mot sockblomman (Se Figur 137). Ulla Molin rekommenderar den just som en låg, mjuk övergång vid gångar till högre växter, och att få den att åter växa på det sätt bör vara ett mål på sikt. Däremot bör den inte växa alltför mycket på själva tegelytan. Ulla Molin skrev i *Leva med trädgård* att växer den för bra kan man korta in den med en vass häcksax, de fortsätter att växa utan problem.<sup>116</sup> Det är alltför stor konkurrens från andra växter som är det största problemet för taggpimpinell, så det är istället här den kan behöva lite hjälp.

Den röda sockblomman (*Epimedium x rubrum*) söder om sittplatsen har klarat sig bra. Sockblommans stjälgar är sköra, och man bör ta bort visset växtmaterial och alla övervintrade blad tidigt på våren innan den hunnit komma igång att växa ordentligt. Den trivs i mullrik, fuktig jord. Rotsystemet kan och bör skyddas mot uttorkning genom att man täcker med torv, speciellt i soliga lägen.<sup>117</sup>

<sup>113</sup> Svenska clematissällskapet, 2008.

<sup>114</sup> Månsson & Johanson, 1994, s. 85.

<sup>115</sup> Månsson & Johansson, 1994, s. 120.

<sup>116</sup> Molin, 1986, s. 71.

<sup>117</sup> Månsson & Johansson, 1994, s. 124.



## DEL 5 – NORRSIDAN (VID HUSETS SIDOR MOT NORDÖST OCH ÖST)

### Beskrivning

Norrsidan, det vill säga ytorna utmed husets nordväst och västfasader, bestod när Ulla Molin flyttade in av sandiga gräsplättar, men genom jordförbättring med torvmull gjordes odlingsförutsättningarna mer gynnsamma. För att få lite volym och högre trädkronor i denna del av trädgården planterades sex körsbärsträd av vilka fem är kvar. Ulla Molin lät sig bland annat inspireras av japanska körsbärsdungar. Hon skrev även i *Leva med Trädgård* att hon föredragit gammeldags klarbär (*Prunus cerasus* 'Allmänt Klarbär') av det slag som kunde växa i vilda dungar i gamla trädgårdar, men hon nöjde sig med de skuggmoreller (*Prunus cerasus* 'Morello') som plantskolan hade.<sup>118</sup> Hon påpekade också i *Leva med trädgård* att skuggmorell inte har något med skugga att göra, de tycker lika mycket om ljus som andra körsbär:

”Cedergren på Rå berättar, att skuggmorell fått et felaktigt namn. Man förleds att tro att den trivs i skugga. Ursprungligen hette sorten Chateau Morell som ”förtyskades” till Schattenmorell, på svenska skuggmorell.”<sup>119</sup>



Figur 83. Norrsidan fotograferad av Eva Gustavsson i april-maj 1998. Noteras bör bland annat granens form (*Picea abies*), och hur ligustern (*Ligustrum vulgare*) vid trappa och husvägg har klippts.

Husets 90 cm höga grund var vid inflyttningen alltför iögonfallande, och stämde dåligt med den nära kontakt mellan trädgård och hus som hon förespråkade:

”Höga källargrunder och smala trappor förmedlar inte direkt kontakten mellan ute och inne – den kontakt och det samband som jag alltid tyckt vara avgörande för ett harmoniskt boende.”<sup>120</sup>

För att gömma grunden planterades en klippt ligusterhäck längs med trappan och fasaden mot norr. I hörn och vinklar fick den mjukt rundade former:

”Här stod huset på sin höga källargrund och behövde camoufleras, på samma sätt som jag praktiserat i den gamla trädgården, med en ligusterhäck att hållas i kant med sockelns höjd. Dumt nog planterade jag buskexemplar av lite varierande kvalitet i stället för att ta jämna häckplantor. Jag var otålig och trodde att detta skulle gå fortare. Sällan! Hård inklippning klarar så småningom upp det. I hörn och vinklar får häcken runda till sig.”<sup>121</sup>

<sup>118</sup> Molin, 1986, s. 72.

<sup>119</sup> Molin, 1986, s. 72.

<sup>120</sup> Molin, 1986, s. 50.

<sup>121</sup> Molin, 1986, s. 72.



Figur 84. Norrsidan från väst. T.v. granen (*Picea abies*) vid entrén, och längre bort småbladig rododendron (*Rhododendron* Minus-Gruppen 'Laetevirens'), samt ett par körsbärsträd (*Prunus cerasus* 'Morello'). T.h. syns ligusterhäcken (*Ligustrum vulgare*) längs entré och husgrund. Marken täcks av två sorter murgröna (*Hedera helix*). Foto: 080626.



Figur 85. Platsen i hörnet där den gamla stolen står skall ha varit en av Ulla Molins favorit sittplatser. Marken täcks till vänster om stigen av storbladig murgröna (*Hedera hibernica*) och till höger om stigen av murgröna (*Hedera helix*). Foto: 080626.

Som marktäckare norr om huset valde Ulla Molin murgröna och brun taggpimpinell (*Acaena microphylla*). Hon överlät i stort åt naturen att bestämma vilka växter som skulle ta över i framtiden, men kommenterade att murgrönan med tiden nog måste hållas efter, gallras och klippas tillbaka. I mattan av marktäckare planterades också julrosor (*Helleborus niger*) krokus (*Crocus* sp.), pärlhyacinter (*Muscari* sp.) och primulor eller vivor (*Primula* sp.) (Figur 86). Julrosorna finns kvar men taggpimpinellen och blommorna har med tiden försvunnit från denna del av trädgården, något hon för övrigt förutsåg:

”Marken täcks för övrigt av *Acaena microphylla* och murgröna. Får se vad som tar överhanden till slut. De har båda en enorm växtkraft och får nog så småningom hållas efter, gallras och klippas tillbaka. Lite krokus, pärlhyacinter och gullvivor håller ännu så länge på att kämpa sig igenom mattan”.<sup>122</sup>

<sup>122</sup> Molin, 1986, s. 73.





Figur 86. En bild ur *Leva med Trädgård* (1986) som visar en del av marktäckningen i norr. Ulla Molin kommenterade: "På marken i ljuset blommar ännu primulor och pärlhyacinter. Men det är väl en tidsfråga hur länge det varar innan murgröna och *Acaena* tar överhand".<sup>123</sup>

Murgröna var en av Ulla Molins favoritmarktäckare, men den måste hållas efter skrev hon, med sax och spade, eller också kunde man helt enkelt riva bort den. Hon tyckte den var tålig och vacker, och rekommenderade den även till snitt:

"Ojämförlig som marktäckare är murgrönan. Lugn och enhetlig täcker den in och skulle kunna ersätta många plantskoleuppväxning av gröna växter. Och blommar gör den, avskuren till inomhusglädje i vas"<sup>124</sup>

Enligt listan inför trädgårdsvisningen 1996 fanns på norrsidan nära entrén tre typer av murgröna: murgröna (*Hedera helix*), buskmurgröna (*Hedera helix* 'Arborescens') och storbladig murgröna (*Hedera hibernica*). I öster tillsammans med klätterhortensian noterades 1996 endast storbladig murgröna (*Hedera hibernica*). Arten murgröna (*Hedera helix*) har sitt naturliga utbredningsområde från Europa (Sverige) till Iran, medan arten storbladig murgröna (*Hedera hibernica*) finns i sydvästra Europa och på Irland.<sup>125</sup>



Figur 87. En bild tagen på norrsidan vänd mot öster. På utsidan, norr om stigen, täcks marken av klargrön storbladig murgröna (*Hedera hibernica*). På insidan mot huset växer småbladig murgröna (*Hedera helix*) som har ljusa nerver. Foto 080625.

Buskmurgröna är däremot något annat än en art. Detta beror på att murgrönan är lite speciell, eftersom den har en juvenil och en adult fas. Den juvenila fasen klättrar och har tre-till femfingrade blad. När den blir 8-10 år gammal, och inte beskärs, ändrar den sig och får sidogrenar som har diamantformade blad och inte producerar luftrötter. Från och med denna period blommar den varje höst (sept.-okt.) med bollformade gulgröna blommor omtyckta av bin och fjärilar. Efter blom får den små gröna frukter som blir svarta under vintern.<sup>126</sup>

<sup>123</sup> Molin, 1986, s. 73.

<sup>124</sup> Molin, 1986, s. 72.

<sup>125</sup> Svensk Kulturväxtdatabas (SKUD), 080917.

<sup>126</sup> Bakker, 2008.



Tar man en stickling från en gren i det adulta stadiet kommer plantan inte att klättra, utan blir en vintergrön buske. Plantor av detta slag brukar säljas som buskmurgröna (*Hedera helix* 'Arborescens' eller *Hedera* Buskformiga-gruppen 'Arborescens'). Om man däremot regelbundet beskär murgröna i det juvenila stadiet, kommer den att fortsätta vara juvenil, behålla sina trefingrade blad och inte blomma. Den blir speciellt tät om toppskotten regelbundet klipps.<sup>127</sup> Ulla Molin hade hört att klättrväxter på väggar inte var bra för byggnader, men detta var inget hon brydde sig om:

”I mina öron ringer betänksamma, byggtkniskt bevandrade herrars rädsla för täckande klängväxter. Mig oroar de inte. Är väggen välbyggd blir ju dessa en extra isolering. Många är de vackra heltäckta väggar jag sett. Inte minst med murgröna som kan hållas tätklippt som en häck intill en vägg.”<sup>128</sup>



Figur 88. Murgrönan (*Hedera helix*) som klättrar upp på huset på norrsidan, strax öster om entrén, har gått över i adult stadium och blommar. Skulle man ta sticklingar från de adulta grenarna med diamantformade blad skulle resultatet bli buskmurgröna. Foto: 080820.

Öster om granen (*Picea abies*) placerade Ulla Molin några växter som behövde lite extra skydd och skugga, bland annat ett par Vinterbär (*Skimmia japonica*), idag borta:

”I lä av granen hamnade några älskade exemplar av *Skimmia japonica*, sällsynta i Sverige och nog så ömtåliga, men när det vill sig knoppas och blommar de med ljusröda flockar mitt i vintern.”<sup>129</sup>

Vinterbär är en buske som kan bli ganska stor i sin naturliga miljö i östra Asien, men som i Sverige blir mindre och i stort sett bara är härdig till zon 1. Den trivs i samma typ av kalkfattig jord som rododendron. Bladen är glansigt djupgröna, läderartade, ca 10 cm långa och ovala. Den blommar mycket tidigt, redan under senvintern, med svagt doftande oftast gulvita blommor. Något senare får den 1,2 cm långa klarröda bär.<sup>130</sup>

<sup>127</sup> Bakker, 2008.

<sup>128</sup> Molin, 1986, s. 73.

<sup>129</sup> Molin, 1986, s. 72.

<sup>130</sup> Cheers, 2003, s. 844.

Bredvid satte hon ett par småbladiga rhododendron: Jolsteralpros (*Rhododendron* Minus-Gruppen 'Laetevirens') som skyddas på norrsidan av en beskuren liguster (*Ligustrum vulgare*). Ulla Molin föredrog småbladig rhododendron eftersom de såg piggare ut på vintern, och vårdade dem noga med bland annat löv och torvmull, rododendrongödning och vattning:

”Ett par småbladiga *Rhododendron*, *Rh. Wilsonii*, som den hette förr, nu *Rh. laevis*, mjukar upp och gör sällskap här i halvskugga. Småbladiga *Rhododendron* har bättre vinterutseende än de storbladiga som skyddar sig genom att sloka med bladen vid kyla. De ser så bedrövligt ledsna ut. Trots omvårdnad med vattning, rododendron-gödning, massor av löv och torvmull och vintertäckning för det här beståndet illa den otäckta vintern 82. Men med beskärning repar det sig igen.<sup>131</sup>

Jolsteralpros är en korsning mellan Rostalpros (*Rhododendron ferrugineum*) och Carolinaalpros (*Rhododendron minus* Carolinianum-Gr.).<sup>132</sup> Idag växer den tillsammans med en mer småblommig rododendronart, som inte kunnat bestämmas närmare eftersom inga blommor noterades 2008. Det mest sannolika är troligen att det rör sig om den art som jolsteralprosen är ympad på som har skjutit egna skott. Om så är fallet bör grenarna tas bort för att slippa risken att de helt tar över och jolsteralprosen dör bort. Beståndet med jolsteralpros var sannolikt betydligt större under Ulla Molins tid. Att ta fram fler plantor från den befintliga bör vara fullt möjligt om man tar hjälp av någon med kunskap när det gäller förökning av rhododendron.



Figur 89. Jolsteralpros (*Rhododendron* Minus-Gruppen 'Laetevirens'). Foto: 080820.



Figur 90. Okänd småblommig rhododendron, sannolikt ympningsunderlaget till jolsteralprosen. Foto: 080820.

<sup>131</sup> Molin, 1986, s. 72f.

<sup>132</sup> Svensk kulturväxtdatabas (SKUD), 080918.





Figur 91. T.v. foto av Christel Kvant sommar 1999. Marken täcks av storbladig murgröna (*Hedera hibernica*), husgaveln av klätterhortensia (*Hydrangea anomala* ssp. *petiolaris*). Mitt i bild syns avslutningen på den klippta ligusterhäcken (*Ligustrum vulgare*) vid husgrunden. Buskaget till höger om ligustern ser ut att vara buskmurgröna (*Hedera helix* 'Arborescens'). Bakom ligustern skymtar Jolsteralpros (*Rhododendron* Minus-Gr. 'Laetevirens'). Till höger foto 080820.

Körsbärsträd och murgröna fortsätter runt hörnet till östsidan. Här växer främst storbladiga murgröna (*Hedera hibernica*). Husets östvägg täcks av klätterhortensia (*Hydrangea anomala* ssp. *petiolaris*) på en spaljé av tunna vitmålade träribbor. Sommaren 2008 har väggen renoverats och spaljén målats och lagats (Figur 92). Murgrönan som fyllt spaljén vid sidan om klätterhortensian togs bort, men klättrar sannolikt snart upp igen om man låter den:

”Husgaveln mot öster är smal och inte särskilt vacker med sina fönster, ett nere och ett uppe mitt på. Här satte jag två klätterhortensior som jag i fantasin såg klä in hela gaveln. Men *Hortensia petiolaris* är en ”slow grower” som engelsmännen kallar dem. Och nog är de i början långsamma. Väl igång ska det gå undan. Till en början har de också varit lite svåra att fästa, att klättra. En spaljé fick hjälpa dem på traven. Murgrönan från marken kommer så småningom också att blanda sig i klättrandet.”<sup>133</sup>



Figur 92. T.v. Klätterhortensia (*Hydrangea anomala* ssp. *petiolaris*) och den vita träspaljén på husets östgavel. Foto: 080625. T.h. Blomma av klätterhortensia. Foto: 080626.

<sup>133</sup> Molin, 1986, s. 73.



Den aktuella trädgårdsdelen i norr skiljs från köksträdgården av en gång med grind (Figur 94). Direkt norr om grinden står en gammal syrén (*Syringa vulgaris*) och direkt norr om syrénen finns en liten, grustäckt öppen plats, sannolikt den som Ulla Molin i *Leva med trädgård* kallar: "en minimal arbetsgård för ved".<sup>134</sup> Eftersom syrénen blomning missades vid inventeringen 2008 är färg och exakt sort okänd, men det är sannolikhet en vanlig "bondsyrén" (*Syringa vulgaris*) som fanns här redan då Ulla Molin flyttade in. Dess stammar är tjocka och delvis illa medfarna (Figur 93-94) men den skulle kunna förnygras. På båda sidor om "vedplatsen" kantas stigen av rundade rader marktegel (Figur 93-95).



Figur 93. På bilden syns hörnet av uterummet och i bakgrunden den gamla syrénen (*Syringa vulgaris*). Till höger börjar gången fram till köksträdgårdsgrinden. Foto: 080625.



Figur 94. Vid husets östra gavel växer en mycket gammal och stor syrén (*Syringa vulgaris*). Till vänster syns den lilla öppna plats som var tänkt för för vedhantering enligt *Leva med trädgård*. Till höger köksträdgårdsgrinden. Under syrénen står en tunna av plåt, och här växer också storbladig murgröna (*Hedera hibernica*) samt ängsruta (*Thalictrum flavum*). Plantering skiljs från grusyta genom en mjukt rundad rad marktegel. Foto: 080820.

<sup>134</sup> Molin, 1986, s. 73.



Figur 95. På båda sidor om "vedplatsen" kantas stigen av mjukt avrundade rader marktegel. På norra sidan (t. v.) är stenarna utan märkning, på östra sidan kring syrénen (t. h.) är de försedda med siffermärkningen '3558 3'. Foto: 080625.

Skuggmoreller	<i>Prunus cerasus</i> 'Morello'	Listad 1996: körsbärskuggmoreller Kvar 2008.
Julros, vit	<i>Helleborus niger</i>	Listad 1996, kvar 2008.
Rhododendron	<i>Rhododendron</i> Minus-Gr. 'Laetevirens'	Listad 1996: Rh. Laevis (Wilsonii). Kvar 2008, plus en extra art – troligen "vildskott" från rot under ympställe.
Murgröna	<i>Hedera helix</i>	Listad 1996: murgröna liten <i>Hedera helix</i> . Kvar 2008.
Buskmurgröna	<i>Hedera helix</i> 'Arborescens'	Listad 1996: buskmurgröna <i>Hedera helix arborescens</i> . Ev. kvar 2008.
Storbladig murgröna	<i>Hedera hibernica</i>	Listad 1996: storbladig murgröna <i>Hedera helix hibernica</i> . Kvar 2008.
Klätterhortensia	<i>Hydrangea anomala</i> ssp. <i>petiolaris</i>	Listad 1996: <i>Hydrangea petiolaris</i> , Leva m. trädg: <i>Hortensia petiolaris</i> kvar 2008.
Liguster	<i>Ligustrum vulgare</i>	Nilén 2005 s.44, kvar 2008.
Vinterbär	<i>Skimmia japonica</i>	Omtalad i <i>Leva med trädgård</i> , ej listad 1996, fanns ej 2008.
Viva, gul	<i>Primula</i> sp.	<i>Leva m.Trädg.</i> s. 73. ej not. 2008.
Pärlhyacint	<i>Muscari</i> sp.	<i>Leva m.Trädg.</i> s. 73. ej not. 2008.
Krokus	<i>Crocus</i> sp.	<i>Leva m.Trädg.</i> s. 73. ej not. 2008.
Brun taggpimpinell	<i>Acaena microphylla</i>	<i>Leva m.Trädg.</i> s. 73. ej not. här däremot V om entrén 2008.

**Tabell 7. Växter Del 5 – Norrsidan mor norr och öst.** Utgångspunkt för tabellen är *Leva med Trädgård*, den bevarade sammanställningen inför trädgårdsvisningen 1996.09.08. samt Niléns inventering från 2004. Dessa har i sin tur jämförts och kompletterats med det växtmaterial som dokumenterades vid inventeringen växtsäsongen 2008.

## DEL 5 – MÅLSÄTTNING OCH ÅTGÄRDER

Körsbärsträden (*Prunus cerasus* 'Morello') skulle må bra av en översyn av arborist eller person med motsvarande kompetens när det gäller äldre träd i kulturmiljöer, men till vardags behöver vuxna körsbärsträd i princip inte beskäras. Att gallra och ta bort dåliga grenar är dock bra, helst en torr dag under sensommaren (juli, augusti, september). Körsbär trivs bäst i näringsrik välldränerad jord.

Ligusterhäcken närmast husgrunden behöver regelbunden beskärning. Den skars ner kraftigt i augusti 2008 med syftet att den på sikt skall bli tät igen. Rådgivning från person med specialkunskap kring beskärning är en god idé. För formen på beskärningen bör äldre fotografier studeras och personer med kunskap om hur trädgården sköttes och såg ut på Ulla Molins tid tillfrågas.

Murgrönorna verkar trivas bra. Den kan lätt hållas efter med sax och spade, och blir tätare av beskärning. Murgrönans kanter t.ex. mot entrén skulle kunna göras mjukare genom en övergång av brun taggpimpinell (*Acaena microphylla*) men detta skulle kräva återkommande åtgärder för att hålla murgrönan ur vägen, och är knappast i detta läge en nödvändighet. För frodigare grönska i denna trädgårdsdel kan man på nytt plantera buskmurgröna, förslagsvis genom att själv ta sticklingar på den adulta, blommande murgröna som idag klättrar upp på huset i hörnet mot norr.

Förr skall *Primula*, *Crocus* och pärlhyacint (*Muscari*) ha vuxit i murgrönsmattan men de tycks idag helt försvunna. Samma sak gäller det vinterbär (*Skimmia japonica*) som Ulla Molin planterade. Återplantering är inte prioriterat men kan göras. Då måste murgrönan decimeras och sortvalet noggrant övervägas, äldre fotografier studeras, och personer som kan ha minnen kring hur det sett ut under Ulla Molins tid konsulteras. Det är viktigt att ha i minnet att syftet är att återskapa Ulla Molins planteringar, inte anlägga något nytt.

Julrosor (*Helleborus niger*) trivs bäst i kalkhaltig lucker, humus- och näringsrik jord, fuktig men välldränerad. Den bör få stå orörd länge på samma plats, men vill man dela den görs det bäst på våren.<sup>135</sup> Murgrönan bör hållas tillbaka något för att ge julrosorna tillräcklig plats.

Jolsteralprosen (*Rhododendron* Minus-Gruppen 'Laetevirens') har klarat sig, men skulle behöva vård i form av jordförbättring med löv och torvmull, rododendrongödning och vattning under torra perioder. Skadade och dåliga grenar gallras bort under vårvintern. En speciell undersökning bör göras om den okända rododenronarten intill är vildskott från jolsteralprosens rotsystem. I så fall måste den tas bort, annars blir det aldrig någon fart på jolsteralprosen. Det vore bra om rododendrongruppen kunde bli större och frodigare. Att ta fram fler plantor bör också vara fullt möjligt om man tar hjälp och råd av någon med kunskap när det gäller förökning av *Rhododendron*.

Klätterhortensior (*Hydrangea anomala* ssp. *petiolaris*) som växer på den vita träspaljén på husets gavel har rensats fram och beskurits under 2008. I samband med renovering av husets östvägg har även spaljén lagats och målats. Kontinuerligt underhåll av detta slag är nödvändigt för att bevara östväggens utseende som det var då Ulla Molin levde. Klätterhortensia trivs bäst i mull- och humusrik, ganska fuktighetshållande jord och kan behöva vattning torra perioder.

Den gamla syrenen (*Syringa vulgaris*) skulle behöva förnygringsbeskärning, gärna av arborist eller motsvarande person kunnig när det gäller gamla buskar. Dess stammar är tjocka och vackra men delvis illa medfarna (Figur 94). Syrener av detta slag brukar, om de växer på egen rot, skjuta rotskott som kan växa upp och ersätta gamla grenar.

---

<sup>135</sup> Månsson & Johanson, 1994, s. 136.



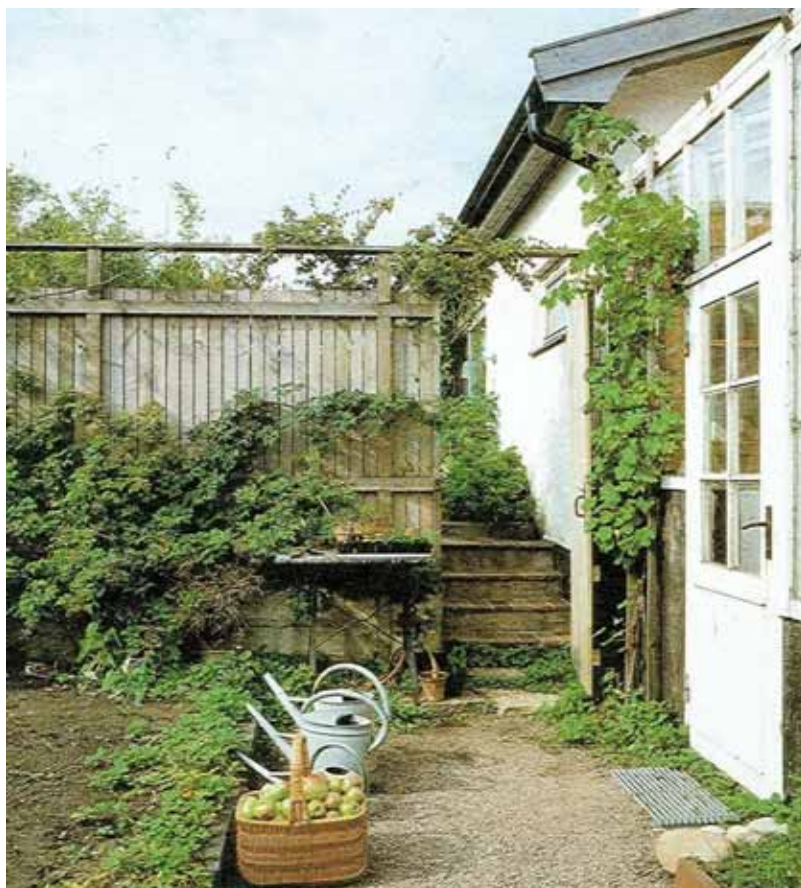
## DEL 6 – KÖKSTRÄDGÅRDEN

### Beskrivning

I sydöst anlade Ulla Molin sin köksträdgård. Formerna i detta trädgårdsrum beskriver hon i *Leva med Trädgård* som ett slags strikt miniatyrbarock, och kommenterar med att det är roligt att leka.<sup>136</sup> Köksträdgården skulle vara både praktisk och estetiskt tilltalande. Vid anläggningen lade hon ner stort arbete för att förvandla den sandiga jorden till ett frodigt grönsaksland, med hjälp av en metod som hon i *Leva med trädgård* beskrev som ett tyskt-holländskt sätt att utnyttja en begränsad yta:

”Jag har ännu inte försökt odla i rutor för att intensifiera mitt köksväxtland. Har istället skottat upp en vall, så långt landet tillåter. Först en bred grop med matjorden åt sidorna. I gropen kvistar och grenar, på detta allt som eljest skulle gått på kompost plus löv. Så hämtade jag förmultnad tång, täckte med torvmull, efter det kogödsel från påse och slutligen kastades den bortgrävda jorden tillbaka. Under vintern fick det sätta sig och sjunka samman fram till vårbruket i ytan. I rader såddes låga sockerärter, morötter, kålrabbi, sallad, salladslök och sist nere mot marken fänkål som ju till slut blir ganska hög”<sup>137</sup>

Köksträdgården och terrassen skildes åt av ett plank av tryckimpregnerat virke, en konstruktionsritning till det finns publicerad i *Leva med trädgård*. Mellan terrass och köksträdgård fanns en öppning med trappa intill husväggen. En detalj som omtalas särskilt i *Leva med trädgård* är ett arbetsbord i lagom höjd intill planket.<sup>138</sup>



Figur 96. En bild ur *Leva med trädgård* som visar en del av köksträdgården från öster. Rakt fram ett arbetsbord i lagom höjd, som underlättade arbetet med finsådd och omplantering både i växthus och köksträdgård. Intill syns trappan till terrassen, och till höger dörren till växthuset. Genom växthuset kom man direkt in i köket.<sup>139</sup>

<sup>136</sup> Lundahl, 1992, s. 97.

<sup>137</sup> Molin, 1986, s. 78.

<sup>138</sup> Nilén 2005 s. 26f.

<sup>139</sup> Molin, 1986, s. 75.



Figur 97. Foto Eva Gustavsson april-maj 1998. I dörren står Ingela Molin, Ulla Molins dotter. Köksträdgård och växthus på senare år. Samma former kan också bland annat ses på bilder i Ann-Marie Blennows biografi om Ulla Molin.<sup>140</sup>



Figur 98. Köksträdgården. Foto av Christel Kvant sommaren 1999.

<sup>140</sup> Blennow, 1998, s. 58.



### **Ulla Molin om köksväxterna i sin trädgård**

Ulla Molin ansåg det onödigt att odla sådant som gick att köpa billigt och lika bra, speciellt som Höganäs låg i ett område med många grönsaksodlingar. Morötter, palsternackor, rödbetor och kål var exempel på grönsaker hon tyckte att det gick lika bra att köpa. Istället borde man koncentrera sig på att odla delikatesser, sådant som var dyrt och inte gick att köpa lika bra och gott. Hon nämnde bl.a. sockerärtor, brytärtor och haricots verts, som hon ville ha så mycket av att det även räckte att frysa in.<sup>141</sup> Även tidig spenat, en rad kålrabbi och salladslök rekommenderades. Hon varierade gärna lite år från år, att prova majs någon gång kunde till exempel vara trevligt skrev hon i *Leva med trädgård*. I en smal rabatt längs växthusväggen hade hon tomater. Hon odlade i växelbruk, och sådde i omgångar:

”Från tidig vår till sommarsäsong skiftar odlingen i växelbruk. Men alltid plats för två rader sockerärter, denna delikatess som är så dyr att köpa. Numera finns det lågväxande sorter så man slipper nät eller ris. Likaså börjar den utsökta brytärten, också den lågväxande, bli ett behov. Haricots verts är tacksamma och ger rik skörd på liten yta. En tidig omgång spenat hinns med före börnorna. Sallad hela säsongen igenom. Ett år en rad kålrabbi, saftiga och goda att råriva. Och givetvis salladslök, ”summer onion”, i omgångar.”<sup>142</sup>



Figur 99. En bit av köksträdgården ur *Leva med trädgård*. I framkanten växer månadsmultron (*Fragaria vesca* var. *semperflorens*).<sup>143</sup>

### **Ulla Molin om kryddväxterna i sin trädgård**

Några väl valda kryddväxter, placerade så att de vara lätt åtkomliga från köket, var också viktigt, ansåg Ulla Molin. I en smal rabatt intill växthusets kant odlade hon förutom tomater även känsliga kryddväxter som basilika, rosmarin och vattenkrasse, som kunde placeras i skydd i små miniväxthus i form av plastkupor. Hon använde i huvudsak kyndel och månadsmultron (*Fragaria vesca* var. *semperflorens*) som kantväxter i köksträdgården (Figur 99). Vissa kryddväxter var mer prioriterade än andra:

”Kryddväxter utmed entrégången men långt ifrån alla som hör hemma i en riktig kryddgård – just de som är outhärliga att ha lätt åtkomliga utanför köksdörren. Slätbladig persilja, dill, gräslök, vitlök – att skörda grön och nyuppkommen som gräslök – men också luftlök, dragon (till dragonkyckling), citronmeliss (en frisk topp citronmeliss i en sval sommardrink ger en extradoft i gaset), timjan och mejram. Bara tre plantor av varje, det räcker fullt ut. [...] Allt kantat av satureia, kyndel, som är så glädjande med sin sena blomning och så bra till att förta blomkålsdoft i köket. Salvia till fläsk och att finklippa över stekt potatis. Kanske någon gång också koriander till en grekisk vinaigrette.”<sup>144</sup>

<sup>141</sup> Molin, 1986, s. 74.

<sup>142</sup> Molin, 1986, s. 74.

<sup>143</sup> Molin, 1986, s. 74.

<sup>144</sup> Molin, 1986, s. 74.



### **Ulla Molin om frukt och bär i sin köksträdgård**

Ulla Molin ansåg också att några bärbuskar hörde hemma i köksodlingen:

”Och lite bärfröjd: en röd vinbärsbuske på stam och två svarta vinbärsbuskar spaljerade mot ett fristående stängsel. Likaså två spaljerade björnbär av den taggfria sorten mot mur och plank. Men så goda som de vilda blir aldrig de taggfria.”<sup>145</sup>

Av månadssmultron nämner hon i *Leva med trädgård* sorten 'Rügen' som en speciellt bra sort, liksom att hon även har en sort med vita bär.<sup>146</sup> Den dag hon inte längre orkade sköta köksträdgården föreslog hon som en möjlig lösning att plantera hallon på hela ytan.<sup>147</sup> Hon provade även att odla persika, som var bäst spaljerat mot ett plank, men själv hade hon ett friväxande träd:

”Och så ett vågspel – för ett gammalt minnes skull ett friplanterat persikoträd . På Alnarp har jag en gång som ung sett mogna persikor i gräset under ett nog sås tort persikoträd. Det får jag förstås aldrig uppleva i min egen trädgård men det kan få stå där på försök i stället för den helt missbildade syrenen med massor av rotskott som stod där i den gamla trädgården. – Och mycket riktigt, vintern 85 frös det bort. [...] Persikor tänker man sig vanligast spaljerade mot en varm vägg. Hur man än planterar måste de besprutas före knoppsprickningen. Antivermin är medlet.”<sup>148</sup>

### **Ulla Molin om rabattrosorna i sin köksträdgård**

I sin köksträdgård hade Ulla Molin, trots att det var dåligt med plats, även en rad med rosor, skriver hon i *Leva med trädgård*. Anledningen var att detta var den plats i trädgården där det fanns förutsättningar att få dem att trivas:

”Men någon gång får man leva som man lär: bättre att sätta rosor i köksträdgården i bra, förbättrad jord och använda dem för snitt än att sätta dem i torra utmed en husvägg.”<sup>149</sup>



Figur 100. Grinden till köksträdgården finns fortfarande kvar. Till vänster syns plättunnan under syrenen och ängsruta (*Thalictrum flavum*), till höger börjar köksträdgården. Foto 080820.

### **Den förändrade köksträdgården efter Ulla Molins tid**

Köksträdgården och växthuset är de trädgårdsrum som efter Ulla Molins bortgång genomgått störst förändringar. Förändringen av köksträdgården påbörjades redan av Ulla Molin, med syftet att göra den mer lättskött (Figur 97-98).<sup>150</sup> Den större omläggningen gjordes av Yvonne Fröman och Jan-Åke Lemholt, sannolikt i samband med att växthuset byggdes om till uterum

<sup>145</sup> Molin, 1986, s. 74.

<sup>146</sup> Molin, 1986, s. 54.

<sup>147</sup> Molin, 1986, s. 78.

<sup>148</sup> Molin, 1986, s. 77.

<sup>149</sup> Molin, 1986, s. 77.

<sup>150</sup> Nilén, 2005, s. 50.

2002. Uterummet är något större än växthuset var, men dess utseende påminner fortfarande om det. De flesta landen lades igen och nya anlades i ett slags snäckform. Samtidigt ansträngde man sig för att former och växtmaterial, liksom kantstenen av tegel och klinker, skulle harmoniera med Ulla Molins grundidéer och resten av trädgården. En liten kryddträdgård kantad med smultron finns exempelvis fortfarande kvar. Planket mot söder har idag delvis blivit inklätt av pipranka (*Aristolochia macrophylla*) (Figur 103). Planket som tidigare avgränsade köksträdgården och terrassen har ersatts av en mur, sannolikt vid ungefär samma tid som övriga förändringar 2002.<sup>151</sup>



Figur 101. Köksträdgården, rabattdelen mot vägen. Foto: 080625.



Figur 102. Köksträdgården idag. Foto: 080820.



Figur 103. Planket täcks idag av pipranka (*Aristolochia macrophylla*). Dagliljan strax till höger om brunnen verkar däremot stå på samma plats (jfr Fig. 98). Foto: 080625.

<sup>151</sup> Nilén, 2005, s. 51.



Figur 104. Trädgårdens första ägare efter Ulla Molin satte sin egen prägel på köksträd-gårdesdelen och växthuset/uterummet. Planket mellan köksträdgård och terrass ersattes i början av 2000-talet av en mur, med port och ett litet vattenspel mot köksträdgården. Utformningen kan väl snarast sägas vara medelhavsinspirerad. Foto: 080625.

Vinterkyndel	<i>Satureja montana</i>
Sparris	<i>Asparagus officinalis</i>
Basilika	<i>Ocimum basilicum</i>
Rosmarin	<i>Rosmarinus officinalis</i>
Kryddtimjan	<i>Thymus vulgaris</i>
Kryddsälvia	<i>Salvia officinalis</i>
Oregano (Kungsmynta)	<i>Origanum vulgare</i>
Citronmeliss	<i>Melissa officinalis</i>
Fransk dragon	<i>Artemisia dracuncululus</i> Sativa-Gruppen
Gräslök	<i>Allium schoenoprasum</i>
Rabarber	<i>Rheum rhabarbarum</i>
Pimpinell	<i>Sanguisorba minor</i>
Pipranka	<i>Aristolochia macrophylla</i>
Blåregn	<i>Wisteria sinensis</i>
Alpklematis	<i>Clematis alpina</i>
Läkeskäggbuske	<i>Caryopteris incana</i>
Daglilja	<i>Hemerocallis</i> sp.
Iris	<i>Iris</i> sp.
Agapantus (Afrikas blå lilja) i kruka	<i>Agapanthus praecox</i> (Ulla Molin hade dock också Agapantus: 1996 inför trädgårdsvisningen listas sorten 'Holm' ( <i>Agapanthus</i> 'Holm') i kruka på terrassen.

**Tabell 8. Växter i Del 6 – Köksträdgården idag.** Växterna noteras av Nilén som tillkomna efter listan från visningen 96-09-08 men före 2004-05-25 då Niléns sammanställning gjordes.

## DEL 6 – MÅLSÄTTNING OCH ÅTGÄRDER

Stora förändringar har skett i köksträdgården efter Ulla Molins bortgång. Denna del och växthuset är det som förändrats mest, och kan eller bör knappast återställas. Istället kan man fundera över idén att låta denna del vara mer fri, alltså en plats där ägarna kan få vara friare i sin plantering och sitt växtval. Att ha en plats där man får prova sina egna idéer kan göra det lättare att vara korrekt och konsekvent i alla detaljer i den övriga trädgården.



## DEL 7 – VÄXTHUSET

### Beskrivning

När Ulla Molin flyttade in lät hon bygga ett litet växthus över den kökstrappa och källarnedgång huset hade. Detta blev mer funktionellt och skapade en bättre koppling mellan ute och inne. En bra bild inifrån växthuset, som bland annat visar hur det blev med källartrappan inbyggd, finns i Anna-Maria Blennows biografi.<sup>152</sup> Växthuset behövdes också för att förkultivera plantor och övervintra växter som på sommaren stod på terrassen:<sup>153</sup>

”Kökstrappa och källarnedgång erbjöd varken bekvämlighet eller någon harmonisk syn. Det fick bli ett litet växthus som gav tak över trapporna men också det komplement som en trädgård behöver. För att dra upp plantor för en ny säsong och inte minst för att vintertid kunna ta vara på de ömtåliga växter som under sommaren har sina platser på terrassen.”<sup>154</sup>



Figur 105. Två bilder ur *Leva med Trädgård*, till vänster syns hur platsen för växthuset såg ut innan det byggdes, till höger det färdiga växthuset.<sup>155</sup>



Figur 106. Uterummet som ersatt växthuset. Till vänster *Agapanthus* i korg. Foto 080626.

<sup>152</sup> Blennow, 1998, s. 10.

<sup>153</sup> Nilén, 2005, s. 28.

<sup>154</sup> Molin, 1986, s. 76.

<sup>155</sup> Molin, 1986, s. 76.

År 2002 revs växthuset och ersattes med en något större tillbyggnad, som utformades så att den fortfarande skulle ha kvar en hel del av växthusets yttre karaktär. En anledning till ombyggnaden var att man fått fuktproblem i grunden. Vinrankan som Ulla Molin hade i sitt växthus står dock kvar på samma plats, även om man nu funderar på att flytta upp den från hålet i golvet och sätta den i ett planteringskärl. Fuktproblemen är man nämligen ännu inte helt av med. Druvan som växer i rummet får blå frukt, och i sin bok nämner Ulla Rylander sorten 'Blå Burgunder' som en sort som Ulla Molin gärna använde. Möjligen är det en sådan som fortfarande finns kvar.<sup>156</sup>



Figur 107. I taket på uterummet klänger vinrankor (*Vitis vitifera*) som får svarta druvor, möjligen sorten 'Blå Burgunder'. Foto: 080820.



Figur 108. I "uterummet" klänger också ett stort exemplar av Blå passionsblomma (*Passiflora caerulea*). Foto: Christina Ekman Ljungström 080518. Dess ålder är okänd.

## DEL 7 – MÅLSÄTTNING OCH ÅTGÄRDER

Uterummet är idag en fungerande del av huset, och bör inte förändras. Den blå vinrankan som kan vara från Ulla Molins tid bör dock tas om hand och vårdas på bästa sätt.

---

<sup>156</sup> Rylander, 1988, s. 63.

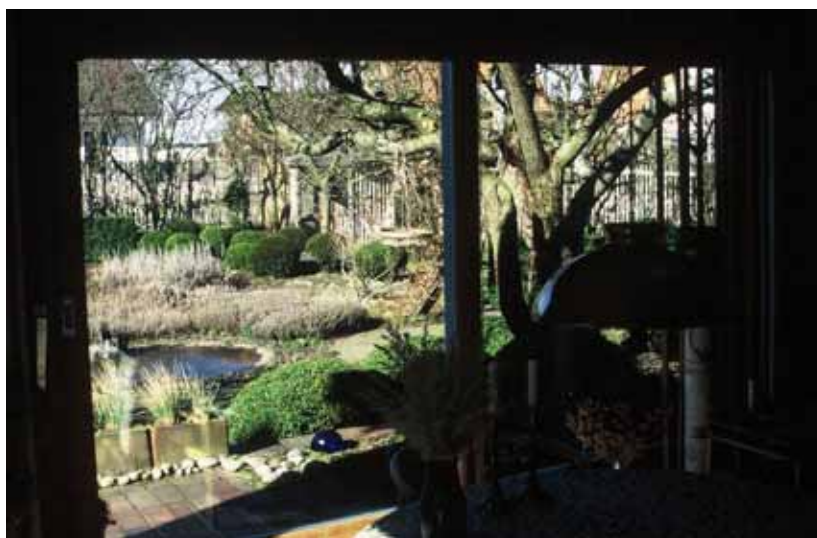
## DEL 8 – TERRASSEN

### Beskrivning

Intill det stora rummet, i den del som Ulla och KG Molin lade till, byggdes en 15 m<sup>2</sup> stor terrass i samma nivå som rummet. Två stora glaspartier, med glasdörrar som gick att skjuta åt sidan, sattes in, en mot den större terrassen i söder och en mot den smalare delen i väst. Dessa stärkte ytterligare kopplingen mellan inne och ute.<sup>157</sup>

”Så fick jag då min terrass. Precis som jag tänkt och i samma plan som det tillbyggda stora rummet. Skyddad mot öster och köksträdgården av ett staket på den mur som stöttar terrassen. Muren är låg, 40 cm, och vetter också mot den ena grannens trädgård. En jordbädd sluttar från det egentliga terrassplanet mot dessa murar. Ett sätt att ”ljuga” bort en höjdskillnad på 30 cm.”<sup>158</sup>

Terrassen fick en lätt möblering som kunde flyttas mellan sol och skugga – en bred vilstol, en gungstol, några småbord samt extra stolar. Matplats valde Ulla Molin att placera inne. Dörrarna kunde dras ifrån så långt att man nästan satt ut i alla fall. En soffa eller hammock ansåg hon onödigt, men ett enkelt vitt parasoll kunde vara praktiskt och trevligt.<sup>159</sup>



Figur 109. Foto Eva Gustavsson april-maj 1998, utsikt genom glaspartiet mot nordväst.



Figur 110. Utsikter från rummet 2008 mot söder (t.h.) och mot väster (t.v.). Foto: 080430. Ytterligare en bra äldre bild finns bland annat i Ann-Marie Blennows bok *Ulla Molin – träd-gårdsarkitekt*.<sup>160</sup>

<sup>157</sup> Molin, 1986, s. 52.

<sup>158</sup> Molin, 1986, s. 79.

<sup>159</sup> Molin, 1986, s. 79f.

<sup>160</sup> Blennow, 1998, s. 56.



Ulla Molin hade under många år samlat keramiska plattor och tegelrester. Den dagen tegelbruket i Höganäs, som enligt henne hade Skånes vackraste tegel, lades ner plockade hon till exempel allt hon kunde av olika format med sig hem. Fynden blev terrassens golv, med ett intressant mönster som hon liknar vid en matta, lika spännande vintertid:

”Alla förvärvade tegelrester fogades samman till mattor i den fasta stommen av regelbunden klinker enhetligt lagd med genomgående fogar.”<sup>161</sup>

Den fasta stommen av regelbundet lagd klinker med genomgående fogar skapade ordning och lugn trots att materialen var många. På terrassen lades också tegelkubb, plan och skålad, för att få ännu mer variation. Tegelkubben var gjord på prov av Karin Björkquist på Gustavsberg, och Ulla Molin hoppades de skulle komma i tillverkning.<sup>162</sup>



Figur 111. Foto Eva Gustavsson juni 1990. Ulla Molin tar en sittpaus på sittplatsen strax nedanför terrassen i väst. Buxbomen (*Buxus sempervirens*) är klippt i runda former.



Figur 112. Vid hörnet ett Rådhusvin (*Parthenocissus tricuspidata*). Under det blommande 2008 en stor tuva spansk klockhyacint (*Hyacinthoides hispanica*). I listan från 1996 noterades denna växt endast vid lusthuset, men möjligen fanns den redan 1999 (jämför Figur 111). Foto: till vänster 080430, till höger Christina Ekman Ljungström 080504.

<sup>161</sup> Molin, 1986, s. 83.

<sup>162</sup> Molin, 1986, s. 83.

I en utspärning vid husets sydvästra hörn placerades ett rådhusvin (*Parthenocissus tricuspidata*) som fick klättra upp för att mjuka upp vinkeln. Under rådhusvinet växer idag bland annat murreva (*Cymbalaria muralis* 'Nana Alba') och Spansk klockhyacint (*Hyacinthoides hispanica*) (Figur 112-113).



Figur 113. Rund tegelkubb, t.h. krypande murreva (*Cymbalaria muralis* 'Nana Alba') och i krukans en blåklocka, sannolikt stjärnklocka (*Campanula poscharskyana* 'Werner Arends'). Foto: 080626.

Den västliga, smalare delen av terrassen är väl bevarad och de flesta av Ulla Molins planteringskärl finns kvar. Det ljusblå glasklotet, som Ulla Molin skaffade sig innan det blev en "modefluga" i trädgårdarna, ligger kvar på samma plats. Ulla Molin gjorde en urspärning i terrassens yta längst i norr. Här placerade hon enligt *Leva med trädgård* rundklippt buxbom (*Buxus sempervirens*), trädgårdstulpaner (*Tulipa gesneriana*), krollilja (*Lilium martagon*) och senblommande liljor. Tulpanerna var främst vita.<sup>163</sup> Framför och mellan skulle låga sedumarter (*Sedum* sp. & *Phedimus* sp.) och taklök (*Sempervivum tectorum*) sticka fram.<sup>164</sup> Även Skuggbräcka (*Saxifraga umbrosa*) passade på den skyddade terrassens mer skuggiga platser.<sup>165</sup>



Figur 114. Foto Eva Gustavsson april-maj 1998. Notera särskilt planteringskärnen, det blå glasklotet, de runda stenarna, fågelbadsfatet intill planteringskärnen samt buxbomens klippning.

<sup>163</sup> Andersson, G. 090217.

<sup>164</sup> Molin, 1986, s. 82.

<sup>165</sup> Molin, 1986, s. 72.





Figur 115. Den smala delen från NV april-maj 1998. Notera bl.a. tulpanbladen, samt att buxbomen sträcker sig ganska långt mot kanten. Foto: Eva Gustavsson.



Figur 116. Smala terrassdelen 2008. Till vänster bland annat de fyrkantiga odlingskärl som nämns i *Leva med trädgård*. I bakgrunden den nordliga utspärningen. Foto: 080626.



Figur 117. T.v. Buxbom (*Buxus sempervirens*), kaukasisk fetblad (*Phedimus spurius*), ormöga (*Omphalodes verna*). Längst ner till vänster även Stjärnklocka, sannolikt *Campanula poscharskyana* 'Werner Arends', som spridit sig från en tidigare placering en krukka, foto 080626. T.h. Närbild kaukasisk fetblad och stjärnklocka. Foto: 080625.



Den stora södra delen av terrassen avgränsades förr i öst av ett plank mot köks-trädgården, placerat på terrassens 40 cm höga stödmur. Idag avgränsas terrassen av en mur, troligen uppförd 2002 i samband med att växthuset togs bort och ”uterummet” byggdes.<sup>166</sup> Längs den södra sidan av terrassen, mot grannen, lät Ulla Molin bygga ett robust ekplank med tillräckligt stora springor så att vinden kunde sila igenom.



Figur 118. Foto Eva Gustavsson april-maj 1998. I bakgrunden planket mot köksträdgården och framför det Bambu (*Fargesia murielae*) och låg hasselört (*Asarum europaeum*). Till vänster bakom buxbomsklotet skymtar ursparningen för fikonet (*Ficus carica*).



Figur 119. Foto Eva Gustavsson april-maj 1998. Till vänster syns delvis vintergrön bambu. Mellan bambun och den figurklippta buxbomen till höger syns en låg, vintergrön lagerhägg (*Prunus laurocerasus*) som måste ha hållits efter genom beskärning.

<sup>166</sup> Nilén, 2004, s. 51.

Framför planken både i söder och i öster mot köksträdgården planterades rikligt med bambu, som växte snabbt och rasslade vilsamt i vinden. Ulla Molin valde bergsbambu (*Fargesia murielae*). Sorterna blommade och dog under 1990-talet och byttes 1996 mot nya sorter – *Fargesia murielae* 'Jumbo' och 'Hareskov' – som tagit sig bra.<sup>167</sup> Intill bambun satte Ulla Molin vintergrön lagerhägg (*Prunus laurocerasus*) som övergång och för att begränsa den starkväxande bambun.<sup>168</sup> I kanten sattes även vintergrön hasselört (*Asarum europaeum*) för att åstadkomma mjuk övergång. Varken lagerhägg eller hasselört fanns kvar 2008, men enstaka nya hasselörtsplantor sattes 2007.<sup>169</sup>



Figur 120. Intill söderväggen växer ett fikonträd (*Ficus carica*) som skulle behöva beskåras. Lampan av bumlingtyp är utvald av Ulla Molin. Foto: 080430.



Figur 121. Fikonet hade gott om fruktämnen 2008. På bilden till vänster syns även den mur som idag avgränsar terrassen mot köksträdgården. Notera särskilt den matta, gulare och grövre tegelytan intill muren, som lagts i samband med att den byggdes. Foto: 080820.

Vid husväggen mot söder gjordes en utsparring i tegelytan där ett fikon (*Ficus carica*) planterades. På sommaren placerade Ulla Molin här även ettårig, doftande vit blomstertobak (*Nicotiana glauca*).<sup>170</sup> Fikon mår bra av vinterskydd, och Ulla Molin hade en lite speciell metod. Hon gallrade bambun och använde topparna att sticka in mellan grenarna, och sedan flätade hon även grankvistar och annat klipp mellan dem.<sup>171</sup> Belysningen på terrassen tillhandahölls med hjälp av en väggglampa av Bumlingtyp, som fortfarande finns kvar. Samma sorts lampa finns även vid entrén.

Intill den nya muren lades en ny tegelyta som är gulbrun i färgen och har en betydligt mattare och grövre yta än den äldre. Direkt intill muren planterades även ett silverpärön (*Pyrus salicifolia*). Teglet skulle med fördel kunna bytas mot en typ som bättre harmonierar med den äldre ytan, vars stenar överlag är blankare och mer bruna till färgen.

<sup>167</sup> Listan sammanställd inför trädgårdsvisningen 1996.09.08.

<sup>168</sup> Molin, 1986, s. 79f.

<sup>169</sup> Ekman Ljungström, C. 080430.

<sup>170</sup> Molin, 1986, s. 81.

<sup>171</sup> Molin, 1986, s. 85.





Figur 122. Vid den nya muren sattes ett silverpäron (*Pyrus salicifolia*). Foto: 080626.



Figur 123. Längs terrassens sydsida växer bergsbambu (*Fargesia murielae*). Ytan under bambun var på Ulla Molins tid inte så kal (jämför Figur 118-119). Funkorna (*Hosta* sp.) har de nuvarande ägarna haft med sig, och de står i krukor. Foto: 080626.



Figur 124. I terrassens sydvästra hörn finns en trappa ner till trädgården. På båda sidor växer figurklippt buxbom. Till vänster skyddar buskage av *Weigela* och syren terrassen, till höger bland annat tätklippt körsbärsplommon (*Prunus* sp.). Foto: 080626.



Ulla Molin odlade gärna känsliga och lite exotiska växter på terrassen, och för detta krävdes ett gott mikroklimat, framförallt skydd för salta vindar från havet i väst. På sidorna om trappan mellan terrassen och trädgården finns därför täta buskage. I söder växer ännu en Weigela/Trädgårdspraktrtry (*Weigela x hybrida*) samt en vitblommig syren, gissningsvis den Ungerska syren (*Syringa josikaea* 'Holger') som nämns i listan 1996. Weigelan stod när Ulla Molin flyttade in på en annan plats, men flyttades hit.<sup>172</sup> Mellan 1996 och 2004 har även järnek (*Ilex* sp.) och Fläder (*Sambucus nigra*) tillkommit. Norr om trappan står ett bland annat ett stort tätt plommon (*Prunus* sp.) (se Del 4e).



Figur 125. T. h. trappan mellan terrassen och trädgården från V. Foto: 080430. T. v. en bild från nordöst, som visar buxbom, praktrtry (*Weigela* sp.) och ungersk syren (*Syringa josikaea*) troligen sorten 'Holger. Under buskarna växer murgröna. Foto: 080626.



Figur 126. Weigela (*Weigela* sp.). Foto: 080626.

Ulla Molin odlade gärna i kärl och skrev böcker också om odling på balkong och terrass. Krukorna var ett viktigt inslag inte minst på terrassen:

”Viktigt är det med krukorna och deras lite exotiska plantering, de krukor jag samlat under årens lopp och optimistiskt hoppats skulle komma i fabrikation till alla balkong- och terrassägares glädje”.<sup>173</sup>

Hon föredrog krukor och lådor av lermaterial, och menade att det fortfarande inte finns något material som kunde mäta sig med riktiga, stora lerkrukor:

”importerade stora lerkrukor som ingen här hemma riktigt har vågat sig på har gjort det lättare att ”möblera” en terrass. En kortvarig ljusglimt gav de kraftiga höganäskrukorna och en tid ljusnade det med eternit i ny design av Signe Persson-Melin.”<sup>174</sup>

Ulla Molin visade gärna hur de flesta växter faktiskt går att odla i kruk, även sådana man kanske inte skulle vänta sig, exempelvis en krusbärsbuske (*Ribe uva-crispa*), som hon visade i *Leva med trädgård*.<sup>175</sup> Samtidigt påpekar hon i samma bok, att även torgets vanligaste utplanteringsväxter ofta kan bli mycket fina, bara man passar dem med vatten och gödning så att de blir praktfulla och välmående. I listan från 1996 nämns tre växtslag i kruk på terrassen: Afrikas blå lilja/Agapanthus 'Holm' (*Agapanthus* 'Holm'), Silverhavre (*Helictotrichon sempervirens*) och Grönlilja (*Zigadenus elegans*). Silverhavre är ett flerårigt blåbladigt, prydnadsgräs, som blir ca 60 cm högt och trivs i full sol. Gräset som finns kvar är sannolikt detta. Grönlilja får små grönvita blommor, blir 30-40 cm hög och trivs i sol till halvsugga.

<sup>172</sup> Molin, 1986, s. 52.

<sup>173</sup> Molin, 1986, s. 80.

<sup>174</sup> Molin, 1986, s. 85.

<sup>175</sup> Molin, 1986, s. 86.

Första året sådde Ulla Molin prydnadsgräs i terrasslådorna, och andra året en blå blåklocka (*Campanula*), för att binda samman terrassen färgmässigt med de blå färgerna längre bort i trädgården.<sup>176</sup> I *Leva med trädgård* nämns ett antal växter i kruka på terrassen, bland annat hade hon ett myrträd (*Myrtus communis*) som förvarades i växthuset på vintern. Hon hade också ett litet klippt bonsaiträd i en kruka, en ädelcypress (*Chamaecyparis*), som syns på ett foto i boken. Vidare hade hon en lite ovanlig kinesisk syren, sannolikt sort av en parksyren (*Syringa × chinensis*), samt en ”Hebe” (*Hebenstretia* sp.) som hon kommenterar som en yvig halvbuske från Sydafrika.<sup>177</sup> En gissning är att det rör det sig om Stor gatört (*Hebenstretia comosa*) som är flerårig, men vanligen odlas som ettårig utplanteringsväxt i Sverige. Även torktålig vanlig taklök (*Sempervivum tectorum*) och buskpion (*Paeonia suffruticosa*) rekommenderades för krukodling, den sistnämnda med kommentaren att den nog behöver vintertäckas i en stor korg med isolerande tidningspapper.<sup>178</sup>

Något matnyttigt är också roligt att ha på terrassen, skrev Ulla Molin vidare i *Leva med trädgård*. I boken visar hon ett fat med den då ganska nya jordgubbssorten ’Rabunda’ (*Fragaria × ananassa* ’Rabunda’) som gav bär hela sommaren. Den skickade ut gott om revor, som hon fångade in och satte ner i små krukor bredvid den stora.

Blommor ville hon också gärna ha i krukor, och hon skrev bland annat i *Leva med trädgård* ingen sommar utan doftande Heliotrop (*Heliotropium arborescens*). Heliotropen får lila blommor, den är en halvbuske men odlas ofta som ettåring i Sverige eftersom den inte klarar vintern ute. Men har man någonstans att övervintra den kan den leva i många år och bli stor och frodig.

---

<sup>176</sup> Molin, 1986, s. 56.

<sup>177</sup> Molin, 1986, s. 86.

<sup>178</sup> Molin, 1986, s. 86.

Fikon	<i>Ficus carica</i> (art-/sortnamn saknas)	Listad 1996: fikon & fikon sterilt <i>Ficus carica</i> . Kvar 2008.
Bergbambu	<i>Fargesia murielae</i> , blommade, ersatt 1996 med sorter 'Jumbo', 'Hareskov'	Listad 1996: bambu <i>Sinarundinaria murielae</i> . Blommat 95, 96, 07, ersatt 1996 med <i>Fargesia murielae</i> 'jumbo' och 'hareskov'. Kvar 2008.
Kinesisk kärleksört	<i>Hylotelephium spectabile</i>	Listad 1996: kinesisk kärleksört <i>Sedum spectabile</i> . Ej not. 2008.
Murreva	<i>Cymbalaria muralis</i> 'Nana Alba'	Listad 1996: murreva <i>Cymbalaria muralis</i> 'nana alba' ( <i>Linaria cymbalaria</i> ). Kvar 2008.
Kaukasisk fetblad	<i>Phedimus spurius</i>	Listad 1996: kaukasiskt fetblad <i>Sedum spurium</i> . Kvar 2008.
Taklök	<i>Sempervivum tectorum</i>	<i>Leva med trädgård</i> , ej kvar 2008.
Hasselört	<i>Asarum europaeum</i>	Listad 1996, nysatt 2007.
Myskmadra	<i>Galium odoratum</i>	Listad 1996: <i>Asperula odoratum</i> ( <i>Galium odoratum</i> ). Noterad i annan del av trädgården 2008.
Krollilja, vit	<i>Lilium martagon</i> 'Alba'	<i>Leva m. trädg.</i> annan del 2008.
Rådhusvin	<i>Parthenocissus tricuspidata</i>	Listad 1996, kvar 2008.
Buxbom	<i>Buxus sempervirens</i>	<i>Leva med trädgård</i> , kvar 2008.
Trädgårdstulpan	<i>Tulipa gesneriana</i>	<i>Leva med trädgård</i> , främst vita <sup>179</sup>
Stjärnklocka	<i>Campanula poscharskyana</i> 'Werner Arends'	<i>Leva med trädgård</i> (som krukodlad), Listad 1996: stjärnklocka <i>Campanula poscharskyana</i> 'Werner Arends'. Kvar 2008.
Vit syrén	<i>Syringa josikaea</i> 'Holger'	Listad 1996, kvar 2008.
Prakttry	<i>Weigela x hybrida</i>	Listad 1996: prakttry <i>Whegelia hybrida</i> . Kvar 2008.
Spansk klockhyacint	<i>Hyacinthoides hispanica</i>	Not. 2008, 1996 listad vid lusthuset: klockhyacint <i>Scilla campanulata</i> .
Skuggbräcka	<i>Saxifraga umbrosa</i>	<i>Leva med trädgård</i> , ej not. 2008.
Fläder	<i>Sambucus nigra</i>	Ej 1996, Nilén 2005 s.44. Kvar 2008.
Järnek	<i>Ilex</i> sp.	Ej 1996, Nilén 2005 s.44. Kvar 2008
<b>Arrangerat i kruka:</b>		
Silverhavre	<i>Helictotrichon sempervirens</i>	Listad 1996: gräset i krukorna silverhavre <i>Helictotrichon semp.</i> ( <i>Avena semp.</i> ). I rektangulära kärlen 2008.
Afrikas blå lilja	<i>Agapanthus</i> 'Holm'	Lista 1996: Afrikas blå lilja i kruka <i>Agapanthus praecox orientalis</i> 'Holm'. Trol. kvar 2008 (Fig. 106)
Grönlilja	<i>Zigadenus elegans</i>	Listad 1996: <i>Zigadenus elegans</i> . Ej not. 2008.
Myrten	<i>Myrtus communis</i>	Nämnd i <i>Leva med trädgård</i> (1986).
Ädelcypress	<i>Chamaecyparis</i> sp. (bonsai-klippt)	Nämnd i <i>Leva med trädgård</i> (1986).
"Kinesisk" syrén	<i>Syringa</i> sp. Trol. <i>S. x chinensis</i>	Nämnd i <i>Leva med trädgård</i> (1986).
Hebe (Gatört)	<i>Hebenstretia</i> sp.	Nämnd i <i>Leva med trädgård</i> (1986).
Heliotrop	<i>Heliotropium arborescens</i>	Nämnd i <i>Leva med trädgård</i> (1986).
Jordgubbar	<i>Fragaria x ananassa</i> 'Rabunda'	Nämnd i <i>Leva med trädgård</i> (1986).
Krusbär	<i>Ribes uva-crispa</i>	Nämnd i <i>Leva med trädgård</i> (1986).

**Tabell 9. Växter Del 8 – Terrassen.** Utgångspunkt för tabellen är *Leva med Trädgård*, en bevarad sammanställning inför trädgårdsvisning 1996.09.08. samt Niléns inventering 2004. Dessa har i sin tur jämförts och kompletterats med det växtmaterial som dokumenterades vid inventeringen växtsäsongen 2008.

## DEL 8 – MÅLSÄTTNING OCH ÅTGÄRDER

Terrassen med sina väl bevarade detaljer – inklusive till exempel glaspartierna till rummet som går att dra åt sidan – är tillsammans med den centrala ”scenen” vid fågelbadet en av trädgårdens viktigaste delar.

Terrassens tegelytor, stödmurar och allmänna uppbyggnad behöver ses över och restaureras. Vid anläggningen gömde diverse skräp under ytan, något som idag orsakat sättning och ojämnheter. Inför restaureringen av terrassen bör en speciell plan tas fram, av en lämplig landskapsingenjör eller motsvarande, som har specialkunskap när det gäller trädgårdsrestaurering och terrasser från 1900-talets andra hälft. Det är av stor vikt att samtliga stenar, plattor och andra detaljer kommer tillbaka på exakt samma plats, eftersom ytornas levande

<sup>179</sup> Andersson, G. 090217.



helhetsintryck är viktigt, och skapandet av sådana ytor var ett av Ulla Molins signum. Det är också viktigt att man finner en entreprenör som är införstådd med de speciella förhållandena, och beredd att utföra arbetet på ett varsamt, hantverksmässigt och historiskt korrekt sätt. Restaureringen av terrassen är sannolikt den mest kostsamma åtgärd som behöver göras i Ulla Molins trädgård, men detta är också en mycket betydelsefull trädgårdsdel. Hela arbetet bör naturligtvis också dokumenteras noggrant.

Närmast den nya muren i öst har ytan kompletterats med ett tegel som har en gulaktig färg, och en mattare och grövre yta än teglet på övriga delar av terrassen. I samband med restaureringen skulle detta med fördel kunna bytas mot en typ som bättre harmonierar med de äldre ytorna, vilka överlag är blankare och brunare, så som Höganästegel brukar vara.

Det är möjligt att det inte fanns ett bättre tegel att få tag i 2002, men det finns idag. I Göteborgs trädgårdsförening utställdes till exempel 2008 en trädgård ritad av den danska landskapsarkitekten Jane Schul, som hade gångar i ett tegel som skulle passat betydligt bättre (Figur 127). Man bör också rådgöra med Signe Persson-Melin som fortfarande är verksam designer.<sup>180</sup> Att leta på återvinningsanläggningar för byggmaterial efter Höganäs-tegel kan vara ytterligare en möjlighet.



Figur 127. Trädgård ritad av den danska landskapsarkitekten Jane Schul i Göteborgs trädgårds-förening 2008. Detta tegel skulle smälta in bättre vid muren än det gula matta. Foto: 080927.

Planket bakom bambun skall vara av ek, eller åtminstone tryckimpregnerat virke, och skall vara i god kondition, men bör ses över. Ritningar till plank finns också i *Leva med trädgård*.

Samtliga utsparningar med planteringar på terrassen behöver jordförbättring, så att jorden blir mer mullrik, näringsrik och lucker. Växtmaterialet bör tas om hand, och vid behov förökas. Bergbambun (*Fargesia murielae* 'Jumbo' och 'Hareskov') är inte skötselkrävande och relativt torktålig, men även den behöver gallras på gamla stammar ibland. Ulla Molin lät själv gärna en del nedfallna blad ligga längst in som marktäckning.<sup>181</sup> Jorden under bambun, framförallt framför den vid kanten mot stelnägningen, bör inte vara kal.

De växter som har vuxit på terrassen men försvunnit skulle kunna återplanteras, efter noggrant övervägande så att art och sort blir rätt. Ett exempel är hasselört (*Asarum europaeum*) som tidigare bildade en mjuk grön övergång mellan tegelyta och bambuplantering (Fig. 118-119). Om bambun har utvecklat tät rotfilt som gör att inget annat trivs, bör man pröva att lägga en markduk och fylla upp med planteringsjord där man sedan kan sätta ny hasselört (*Asarum europaeum*). Ett alternativ skulle vara att konstruera ett nedgrävt långsmalt planteringskär i kanten för hasselört, som kan bevattnas på samma sätt som terrassens övriga krukor.

En liten lagerhägg (*Prunus laurocerasus*) som hålls lagom stor genom beskärning, motsvarande den på Figur 119, skulle också kunna planteras på nytt på samma plats.

<sup>180</sup> Signe Persson-Melin, 090224.

<sup>181</sup> Molin, 1986, s. 29.

Fikonet (*Ficus carica*) är i behov av beskärning. Råd om hur detta bör göras bör sökas hos arborist eller person med motsvarande kompetens. Fikonet kan också behöva visst vinterskydd. Här kan man med fördel låta sig inspireras av Ulla Molins egna metoder (se sidan 86). Ulla Molin hade också vit ettårig blomstertobak (*Nicotiana glauca*) i fikonets utsparning, något man gärna kan ta efter.

I den nordliga utsparningen på terrassens smala del växer bland annat buxbom (*Buxus sempervirens*) och kaukasiskt fetblad (*Phedimus spurius*). Det ormöga (*Omphalodes verna*) som idag växer här, har sannolikt spritt sig hit själv efter Ulla Molins tid och bör flyttas bort. Ett mål bör också vara att göra själva utsparningen frodig, men inte låta växligheten spilla alltför långt ut på tegelytan. Ulla Molin var noga med formerna och höll efter sina växter med sax.

Tillsammans med det kaukasiska fetbladet växer stjärnklocka, troligen *Campanula poscharskyana* 'Werner Arends' som rymt från en tidigare plantering i kruka. Man kan överväga att åter odla den i kruka. Intill planteringskärnen på den smala västra delen ligger en samling runda strandstenar, som dekor. Dessa har legat på samma plats sedan Ulla Molins tid. Däremot var de då inte så genomvuxna med krypande växter, och bör rensas fram (jfr Figur 114 & 116).

Buskagen vid sidorna av trappan i väst är mycket viktiga inte minst för terrassens mikroklimat. Speciellt viktiga är de som Ulla Molin själv planterat – buxbom (*Buxus sempervirens*), *Weigela* och syren i söder och plommon i norr. De behöver jordförbättring och förnyring genom beskärning. Buxbomen behöver bli frodigare, vilket kräver regel-bunden formbeskärning. För form och storlek bör äldre bildmaterial studeras och personer med kunskap om hur trädgården sköttes och såg ut på Ulla Molins tid tillfrågas. Fläder (*Sambucus nigra*) och järnek (*Ilex* sp.) är däremot relativt sentida tillskott (1996-2004) som vid behov kan tas bort.

Vad gäller muren mot köksträdgården är den inte något som stämmer överens med Ulla Molins stil, och intrycket av den bör döljas och mildras så långt det går. Man bör överväga om den skulle smälta bättre samman med Ulla Molins stil och utformning av terrassen om den putsas i en annan färg, förslagsvis vitt i samma färg som husfasaderna. Intrycket av muren kan och bör också mildras genom växtlighet.

Silverpärnet (*Pyrus salicifolia*) framför muren är ett nytillskott på terrassen, men passar in. Detta är dock ett träd som med tiden blir ganska stort, så det måste om det skall stå kvar hållas efter genom beskärning. En i många avseenden bättre lösning är att plantera det i kruka och forma det med hård beskärning. Detta skulle hindra plantan att bli för stor och rötterna skulle ej kunna förstöra terrassen. Man skulle också kunna placera någon av de andra växter Ulla Molin valde till terrassen i utsparningen vid muren, eller ta bort den helt och istället placera krukor framför, förslagsvis något eller några av de träd som Ulla Molin hade i krukor på terrassen. Ulla Molin hade exempelvis myrten (*Myrtus communis*) i kruka som dock behövde lyftas in varje vinter. Att låta planteringen med bambu och hasselört fortsätta framför muren är också en god idé.

Många av Ulla Molins dekordetaljer på terrassen, som planteringskärl, snäckor, runda strandstenar och det blå glasklotet, finns kvar på i stort samma plats. Även vägglampan är en viktig detalj som man bör underhålla och vårda. Dessa detaljer är viktiga, och bör tas om hand och bevaras på sina platser på bästa sätt. Går kärl sönder bör man ersätta dem med kopior, så nära originalet i stil som möjligt. Ulla Molin hade fler växter i kärl på terrassen än vad som finns idag och ytterligare några krukor skulle kunna läggas till, men i så fall måste de vara i de stilar som Ulla Molin valde och med noggrant valda växter (se vidare nedan). För att få mer information bör man studera Ulla Molins böcker, men man bör även rådfråga exempelvis Signe Persson-Melin.

Planteringskärl i keramik var något Ulla Molin tyckte om och hon skrev mycket om odling i kruka på terrass och balkong, böcker och artiklar som bör studeras närmare för att man skall kunna få dessa detaljer så autentiska som möjligt. Ulla Molin skrev bland annat i *Leva med trädgård* att det blir ingen sommar utan doftande Heliotrop (*Heliotropium arborescens*). Ett annat roligt exempel är det stora kärlet med jordgubbssorten 'Rabunda' (*Fragaria × ananassa* 'Rabunda') som Ulla Molin hade, där de små revorna fångades i små krukor runt den stora.

De krukodlade funkior (*Hosta* sp.) som de nya ägarna haft med sig passar relativt bra där de står och fyller i med en grön övergång mellan bambu och terrasstegel. Allmänt bör man dock vara ytterst restriktiv med att tillföra någon typ av plantering, detalj eller växt i trädgården som inte fanns, och såg ut just så, under Ulla Molins tid.

## DEL 9 – CARPORTEN

### Beskrivning

#### **9 a – Inkörsytan**

I trädgårdens sydvästra hörn finns inkörsvägen till garaget. Den är belagd med grovt grus, och kantas i söder av en klippt oxelhäck. I kanten av häcken finns en smal marktäckande plantering, bestående av framförallt revande smultron (*Fragaria vesca*) samt, närmare garaget, ormöga (*Omphalodes verna*). Infarten kantas på båda sidor av relativt smala, kantställda betongstenar. I dess norra sida finns en halvcirkelformat intag som idag rymmer cykelställ (Figur 130).



Figur 128. Carportens infart från sydväst. I bakgrunden syns carportens bambuport och till vänster de sydligaste träden i plommonlunden. Foto: 080625.



Figur 129. Inkörsytan är belagd med grovt grus och kantas med betongsten. I kanten av plommonlunden växer kaukasiskt fetblad (*Phedimus spurius*) ut i gruset. Foto: 080820.





Figur 130. I den södra kanten av ytan finns ett intag som idag rymmer cykelställ. Foto: 080820.

### 9b – Området mellan inkörsytan och "scenen"

Mellan "scenen" och inkörsytan växer huvudsakligen klippta klot av idegran (*Taxus baccata*) samt storvuxna rosor (se även Figur 43, 46, 50 & 60). Rosor kantar även inkörsytans norra sida mot plommonlundan. Närmast grunden står ett par exemplar av japansk klätterros (*Rosa multiflora*).<sup>182</sup> Detta är en ros med kraftigt, tätt växtsätt och bågböjda grenar. Om den får stöd kan den som klätterros växa upp till 6 m. Den får klasar med mängder av ganska små, enkla vita blommor från mitten av juni till andra hälften av juli. Nyponen är ärtstora, orangeröda och sitter också i klasar, som lätt kan tas in och torkas för att användas i dekorationer. Den är skuggtålig, anspråkslös och lättodlad. Den passar i friväxande häckar, buskage och läplanteringar, och den är bra skydd för småfåglar.<sup>183</sup>



Figur 131. Överst t.h. japansk klätterros (*Rosa multiflora*). Foto 080625. Nederst t.h. turkisk gulros (*Rosa foetida* 'Austrian Yellow'). T.v. under den turkiska gulrosen syns bland annat några precis överblommade mörkrosa tulpaner, samt idegran (*Taxus baccata*) och blad av kaukasisk förgätmigej (*Brunnera macrophylla*). Foto: Christina Ekman Ljungström 080524.

<sup>182</sup> Henrik Morin, 080925.

<sup>183</sup> Gustavsson, 1998, s. 312f.

Öster om de japanska klätterrosorna växer en stor turkisk gulros (*Rosa foetida* 'Austrian Yellow'). Detta är en mycket gammal ros, som omnämns i skriftliga källor redan på 1100-talet. Den kom till Europa via Wien på 1500-talet, därav namnet 'Austrian Yellow'. Den blir ungefär 2 m hög, har långa bågböjda grenar och vanligen ett ganska glest växtsätt. Den får enkla, mörkgula blommor från mitten av juni till början av juli, som sitter ensamma på korta sidokott. Nyponen är runda, mörkröda och blir ca 1,5 cm i diameter. Turkisk gulros trivs bäst i varm, torr och mager jord och skall helst beskäras så lite som möjligt, när den väl etablerat sig.<sup>184</sup>



Figur 132. Knopp och blomma av buskrosen 'Frühlingsduft' (*Rosa Pimpinellifolia*-gruppen 'Frühlingsduft'). Knoppen är gulaprikos, blomman ljusgul och rosa. Bladen är gröna, matta till något glänsande och något läderartade. Foto: 080625.

Mellan "scenen" och inkörsytan, öst-nordöst om den turkiska gulrosen, växer i huvudsak två typer av buskformiga rosor (se även Figur 43, 46, 50 & 60). Den ena är den gulrosablommade 'Frühlingsduft' (*Rosa Pimpinellifolia*-Gr. 'Frühlingsduft') som Ulla Molin uppskattade (Figur 132). Detta är en elegant, härdig och skuggtålig buskros som blir ca 2,5 m hög och bred, med kraftigt, tätt växtsätt. Den blommar från början av juni till början av juli och återkommer ofta, men inte varje år, med enstaka blommor igen på hösten. Blommorna sitter ensamma eller i fåblommiga klasar på korta sidokott. De är skålförmiga, fyllda till tätt fyllda, och blir ca 10 cm i diameter. Knoppen är spetsig och ofta guldgul med rosa stänk. Blommorna är ljusgula med kraftiga inslag av mörkrosa eller aprikos, färgens intensitet beror mycket på vädret.<sup>185</sup>

Den andra buskrosen är en enkel rosa ros, som blommar en gång per säsong. Den är av en typ som ursprungligen kan vara spontant hitkommen som vildskott på en sortros. Det är möjligt att den planterats medvetet, men den nämns inte skriftligt i någon bok eller lista. (Figur 133). Kanske skall den därför tas bort.

Närmast carporten växer klätterrosen 'New Dawn' (*Rosa Wichuraiana*-gruppen 'New Dawn') som har skålförmiga rosa blommor. En spaljé av bambu förbinder rosorna med carporten. Här blandas i augusti enstaka rosor med små vita blommor av skogsklematis (*Clematis vitalba*) på ett effektfullt sätt (Figur 134).



Figur 133. Okänd, enkel rosa-blommade ros som blommar en gång per år. Möjligen ursprungligen vildskott av den sort någon av de andra ympats på. Foto: 080625.

Klätterrosen 'New Dawn' blommar rikligt från slutet av juni till slutet av juli och får sedan enstaka blommor till långt in på hösten. Blommorna är ljusrosa till silveraktigt rosa och bleknar med åldern till nästan vitt. De är luftigt skålförmade, och kronbladens kant rullar sig gärna lite bakåt. 'New Dawn' är mycket härdig och skuggtålig, med kraftigt tätt växtsätt och högt bågböjda grenar. Med stöd blir den ofta ca 4 m. Årskotten kan ofta bli mer än 2 m långa.<sup>186</sup>

<sup>184</sup> Gustavsson, 1998, s. 62.

<sup>185</sup> Gustavsson, 1998, s. 77f.

<sup>186</sup> Gustavsson, 1998, s. 403f.





Figur 134. Buskrosor mellan "scenen" och carportens infart, i behov av förnyringsbeskärning och jordförbättring. Foto: 080625.



Figur 135. Porten till carporten och spaljén till vänster är tillverkade i bambu. Till vänster klot av idegran (*Taxus baccata*) och klättersosen 'New Dawn' (*Rosa Wichuraiana*-Gruppen 'New Dawn'). På taket till carporten skogsklematis (*Clematis vitalba*). Foto: 080820.



Figur 136. Till vänster klättersosen 'New Dawn' (*Rosa Wichuraiana*-gruppen 'New Dawn'). Blommorna är ljusrosa till silveraktigt rosa med något bakåtrullande kronblad. Bladen är mörkgröna, glänsande och läderartade. Foto: Christina Ekman Ljungström 080606. Till höger Skogsklematis (*Clematis vitalba*). Foto: 080820.



### 9 c – carportens norrsida

Mellan carportens norrvägg och stigen mellan terrassen och inkörsytan växer längst bort mot hörnet skogsklematis (*Clematis vitalba*) och kring dess fötter röd sockblomma (*Epimedium x rubrum*). Stigen runt hörnet kantas på utsidan av brun keramisk kantsten.



Figur 137. Foto Eva Gustavsson 1992. *Taxus*-kloten är stora och tätklippta. Vinterjasminen (*Jasminum nudiflorum*) har ännu inte kommit på plats men skogsklematisen (*Clematis vitalba*) växer frodigt. Notera även de krypande marktäckarna som bildar övergång i gångkanterna.

Ungefär mitt på väggen mot norr växer en spaljerad vinterjasmin (*Jasminum nudiflorum*) och under den täcks marken av mossa och murreva (*Cymbalaria muralis*) samt gles stenläggning, bestående av en keramisk sten med ett stort hål i mitten och små runda strandstenar. Vinterjasmin (*Jasminum nudiflorum*) är en klättrande, lövfällande buske från Kina med långa bågböjda grenar, ovala mörkgröna blad och gröna grenar. Den kan bli 2-3 m hög och blommar med klargula blommor under milda vintrar från november till mars. Den är hårdig endast till zon 1-2 och behöver en skyddad växtplats, och regelbunden beskärning för att hålla sig på plats.<sup>187</sup>



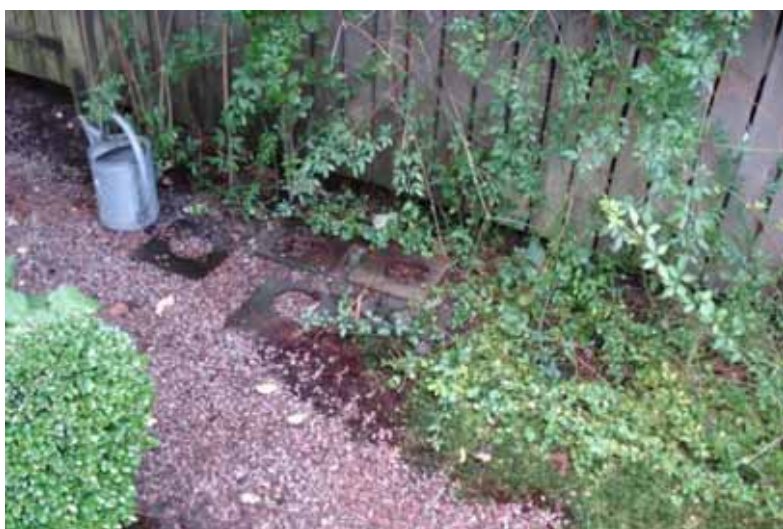
Figur 138. T.v. Vinterjasmin (*Jasminum nudiflorum*) foto 080820. T.h. skogsklematis (*Clematis vitalba*) med marktäckning av röd sockblomma (*Epimedium x rubrum*). På motsatt sida kantas gången i hörnet av en brun keramisk kantsten. Foto: 080625.

<sup>187</sup> Cheers, 2003, s. 489.





Figur 139. Carportens norrsida från terrasstrappan. Till vänster syns dörren till "trädgårds-garderoben" och längre bort spaljerad Vinterjasmin (*Jasminum nudiflorum*). Foto: 080820.



Figur 140. Under Vinterjasminen (*Jasminum nudiflorum*) täcks ytan av plattor med ett hål, små runda strandstenar, mossor och murreva (*Cymbalaria muralis*). Foto: 080820.

### **9 d – Arbetsplatsen mellan carport och terrass**

Ulla Molin rekommenderade alla en ”trädgårdsgarderob” för bra förvaring av gödning, redskap och medel, under tak och i samma plan som trädgården. Själv hade hon en i anslutning till carporten som var stor nog att även ha plats för trädgårdsmöbler.<sup>188</sup> Dörren till den finns öster om Vinterjasminen (*Jasminum nudiflorum*). I direkt anslutning till ”trädgårdsgarderoben” finns direkt öster om carporten en bekväm arbetsplats med bord där man kan stå och arbeta med omplantering etc. (Figur 141).



Figur 141. Arbetsplatsen direkt öster om carporten. Foto:0 80625.

---

<sup>188</sup> Molin, 1986, s.92



Oxel (klippt häck) revande smultron Ormöga Kaukasisk förgätmigej Kaukasiskt fetblad Idegran (formklippt)	<i>Sorbus intermedia</i> <i>Fragaria vesca</i> <i>Omphalodes verna</i> <i>Brunnera macrophylla</i> <i>Phedimus spurius</i> <i>Taxus baccata</i>	Fanns då Molin flyttade in, kvar 2008. Bl.a. marktäckn. S om inkörsyta 2008. Not. 2008, bl.a. S om inkörsyta. Noterad 2008. Listad 1996 i annan del. Inkörsytans N kant 2008. Mellan carportsinfarten och "scenen", se bl.a. <i>Leva med Trädgård</i> , kvar 2008. Under rosorna 2008. Listad 1996, kvar 2008. (i <i>Leva m. trädg.</i> kallad Sippranka).
Kaukasisk förgätmigej skogsklematis	<i>Brunnera macrophylla</i> <i>Clematis vitalba</i>	Listad 1996: vildros <i>Rosa multiflora</i> , i plommonlund. Kvar 2008. Noterad 2008. Sannol. betydligt äldre. Listad 1996: ros Frühlingsduft. Kvar 2008.
Japansk klätterros	<i>Rosa multiflora</i>	Listad 1996: vildros <i>Rosa multiflora</i> , i plommonlund. Kvar 2008. Noterad 2008. Sannol. betydligt äldre. Listad 1996: ros Frühlingsduft. Kvar 2008.
Turkisk gulros Buskros 'Frühlingsduft'	<i>Rosa foetida</i> 'Austrian Yellow' <i>Rosa Pimpinellifolia</i> -Gr. 'Frühlingsduft'	Noterad 2008. Listad 1996: ros New down. Kvar 2008.
Buskros Klätterros 'New Dawn'	<i>Rosa</i> sp. <i>Rosa Wichuraiana</i> -Gr. 'New Dawn'	Noterad 2008. Listad 1996: ros New down. Kvar 2008.
Vinterjasmin Taklök Läkeskäggbuske Mose brinnande buske, vit Stjärnklocka 'Stella'	<i>Jasminum nudiflorum</i> <i>Sempervivum tectorum</i> <i>Caryopteris incana</i> <i>Dictamnus albus</i> 'Albiflorus'	Listad 1996. Kvar 2008. Listad 1996. Ej not. 2008. Listad 1996. Ej not. 2008. Listad 1996: mose brinnande buske vit <i>Dictamnus albus</i> . Ej not. 2008. Listad 1996: stjärnklocka <i>Campanula</i> <i>porscharskyana stella</i> . Sannol. kvar 2008
Gillenia Silververonika	<i>Gillenia trifoliata</i> <i>Veronica spicata</i> ssp. <i>incana</i>	Listad 1996: <i>Gillenia trifoliata</i> . Ej not. 2008 Listad 1996: axveronica <i>Veronica incana</i> . Ej not. 2008.
Kinesisk kärleksört	<i>Hylotelephium spectabile</i>	Listad 1996: kinesisk kärleksört <i>Sedum</i> <i>spectabile</i> . Ej not. 2008.

**Tabell 10. Växter Del 9 – Carporten.** Utgångspunkt för tabellen är *Leva med Trädgård*, en bevarad sammanställning inför trädgårdsvisning 1996.09.08. samt Niléns inventering 2004. Dessa har i sin tur jämförts och kompletterats med det växtmaterial som dokumenterades vid inventeringen växtsäsongen 2008.

## DEL 9 – MÅLSÄTTNING OCH ÅTGÄRDER

Carporten bör underhållas och vårdas på ett varsamt sätt. Delar, som ruttna brädor, ersätts med likadana så att dess yttre utseende bevaras i så ursprungligt skick som möjligt. Även "trädgårdsgarderoben" är en typisk Ulla Molin-detalj som bör bevaras i gott skick, och användas som det var tänkt. Carportens bambuport och spaljén av bambu bör underhållas med syftet att bevaras, men vid behov skulle exakta kopior kunna tillverkas som kan ersätta dem. Inkörsvägens grusyta behöver hållas välskött och ogräsfri genom skyffling vid behov.

Vinterjasmin (*Jasminum nudiflorum*) är hårdig till zon 1-2. Den behöver en skyddad växtplats och trivs på spaljé, men klättrar inte själv utan måste bindas upp. Den tycker om normal mullrik jord. Den sandiga jorden bör förbättras genom tillförsel av mullämnen och kompostjord. Beskrining görs efter blomningen, genom gallring av gamla grenar. Skotten som blommat kan även kortas in till närmaste skott som växer i den riktning man vill, så att den breder ut sig åt "rätt" håll.

Skogsklematis (*Clematis vitalba*) är hårdig, snabbväxande och förekommer till och med förvildad. Eftersom den blommar på både fjolårsskott och årsskott beskärs den en gång per år på våren, ända ner till 20-50 cm från marken. Nya rankor växer snabbt fram som får blommor redan samma sommar. Det är viktigt att den inte blir för omfattande i storlek och tillåts förstöra byggnaden. Under Ulla Molins tid verkar den t.ex. inte ha fått växa upp på taket. Framförallt är det viktigt att den inte får utveckla kraftiga stammar, utan att dessa skärs ner innan de hinner bli för tjocka. Den klarar de flesta jordar men trivs i kalkhaltig relativt näringsrik och mullrik jord.

Kloten av idegran (*Taxus baccata*) bör klippas regelbundet, och deras storlek, antal och placering bör vara detsamma som under Ulla Molins livstid (se även Figur 43, 46, 50 & 60). Idegran kan förökas genom halvförvedade sticklingar med klack. Förökar man själv behöver man inte oroa sig för att få plantor med annat växtsätt eller annan färgnyans än de ursprungliga, vilket är en stor fördel.

Samtliga rosor behöver vård i form av föryngringsbeskärning, förslagsvis i samband med besiktning och gallring av plommonlund. Föryngringsbeskärningen bör ske varsamt. Att i början anlita någon lämplig person, kunnig när det gäller beskärning av äldre rosor skulle vara bra. Denna person bör också kunna lära ut hur rosorna skall skötas och underhållas framöver, med målet att de skall få ett långt och friskt liv.

Japansk klätterros (*Rosa multiflora*) är anspråkslös och klarar mager jord. Turkisk gulros (*Rosa foetida* 'Austrian Yellow') och pimpinellrosen 'Frühlingsduft' (*Rosa Pimpinellifolia*-Gr. 'Frühlingsduft') är också lättodlade, men behöver medelgod till god jord, och helst en solbelyst växtplats. Den bör gödslas årligen, och vattnas under mycket långa torrperioder.<sup>189</sup> Klätterrosen 'New Dawn' (*Rosa Wichuraiana*-Gr. 'New Dawn') behöver mycket näring, helst naturgödsel. Används konstgödsel skall den fördelas på tre till fyra tillfällen under vår och försommar. Vid långvarig torka behöver den vattning.<sup>190</sup>

Jordförbättring kring rosorna främjar också de marktäckande växterna och lökväxterna som finns under rosorna vilket skulle vara mycket bra. Planteringen behöver bli frodigare. Man bör överväga att ta bort den enkla, okända rosen (Figur 133) för att istället låta de intillväxande rossorterna breda ut sig mer. Mer råd från Ulla Molin när det gäller rosskötsel finns till exempel i *Leva med trädgård* (1986) s. 104-105.

Ett antal växter i listan från trädgårdsvisningen 1996, vilka nämns som växande vid carporten, kunde inte hittas under inventeringen 2008; läkeskäggbuske (*Caryopteris incana*), vitblommande mose brinnande buske (*Dicamnus albus* 'Albiflorus'), gillenia (*Gillenia trifoliata*), kinesisk kärleksört (*Hylotelephium spectabile*), taklök (*Sempervivum tectorum*) och stjärnklocka 'Stella' (*Campanula porscharskyana* 'Stella'). Läkeskäggbuske är en mjukstammig, marktäckande buske för skyddade lägen. Den är inte speciellt härdig och odlas i Sverige vanligen som en perenn. Bladen är mjukt gråakiga med naggsågad kant och blommorna blå.<sup>191</sup> Mose brinnande buske är en perenn ört som blir upp till 90 cm hög.<sup>192</sup> Gillenia (*Gillenia trifoliata*) är en perenn ört som kan bli upp till 1,2 m hög, har röda stjälkar och bronsgröna blad.<sup>193</sup> Möjligen kan det med jordförbättring och rensning visa sig att någon av de saknade perennerna trots allt finns kvar.

Eventuell återplantering av växter bör här liksom på andra platser i trädgården ske först efter noggranna studier och överväganden, så att placering, art och sort blir rätt. När det gäller trädgårdsdel 9 råder överlag brist på information. Mycket lite äldre foto-dokumentation, av det slag som har hittats för andra delar av trädgården, har hittills framkommit och sökandet bör fortsätta. Speciellt viktigt är mer detaljer när det gäller växligheten kring carportens infart – framförallt mellan infarten och "scenen". Förhoppningsvis går det att finna mer uppgifter om detta, genom att dels söka efter fler fotografier som visar denna trädgårdsdel, dels så snart som möjligt dokumentera mer av den kunskap som ännu finns hos personer som minns hur trädgården sköttes och såg ut på Ulla Molins tid.

---

<sup>189</sup> Gustavsson, 1998, s. 75.

<sup>190</sup> Gustavsson, 1998, s. 393.

<sup>191</sup> Cheers, 2003, s. 193.

<sup>192</sup> Cheers, 2003, s. 305.

<sup>193</sup> Cheers, 2003, s. 404.

## Referenser

### Litteratur

- Blennow, Anna-Maria (1998). *Ulla Molin - trädgårdsarkitekt: ett porträtt*. T & M, Lund.
- Cheers, Gordon (red.) (2003). *Botanica: illustrerat botaniskt lexikon med över 10000 trädgårdsväxter inklusive odlingsråd*. Könemann, Köln.
- Gaunt, Louise & Nordström, Maria (1982). Ulla Molin och hem i Sverige. *Arkitektur*. 1982:6, s. 33-35.
- Gustavsson, Eva (2001). *Trädgårdsideal och kunskapssyn: en studie av meningens uttryck med exempel från Gösta Reuterswärd och Ulla Molins skapande handling*. Agraria vol. 262. Diss. Alnarp, Sveriges lantbruksuniversitet, Alnarp.
- Gustavsson, Eva (2001b). Estetiska trädgårdsideal under tidigt 1900-tal, exemplifierade genom uppfattningar hos Gösta Reuterswärd och Ulla Molin. *Park & trädgård i kulturarvetsperspektiv*. Red. Ingrid Holmberg, Sveriges Lantbruksuniversitet, s. 31-41.
- Gustavsson, Lars-Åke (1998). *Rosor för nordiska trädgårdar*. Del 1. Natur och kultur, Stockholm.
- Lundahl, Gunilla (1992). Ulla Molin. *Kvinnor som banade väg – porträtt av arkitekter*. Red. Gunilla Lundahl, Statens råd för byggnadsforskning, Stockholm, s. 94-99.
- Molin, Ulla (1942). *Trädgårdsrecept*. Wahlström & Widstrand, Stockholm.
- Molin, Ulla (1986). *Leva med trädgård*. Wiken förlag, Höganäs.
- Molin, Ulla (1989). *Kullabygd: Kullens hembygdsförenings årsskrift*, Kullens hembygdsförening, Nyhamnsläge, s. 9.
- Molin, Ulla & Gustavsson, Eva (red.) (1998). *Litteratur i Ulla Molins bibliotek avseende trädgård, landskap, arkitektur och konst: en registrering genomförd i mars 1998 av Institutionen för landskapsplanering*, Sveriges Lantbruksuniversitet, Alnarp.
- Månsson, Lena & Johanson, Bertil K. (1994). *Perenner i din trädgård - till nytta och fägring*. Ica förlag, Västerås.
- Nilén, Kristina (2005). *Ulla Molins trädgård i Höganäs: byggnadsminnesutredning, 2004: fastigheten Spättan 1, Höganäs socken, Höganäs kommun, Skåne län*. Rapport 2005:16. Regionmuseet Kristianstad, Landsantikvarien i Skåne, Kristianstad.
- Nilén, Kristina (2008). Levande konstverk - kan det bevaras? *Byggnadskultur*. 2008:2, Svenska föreningen för byggnadsvård, Stockholm. s. 24-27.
- Olsson, Titti, Jansson, Eva & Leopold, Rob (red.) (2000). *Garden in time: ten personal views on gardening*. Movium, Alnarp.
- Rylander, Ulla (1988). *Ulla Molin och villaträdgården under 1900-talet: inspirationer, principer, växtuttryck*. Stad & Land nr. 63. Examensarbete. Movium & SLU, Alnarp.
- Rylander, Ulla (1988b). Ulla Molin och villaträdgården under 1900-talet. *Lustgården*. Föreningen för Dendrologi och Parkvård, Årsskrift 1987-1988, Uppsala. s. 35-42.

### Muntliga uppgifter

- Andersson, Gunvor. 090217, 090218, och 090221. Arbetade i Ulla Molins trädgård tillsammans med maken Torsten under många år.
- Ekman Ljungström, Christina. 080430. En av de nuvarande ägarna till Ulla Molins trädgård.
- Gustavsson, Eva. 081118, 081119: intervju med Lisa Bauer 1998-09-25. Agr.Dr, universitetslektor, landskapsarkitekt, Sveriges Lantbruksuniversitet, Alnarp.
- Morin, Henrik. 080925. Rosuppropet, Programmet för Odlad Mångfald (POM), Centrum för Biologisk Mångfald (CBM).
- Svensson, Sylvia. 080917, 080918. Trädgårdsskribent, samt trädgårdsrådgivare på Odlan.nu.
- Stenberg, Karin & Molin, Lisa 090325. Ulla Molins sondöttrar.
- Wingårdh, Anna. 090129. Bibliotekschef, Höganäs bibliotek.



### Internetreferenser

- Anderberg, Arne. 1997. *Den Virtuella Floran: Strutbräken, Matteuccia struthiopteris*. Hämtat 080910 från: <http://linnaeus.nrm.se/flora/orm/polypodia/matte/mattstr.html>
- Anderberg, Arne. 1999. *Den Virtuella Floran: Vårsköna, Claytonia sibirica*. Hämtat 080917 från: <http://linnaeus.nrm.se/flora/di/portulaca/clayt/claysib.html>
- Bakker, 2008. *Självlängande klättrväxter: Murgröna (Hedera helix)*. Hämtat 080921 från: [http://www.bakker.se/G\\_487/Sj%C3%A4lvkl%C3%A4ngande-%C3%A4tterv%C3%A4xter-Murgr%C3%B6na-Hedera-helix.htm](http://www.bakker.se/G_487/Sj%C3%A4lvkl%C3%A4ngande-%C3%A4tterv%C3%A4xter-Murgr%C3%B6na-Hedera-helix.htm)
- Odlanu, 1999. *Månadens växt maj 1999: Busk pion*. Hämtat 080917 från: [http://www.odla.nu/arkiv/mv\\_maj99.shtml](http://www.odla.nu/arkiv/mv_maj99.shtml)
- Signe Persson-Melin, News. Hämtat 090224 från: <http://www.scandinaviandesign.com/signePerssonMelin/>
- Svenska Clematissällskapet, 2008. *Viticella x Lanuginosa (V×L) eller 'Jackmanii' (J)*. Hämtat från 080918 från: <http://www.scls.nu/cut.asp#>
- Svensk Kulturväxtdatabas (SKUD), 2008. *Hedera*. Hämtat 080917: [http://skud.ngb.se/index.php?option=com\\_wrapper&Itemid=40](http://skud.ngb.se/index.php?option=com_wrapper&Itemid=40)
- Svensson, Sylvia. 2005. *Vintergröna*. Hämtat 081025 från: <http://www.odla.nu/artiklar/vintergrona.shtml>

## Årets rapporter

Lista över utgivna rapporter inom Malmö Kulturmiljös rapportserie – Enheten för Kulturmiljövård Rapport:

### Enheten för Kulturmiljövård Rapport 2008:001

Carola Lund

*Antikvarisk kontroll. Flensburgska gården – Fasadändring samt förnyad VS-anläggning. Fastigheten Oscar 25 och 26 i Malmö stad. Skåne län.*

### Enheten för Kulturmiljövård Rapport 2008:002

Carola Lund

*Arbeten utförda 1955–2007. Malmö Stadsteater – Malmö Försökings- och Planteringsförenings insatser gällande Malmö Stadsteater. Fastigheten Teatern 4 i Malmö stad. Skåne län.*

### Enheten för Kulturmiljövård Rapport 2008:003

Olga Schlyter

*Byggnadsantikvarisk studie. Tripasin. Ombyggnad av korvskinnfabrik till gymnasieskola. Fastigheten Grytan 7 i Malmö stad. Skåne län.*

### Enheten för Kulturmiljövård Rapport 2008:004

Jörgen Kling

*Antikvarisk kontroll. Oxie kyrka. Nytt läktarräcke. Oxie församling, Oxie socken i Malmö stad. Skåne län.*

### Enheten för Kulturmiljövård Rapport 2008:005

Olga Schlyter

*Kulturhistorisk utredning. Mobilia. Från manufaktur till köpcentrum. Fastigheten Bohus 8 i Malmö stad. Skåne län.*

### Enheten för Kulturmiljövård Rapport 2008:006

Jörgen Kling

*Antikvarisk kontroll. Örsjö kyrka. Invändig restaurering. Villie församling, Örsjö socken i Skurups kommun. Skåne län.*

### Enheten för Kulturmiljövård Rapport 2008:007

Carola Lund

*Antikvarisk kontroll. Hipp. Förändringsarbeten gård. Fastigheten von Conow 42 i Malmö stad. Skåne län.*

### Enheten för Kulturmiljövård Rapport 2008:008

Carola Lund

*Arbeten utförda 2002–2007. Kvarndala gård. Malmö Försökings- och Planteringsförenings insatser gällande Kvarndala gård. Fastigheten Västra Klagstorp 11:70 i Malmö stad. Skåne län.*

### Enheten för Kulturmiljövård Rapport 2008:009

Carola Lund

*Antikvarisk kontroll. Malmö stadsteater. Tillbyggnad. Fastigheten Teatern 4 i Malmö stad. Skåne län.*

### Enheten för Kulturmiljövård Rapport 2008:010

Carola Lund och Olga Schlyter

*Metodutredning. Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Uppföljning av Malmö stads miljömål.*

### Enheten för Kulturmiljövård Rapport 2008:011

Jörgen Kling

*Antikvarisk kontroll. Degeberga kyrka. Utvändig restaurering. Degeberga kyrkliga samfällighet, Degeberga socken i Kristianstad kommun. Skåne län.*

### Enheten för Kulturmiljövård Rapport 2008:012

Olga Schlyter

*Kulturhistorisk utredning. Scan i Kävlinge. Underlag för planprogram. Fastigheten Exporten 15 i Kävlinge kommun. Skåne län.*

### Enheten för Kulturmiljövård Rapport 2008:013

Jörgen Kling

*Antikvarisk kontroll. S:t Johannes kyrka. Konservering av väggmålningar. Malmö kyrkliga samfällighet, Malmö stad. Skåne län.*

### Enheten för Kulturmiljövård Rapport 2008:014

Anders Reinsert

*Antikvarisk kontroll. Hedmanska gården. Byte av syll, hus C. Fastigheten Gyllenstjärna 7 i Malmö stad. Skåne län.*

### Enheten för Kulturmiljövård Rapport 2008:015

Lars Persson

*Kulturhistorisk utredning. På jakt efter Hovdala by. En kultur-geografisk studie av huvudgården Hovdalas ägoområde. Brönnestads socken i Hässleholms kommun. Skåne län.*

### Enheten för Kulturmiljövård Rapport 2008:016

Jörgen Kling

*Antikvarisk kontroll. Järrestads kyrka. Invändiga underhållsarbeten. Simrishamns kyrkliga samfällighet, Järrestads socken i Simrishamns kommun. Skåne län.*

### Enheten för Kulturmiljövård Rapport 2008:017

Jörgen Kling

*Antikvarisk kontroll. Näsums kyrka. Inbrotts- och brandlarmsinstallation. Näsums församling, Näsums socken i Bromölla kommun. Skåne län.*

### Enheten för Kulturmiljövård Rapport 2008:018

Anders Reinsert

*Vård- och underhållsplan. Kronetorps mölla. Fastigheten Arlov 7:16 i Burlövs kommun. Skåne län.*

### Enheten för Kulturmiljövård Rapport 2008:019

Jörgen Kling

*Antikvarisk kontroll. Eljaröd kyrka. Invändig restaurering, konserveringsarbeten samt ombyggnad av bårhus. Brösarp-Tranås församling i Tomelilla kommun. Skåne län.*

### Enheten för Kulturmiljövård Rapport 2008:020

Anna Andréasson

*Trädgårdsantikvarisk undersökning. Ulla Molins trädgård. Inventering av trädgårdens växtmaterial samt vård- och skötselplan. Fastigheten Spättan 1 i Höganäs kommun, Skåne län.*